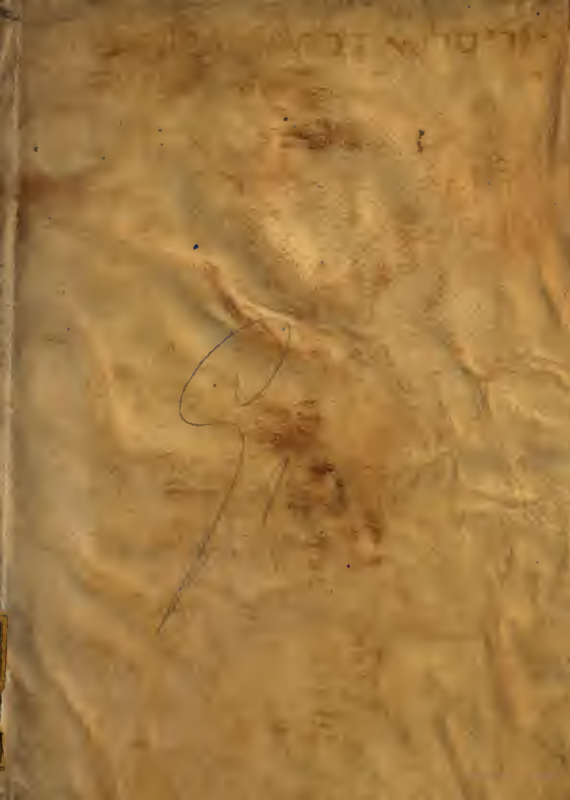
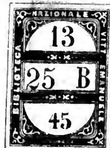

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT EMANUELE
13
25 B
45

PRAXIS
SANCTÆ
INQVISITIONIS.

DE IVDICE S. INQVISITIONIS OPVSCVLVM.

A. R. A. P. F.

IOANNE BAPTISTA NERI

Ordinis Minimorum, S. FRANCISCI de PAVLA, S. Theologiæ Lectore Iubilato, ac Iuris Canonici Professore Compilatum, &

SERENISS.

COSMO III.

MAGNO ETRVRIÆ DVCI

Ex Corde Dicatum.

FLORENTIÆ, M. DC. LXXXV.

Ex Typographia Petri Matinii, sub Signo Leonis.

Superiorum permissu.

SERENISS.
COSMO TERTIO
D. G. MAGNO
ETRVRIÆ
DVCI. SEXTO.

Tsì rude hoc de Sanctæ Inquisitionis Iudice Opusculum ad aliam, quam Cleantis, elucubratum Lucernam, Magne Dux Serenissime, Tibi proprio iure sistendum fuisset, ac nuncupandum; id tamen & præcipuè de causa existimaui faciendum, quod Principum, vt Tù, fere nemo Religionis officia colere, & Ortodoxæ Fidei prouehere studeat incrementum, ratus, a Te minime despiciendum vindicem impietatis libellum.

Ad tuas igitur aduolutus humi plantas accedo venerabundus, & enixè deprecor, vt Tuo non tam decorare Nomine

mine, quam præmunire non dedigneris Opusculum. Quod Nomen si fronti præferat, quis est, qui nesciat in tanto Principis Patrocinio summum fore præsidium? Si verò, Salua Principis dignitate, & sine grauiorum iniuria curarum, oculos puxillum deflexeris, nec reprobaueris, iactantior ibo, & securus, quin detractorum nemo, & inuidorū nemo audeat inficere, cum tantus non reiecerit Princeps, cuius Vita integerrima, est reliquorum censura.

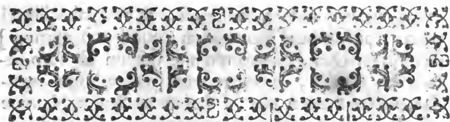
Bonitas igitur Serenisſ. Celsitudinis Tuæ suscipiat obsecro, non prò gloria mea cui velut vmbra fugere est, & prò qua nunquam laborare constitui, sed prò, quæ permanet, & prò quà sudasse decorum est, publica vtilitate; Huic nanque, & Tibi duntaxat huiusce tanquam vtilitatis fautori laborem meum addico; sic etenim mancipatus labor procul erit ab ambitionis vitio, ab omnique defectu. Quidni? sub tali, ac tam felicissimo auspicio Serenissimi Magni Ducis Etruriæ omnis felicitas inuenitur.

Et fouet, & fauet, atque malum omne medetur, & arcet. Huic interim, ac tantæ Tuæ fisus Amplitudini quam veneror pronus, & cui iugiter, vt Deus faueat, oro, laborem meum vndequaque perfectum fore confido. Vale.

Datum Florentiæ Die 31. Martij 1685.

Humill., Addictiss., & Obsequentiss.
Seruus
Fr. Io: Baptista Neri Ordinis Minim. S. Francisci de Paula.

AV-

AVCTOR

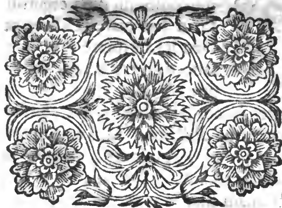
Lettori beneuolo Salutem.

E Iudice S. Inquisitionis ad scribendum me composui quia etiam si multi; multa in hac materia dixerint diffusè, tamen ita scripsere; vt non sine magno labore ab eis certus modus in Causis procedendi, inueniri possit. Ego in re ista peragenda, cordi præsertim fuit cum breuitate claritates, certaque doctrina. Ideo comuniores, rationique magis consonas opiniones, reliquis prætermissis, sequtus tantumodo sumi non me latet, quod hæc mea opella ab quàm plurimus censurabitur, sed quis est ille, qui omnibus satisfacere possit, si vt plurimum, nemo sibi ipsi sadisfacit? mihi vero nihil optabilius, nihilque iucundius esset; si hæc a me (quæcunque illa sint; accusarentur) ab aliquo viro docto, quoniam talis illa repræhendendo, vel illa impugnando, fortè darent in luce ea quæ me latent; Lege ergo tu hilari

vultu

vultu, quæ ego sudore conscripsi, & meæ inbecillitati parce, si autem benè locutus sum (quod non affirmo] da gloriam Deo, quoniam omne bonum ab ipso descendit, si malè, recordare quod omnis homo mendax, polliceor enim tibi, [diuino auxiliante Numine quæstiones principales primæ partis diui Thomæ tradere] sed non omnes, eo quia ars longa, vita breuis, & senectus iam grauiter me occupat; vale, & ingenioli mei tenuitati condona.

MO-

A. M. D. G.

Adm. R. P. Io: Baptistæ Neri a Petra Sancta Ordinis Minimor. S. FRANCISCI de PAVLA Lectori Iubilato, & huiusce Operis Authori Solertissimo Plausus.

CLio, Sereno pectinis alite
Impelle doctum sedula barbiton:
Assurge: Nerium Camænis
Flora tuis vovet æqua nutrix.
Dudum Libellos providus edidit,
Quos auxit altis Arnus honoribus;
Victorq; surrexit labori
Munera parturiente pręlo.
Occulta novit Crantore doctior
Arcana tuta mente retexere;
Sibique quod natura fecit,
Ingenio penetrale vidit.
Brevi redegit iura sub ordine,
Queis Lector esset cautior; & scelus
Vitaret, ultrices timendo,
Iustitia minitante, pęnas.
Typis recentem prodigus obtulit
Rursus laborem pluribus utilem,
Inæstuantes qui prophanæ
Hæreseos tumulabit ignes.
Dum quidquid artis longa volumina
Servant, modestum contrahit in librum,
Æterna veras fama laudes
Nobiliore parat cothurno.

V. G.

A D

E V N D E M

Qui librum nuper de Philosophicis, disciplinis, Iurisque Institutiones, novissime tandem Sacræ Inquisitionis Praxim edidit.

E P I G R.

POsthuma qui triplici mercede praescis emptor
    Sæcula, funereos ne vereare rogos.

Fama Sepulcrali redivivum è marmore Nomen
    Eximet, extentos te duce nacta dies.

Scilicet Ingenij mansuro fœdere Proles
    Tergeminum evincet fata superstet opus.

Iura homines inter decus, & natura rependent,
    Cuius Tu arcanas OEdipe pandis opes.

Neù solum angusto celebreris limite Mundi,
    Vendicat hæreseos hydra subacta Polum.

L. N. M.

TIPOGRAPHVS AD LECTOREM.

Monitum te volo Lector amice, errata non nulla corrigenda quæ consistunt in defectu componentis in numeratione Capitulorum vt appa-ret pagina 120. vbi legitur 12. & debet legi. Caput. 22. & pagina 121. legitur Cap. 13. debet leg. Cap. 23. pagina 123. legitur Cap. 14. debet legi Cap. 24. pag. 129. legitur Cap. 15. debet legi Cap. 25. si aliqui sunt errores in aliquibus litteris, parui momenti erunt; quare benigne Lector omnia tuæ prudentiæ, ac pietati remitto, nec mireris, quod de aliquibus, litteris, punctis, virgulis, &c. mentionem non faciam, quia ego Curro Iusta Legem, de minimis non curat Prætor, sicut puto, te non esse in hac re de me admiraturum Vale, &c.

Laus Deo, Trino, & Vno, Beatæ Virgini Mariæ ac S. P. Francisco de Paula, & omnibus Sanctis.

APPROBATIONES

FR. BERNARDINVS A FVSCALDO ORDINIS Minimorum Colleg., & per vniuersam Italiam Vicarius Generalis &c.

LIbellus, cuius titulus, Opusculum de iusto Iudice Sanctæ Inquisitionis, ab admodum R. P. Ioanne Baptista Neri, nostri Ordinis Minimorum, Lectori Iubilato, Prouinciæ Tusciæ olim Prouinciali, & ad præsens Definitori, Elucubratus, vt præuijs duorum, eiusdem Ordinis nostri Sacræ Theologiæ professorum à R. Admodum P. eiusdem Prouinciæ nostræ Tusciæ Prouinciale deputandorum, examine, & approbatione, atque aliorum ad quos spectat, facultate, typis mandari possit, licentiam, præsentium vigore concedimus. Datum in hoc nostro Sancti Andreæ de frattis Conuentu hac die 8. Iulij 1684.

Fr. Bernardinus a Fuscaldo
Vicarius Generalis &c.

NOS F. IOANNES LAVRENTIVS CORRADI Ordinis Minimorum Sancti Francisci de Paula in Prouincia Etruriæ Corrector Prouincialis. R. Admodum P. Io: Baptistæ Neri Lectori Iubilato, ac Prouinciæ nostræ Tusciæ olim Prouinciali, & ad præsens Definitori salutem.

Visis R. Admodum P. Vicarij Generalis Italiæ Bernardini à Fuscaldo patentibus litteris; prout eas nobis exhibuisti. Dat Romæ Anno 1684. die 8. Iu-

Iij, quibus idem R. Admodum P. tibi permictit, vt libellum per te enucleatum typis commitas petitioni tuæ qua nunc postulas assignari tibi à nobis duos ex nostris Theologis, qui, sicut iubet prædictis suis licteris ipse R. Admodum P. examinent dictum tuum libellum, cuius Titulus Opusculum de iusto Iudice Sanctæ Inquisitionis libenter annuimus, & ad eum effectum assignamus RR. PP. Fælicianum Bassanum, Sacræ Theologiæ Lectorem, & Hyacinthum Vezzonum Theologum, ac Lectorem Philosophiæ. In quorum fidem. Dat. in Conuentu nostro S. Iosephi Ciuitatis Florentiæ hac die 20. Iulij 1684.

Fr. Io: Laurentius Corradi Prouincialis, &c.

NOS F. F. FELICIANVS BASSANVS ORDINIS Minorum Sacræ Thæologiæ Lector, & Hyacintus Vezzonus Theologiæ Professor ac eiusdem Ordinis Philosophiæ Lector.

De mandato R. A. P. Nostri, P. Ioannis Laurentij Corradi Thæologi in Prouincia Tusciæ Prouincialis, iuxta Ordinem supra relatum R. A. P. Vicarij Generalis Bernardini à Eufcaldo; vidimus reuoluimus, ac bene inspeximus totum hunc libellum cuius titulu Opusculum de iusto Iudice Sanctæ Inquisitionis ab A. R. P. Ioanne Baptista Neri Lectore Iubilato olim Prouinciali, ac Tusciæ Prouinciæ Deffinitore in quo cum omnibus recte cōsideratis, & perpensis nihil sit quod aduersetur Fidei ortodoxe vel a Bonis moribus

ribus auertens imo Sanctam, & Catholicam Doctrinam contineat, & ad publicum bonum valde conducat. Ideo ex omni Capite dignum existimamus tijpis mandandum. In quorum fidem. Dat in hoc Conuent. S. Iosephi Ciuitatis Florentiæ hac luce 25. Julij 1684.

Fr. Felicianos Bassanus qui supra Sacræ Theologiæ Lector.

F. Hyacinthus Vezzoni Theologus ac Philosophiæ Lector.

Admodum R.P. F. Dominicus Maria Brancaccini Ordidinis Seruorum B. M. V. videat librum & inscriptis referat.

Dat. a 7. Luglio 1684.

Alex. Puccius Vic. Gen. Flor.

Illustriss. ac Reuerendiss. Domine. Vt imperata Dominationis vestræ, debito compleantur obsequio: Opusculum cui titulus est: De Iudice Sanctæ Inquisitionis, ab Admodum Reuerendo Patræ Fratre Ioane Baptista Neri, Ordinis Minimorum S. Francisci de Paula, Sacræ Theologię Lectore Iubilato, ac iuris Canonici Professore compilatum, sedulo discussi, ac vndique animaduerti, & cum in eo nihil, quod pias, & honestas torqueat aures; bene tamen sanæ eruditione quod plurimum oblectet, compererim, publicæ vtilitatis ergo typis mandandum omnino censeo Florentiæ e Conuentu D. Annunciatæ. Die 3. Aug. 1684.

Ego Fr. Dominicus Maria de Brancaccinis
Ordinis Seruorum B. M. V.

Inprimatur seruatis seruand.

Alex. Pucius Vic. Gen. Flor.

AD

AD REVERENDO PADRE LECTOR BLASIVS Ordinis Minimorũ S.Francisci de Obseruantia Consultor huius S. Off. Flor. diligenter videat, & perlegat librum hunc, cui titulus est De Iudice Sanctæ Inquisitionis positum ab admodum R. P. Fr. Io: Baptista Neri Ord. Minimorum S. Francisci de Paula, & si quid inuenerit quod sit Sanctæ Fidei Cat. contrarium atque bonis moribus referat. Dat. ex edibus S. Off. Flor. Die 28. Augusti 1684. Reuerendiss. P. Fr. Franciscus Aug. Gambaroua Mininorum Conuentu S. Francisci Cancell. S. Francisci Florentiæ.

Cum Opusculum de Iudice Sanctæ Inquisitionis ab Admodum R. P. Fr. Ioanne Baptista Neri, Ordinis Minimorum Sancti Francisci de Paula Sacræ Theologiæ Lectore Iubilato, ac Iuris Canonici Professore compilatum accuratè lustrauerim, nihil Fidei nostræ Catholicæ, ac morum honestati obuium habui. Imò, cum sana, valdeque proficua Doctrina polleat, in publicam vtilitatem eum typis exponere (si Patri T. Reuerendissimæ videbitur) censerem. E Conuentus Omnium Sanctorum die 30. Augusti 1684.

Gr. Blasius de Dulci Minimorum de Obseruantia & S. Offici Consultor.

Attenta supradicta Atestatione
Imprimatur die 31. Augusti 1684.
Fr. Franciscus August. Gambaroua Cancell. S. Off. Flor.
Ruberto Pandolfinus Senat. Serenis. Magno Ducis Audit.

MODVS, AC REGVLA

Breuis Procedendi

IN CAVSIS SANCTÆ

INQVISITIONIS.

Causæ quæ accidunt in Tribunali Sanctæ Inquisitionis, aut sunt Hæresiæ, aut suspicionis eiusdem, quare Delinquentes, aut sunt Hæretici, aut de Hæresia suspecti; duobus modis considerantur; nempe, primo vt præuenti in Iudicio, ex sufficientibus indicijs, secundo vt sponte comparentes, qua propter, siue de primis, siue de secundis, quomodò contra eos procedendum sit in hoc Trattatulo breuiter, agam.

CAPVT PRIMVM

De Hæreticis Præuentis.

1. AD intelligentiam huius Capituli sciendum est, quod aliqui Hæretici vocantur positiui, & alteri negatiui vocantur, contra primos dum procedunt legittima inditia; quorum rigor non tantum in numero consistit, sed magis in qualitate testium, & denunciantium, qui omnes exceptionem habere non debent, & præcipuè inimicitiæ capitalis in verisimilitudine facti, & in qualitatibus personæ denunciatæ; proceditur ad perquisitionem ex libris, & scripturis, nec non

ad Capturam, & si in constitutis illis factis fatentur se adhæsisse, vel adhærere ex corde hæresibus, de quibus imputati sunt (quia in hoc consistit formalitas hęresis) & habent resipiscere; fit vt abiurent de formali, aut in publico, si ita requirit qualitas, & circumstantia materiæ, & casus, nec non qualitas personæ, aut in priuato & condemnatur pęnis, quibus condemnantur hęretici, quę est recludi in carcere formali in perpetuum, & insuper imponuntur eis pęnitētię salutares ad arbitriū.

2. At quando sunt impęnitentes, & nolunt resipiscere assignatum congruum eis tempus ad resipiscendum, in quo medijs viris prudentibus, & pijs quæritur vt deueniant in cognitione Catholicæ veritatis, & transacto primo termino, si adhuc in suo errore persistant, alius terminus assignatur, vel alijs, quo, vel quibus transactis, si in sua pertinacia manent, traduntur brachio seculari; sicut fit etiam de Hæreticis pęnitentibus aliquando, nempe quando sunt relapsi, & in tali casu non fiunt abiurationes; ità Crimnalistæ de hac materia tractantes videantur Symanch cath. inst. tit. 47. n. 9. & 11. Pegn. par. 3. comm. 44. sub litera F. Ludouicus à Paranno de orig. S. Offic. lib. 1. tit. 2. cap. 4. & 5. Farinacc. de hæresi, quæst. 103. n. 91. & sequitur Fernandez de Otero d. quæst. 13. verum vnum est, quod mitiùs puniuntur, qui à principio carcerationis suum delictum fatentur, quam illi, qui fatentur suum errorrem post publicationem attestationum, Symanch vt spra tit. 47. n. 28. & seq.

3. Hæreticus negatiuus est ille, qui à sufficienti numero testium, qui sunt omni exceptione maiores, & insuper contestes sunt, inditiati sunt tenere, dicere,

atque credere hæreses, & quamquam conuincti sint, ipsi tamen negant; In istis caussis, quæ rarò in Sancto Tribunali accideræ solent. Reuerendissimi Inquisirores procedere solent magna maturitate, atque discretione, & maxima dificultate, atque pedetentim tales negatiuos hæreticos declarat, at quando talis declaratur, traditur brachio seculari, tamquam hæreticus impęnitens, eo quia hæresis in ipso probata est plene, ac legitimè, & Eclesiæ constat illum hæreticum esse. Impęnitens diceretur, quia non vult fateri, ac detestare suos errores, & quamuis diceret se credere, & veram Fidem tenere, adhuc non satisfaceret, quia signum veræ pęnitentiæ est erroris confessio, & detestatio eiusdem; vsq; dum non fatetur se errasse, prout concludenter probatum fuit à testibus, &c. meritò pro impęnitente habetur, ita definiuit Concilium Bituricens. cap. 678. & Concilium Narbonens. cap. 26. & antiqua decisio Rotæ tit. de hæreticis. Sequntur omes DD. & praxis. Videatur Pegna in directorio 3. p. comment. 48. pag. 525. qui à citata decisione totam hanc deducit doctrinam; cum requisitis quinque necessarijs ad condemnandum hæreticum negatiuum.

4. Primum requisitum est, vt sic conuinctus de hęresia formali, & non de assertione scandalosa temeraria, malesonante, aut simile.

5. Secundum requisitum est, vt verba hæreticalia sint certa, clara, & non dubia, aut ambigua, sed vt non possint habere alium sensum, quàm hæreticum.

6. Tertium requisitum est, vt de tali errore sit à testibus probatis cnnuinctus, idest à testibus legitimis, idoneis, & vt sint omni exceptione maiores, atque vt sint contestes.

7. Quartum requisitum est, vt dictum, vel factum hæreticale, quod etiam à factis hæreticalibus iudicari potest, aliquem hæreticum esse; de quibus factis tractat Pegna loco supra citato, oportet tamen, vt delictum sit recens, & non antiquus, itaut debeat verisimiliter posse credi, vt reus de illo memoriam habeat.

8. Quiutum requisitum est, vt reus sit conuinctus dixisse, se credidisse talem hæresim, quæ illi opponitur, & quod debeat, etiam ab alijs credi, quomodo creduntur ab ipso.

9. Aduerto tamen ex Galderico Gallino libro 5. §. hæresis, quod licet aliquando fuerit decisum, quod si aliquis imputatus, & conuinctus de hæresi, puta quod dixerit, siue tenuerit aliquod hæreticum, & contra Fidem Sanctæ Eclesiæ, & paratus sit abiurare hæresim, & fateri illam opinionem esse hæreticam, & erroneam, nolit tamen fateri, quod ita dixerit, aut crederit, sed asserat se credere quod credit Ecclesia; non est admittendus ad abiurationem, vsque dum fateatur, prout contra ipsum constat; immo si est constans in negatione tanquam impœnitens est igne cremandus.

10. Verum est quòd hæc opinio rigorosa videtur, quando non appareat pertinax in errore, atque adeo nec hæreticus in extrinseco saltem; id circo totum remittendum est, sicut ego remicto determinationi S. M. Eclesiæ Romanæ.

11. Bene verum quod si hæreticus nollet facere emendam, nempe incedere cum aliquo signo, ad quem esset condemnatus, si vna cum ipsa contumacia, concurrerent aliquæ aliæ coniecturæ, per quas appareret illum, adhuc non benè sentire de Fide, & Eclesia Catholica

tholica Romana; in tali casu ferè videtur dicendum hunc talem tamquam verè relapsum, esse tradendum igni ad comburendum; sed non statim, sed post multas exorationes ipsi à pijs viris factas, vt ad Fidem veram reuertatur, quod si pęniteat, admittendus est ad reconciliationem. Ita Iul. Clarius in sua Pract. Crimin. sequitur Galderic. Galinus fol. 57.

12. Bona verò condemnatorum de crimine hæresis, nedum sunt ipso Iure confiscata; sed ipse hæreticus statim à die cõmissi criminis amittit administrationem omnium bonorum suorum; & si fuerit beneficiatus amittit beneficium, & omnia bona sua de Iure Canonico applicantur Eclesiæ, in qua est beneficiatus: si verò beneficium non habet, Fischo aplicantur Eclesiæ Cathedralis; si verò est Laicus debentur Fischo seculari, in quo standum est consuetudini lochorum; ita DD. vt in n. antecedenti.

13. Et si regulariter bona damnatorum conseruentur filijs. Bona tamen Hæreticorum confiscantur etiam filijs existentibus ipsorum hæreticorum.

14. Aduertendum est etiam, quod propter hæresim separatur matrimonium, vt dixi cum de matrimonio, in meo Commentario secundi libri Iuris Canonicæ institutionis, at si talis hæreticus ad Fidem reuertatur Vxor eius tenetur redire cum illo, nisi velit ingredi Religionem,& si separata fuerit iudicio Eclesiæ potest ingredi Religionem, nec tenetur ad Virum redire.

15. Pęnæ, quæ sunt impositæ filijs hæreticorum non comprehendunt filios natos ante errorem commissum hæresis, sed eos tantum qui post delictum patratum nati sunt; ita DD. citati supra n. 12.

16.

16. Ad probandum contrà hæreticos sufficiunt minores probationes, quàm in alijs criminibus, non solum ad inquirendum, sed etiam ad faciendam plenam probationem criminis.

17 Noto vnum, quod scilicet contrà hæreticos defunctos potest inquiri,& eorum memonia damnari, & non solum hôc contrà hæreticos conuinctos verum est; sed etiam valet contra de hæresi suspectos, aut præsumptos, videlicet de illis, qui citati causa Fidei fuere contumaces per annum, & deinde mortui sunt.

18. Et si Papa non possit accusari de aliquo crimine, potest tamen de crimine hæresi, quod Deus non permittat, accusari, atque condemnari.

19. Qui verum solum corde deuiat à Fide Catholica, non tamen, verbo, scripto, aut facto, aliquod signum hæresis ostendit, non incidit in pęnam excomunicationis, neq; in alias pęnas à Iure hęreticis impositas, quia Eclesia non iudicat de occultis, Galderic. Galinus Gerundansis in sua Pract. crimin. pag. 39. col. 1.

20. Inuocatio Demonum distinguenda est; vel fit ad hoc, vt quis sciat futura, & hoc sapit hæresim manifestam, quia tribuitur Diabulo, id quod est proprium Dei, nempè futura præscire, aut fit ad mulieris pudicitiam tentandam, & similia, & hoc non sapit hæresim, quia aduocatur Diabolus ad id quod proprium Diaboli est, cum ipse sit tentator animarum; & in hoc secundo casu Iurisditio etiam spectat ad Inquisitores, & ad Ordinarium, quia in tali crimine potest esse tam Secularis, quàm Eclesiasticus, nam tale delictum est comunis fori, in qua re seruanda est consuetudo locorum, meo videri. Proceditur verò

contrà

contrà istos delinquentes; licèt de Iure cum vltimo supplicio, & confiscationis bonorum; de consuetudine tamen proceditur contrà istos, vel pęna fustigationis, aut ducuntur in publicum cum mitria depicta in capite, & deinde eiciuntur.

CAPVT SECVNDVM

De Hæreticis sponte Comparentibus.

1. SPontè comparentes dicuntur illi, qui se præsentant ex sua libera voluntate Tribunali Sanctæ Inquisitionis, nullo contrà eos præcedente indicio, & se accusant, se incidisse in hæresim, eo quia crediderunt aliquid contrà Fidem, protestando se velle detestare, & abiurare, nec non velle amplectére Fidem S. Eclesiæ Romanæ, & fiunt abiurare de formali, iuxtà formam præscriptam, quæ datur eis, cum clausula citrà pęnam relapsi, si sunt ętatis minoris viginti quinque annorum, sed sine ista clausula, si sunt minores, quibus imposita pęnitentia salutari dimictuntur.

2. Qui si sunt filij hæreticorum, tam matris, quàm patris, & in hæresibus educati, aut nati ex catholicis, & etiam in Fide Catholica instructi, sed postea subuersi, ac seducti. Primi in sua depositione, quem contrà se ipsos faciunt, solent interogari, an sciant quod in locis Catholicorum sint aliqui hæretici, & quatenus, &c. queritur de eorum nomine, patria, cognomine arte, &c. & fit vt describant personam illorum. Secundi autem interrogantur diligenter super subuersores, sequaces eorum, ac complices, faciendo etiam illis alia interrogatoria, secundum causæ quali-

qualitatem. Primis solebat dari attestatio authentica eorum abiurationis, & reconciliationis cum Ecclesia; sed quia inuentum est, quod vt plurimum sunt personæ vagabundæ, & petulantes, de tali gratia se inseruiebant ad malum, mutuando sibi inter se tales attestationes, vt illas vendendo, mutato sibi nomine, aut nomina, vnum pro alio, aut illas pignorando in Cauponis, cum alijs indignitatibus: Propterea Sacra Congregatio tales attestationes prohibuit, nisi pro aliqua iusta causa, &c. sed scribantur litteræ eorum Ordinarijs.

CAPVT TERTIVM

De Fautoribus Hæreticorum.

1. FAutores Hæreticorum sunt ipso Iure excomunicati; & non solum sunt suspecti de hæresi, incidunt in grauissimas pœnas, extrau. de hæret. lib. 5. cap. excom. §. credentes, & lib. 6. cap. vt Inquisitionis, §. prohibemus; & fautores hæreticorum dicuntur illi, qui præstant fauores hæreticis, & in hoc generali nomine comprehenduntur recettatores, auxiliatores, defensores, & consiliarij, &c. de delictis hæreticalibus tractant omnes Doctores de hac materia scribentes, & sofrequentius in nostris Regna, & sequatur hodie ab omnibus in suo Direct. 2. par. com. 78. super quęstionem 51. D. Emerici, & com. 77. super quæst. 52. & com. 78. super quæst. 53.

2. Tribus modis, quis dici potest hæreticorum fautor, nempè pro omissione, & negligentia, vt pro facto, & cooperatione, vel pro consilio; in primo errore incidunt omnes illi, qui residere habent in Magi-

gistratibus. Princeps, & alij dominium habentes, cum teneantur hæreticos extirpare, & eicere extrà suum dominium, & ad hunc effectum omne auxilium Reuerendissimis Inquisitoribus præstare, sed hoc relinquendo considerationi faciendæ de Iure cum maturitate conuenienti casuum qualitatibus; ob con sequentiam seditionum, quæ accidere possunt, sufficit, vt in similibus occasionibus Inquisitores inferiores non sint faciles ad prouidendum, sed scribant Supremo Tribunali, & suum mandatum expectent.

3. Personæ verò priuatæ incurrere habent in hoc capite omissionis, quandò videlicèt eis notum est, quod in illo loco, &c. sunt aliqui hæretici notorij, ac publici, & eum ipsis incumbat ex officio (quomodò sunt Cruce signati, qui de hac præstant iuramentum) denunciare illos tenentur, & operam dare vt capiantur, dummodò à legittimo impedimento non excusentur. Sicut quilibet Christianus Catholicus in tali omissione cadere potest, quia omnes fideles tenentur hęreticos, aut de hęresi suspectos denunciare. Sancta tamen Inquisitio lento pede in hac re procedit; considerando cum omni mensura, an ille qui omittit denunciare, capturare, &c. facit timore correptus, aut obliuione, aut alia probabili causa, ob quam excludatur suspicio omnis eiusdem malitiæ, aut fautoriæ dolosæ. V. G. si mulier sola scit, quod eius vir actus hæreticales committit, & illum terribilem virum cognoscat, ita vt cognoscat, quod facilius occidet illam, aut verberabitur ab eo, si vir sciret se ab ea denunciatum fuisse in Sancto Tribunali; in tali casu mulier excusari posset; vndè in casu omissionis plures causæ

B consi-

considerandæ sunt, & circumstantiæ, quia secundum illas fit iudicium; sicut obseruat Concilium Narbonen. cap. 14. 15. & 16. quod meliùs cæteris Concilijs, & DD. de hâc materia scribentibus dat inditia, vel signa ad cognoscendum, ac distinguendum gradus fautorum, & fautricium, prout refert Pegna in coment. 76. suprà citato pag. 374. Vndè concludo, quod Iudex non debet ob omissionem denunciandi faciliter tenere pro suspecto, & fautore, non denunciantem.

4. Fautores de facto, & cooperationis dicuntur illi, qui scienter, & liberè auxilium præbent hæreticis, aut nè à iustitia apprehendantur, aut e manibus eius violenter extrahantur, iustitiæ resistendo, & hæreticis assistendo, vt associando illos pro eorum securitate, eisdem arma, & victum prębendo. Iudex tamen prudens, an isti fautores defendant personam, vt sic, an vero eius errorem, & hæresim, quia si defendunt personam, vt sic tantum pro aliquo mundano respectu; alia via procedendum est ab ordinaria, etenim isti, & si ob resistentiam factam ab eis Iustitiæ excommunicati sint ipso iure, non tamen sunt hæretici; sed solum se reddunt suspecti vehementer de hæresi, aut leuiter iuxtà grauitatem, aut leuitatem resistentiæ, vel defensionis hæreticorum contrà Iustitiam. At si errorem, vel hæresim defenderet, reputarentur hæretici sine dubio etiam ipsi; & ideò hic locum habet regula generalis, vt secundum modum varium, & qualitatem defensionis, &c. propter hæreticum factam, variari debet causa pro modo expeditionis, nam grauius delinquit, qui cum armis hæreticos defendit, quam qui sine armis. Et qui violenter de manibus Iustitiæ

extra-

extrahit hæreticum; quàm qui voce tantum monet illum, vt fugam arripiat; & ab hac varietate protectionis, siuè defensionis, & ab abiura arguitur pœna, quæ taliter delinquentibus danda est. De quibus omnibus largè docet Pegna in coment. 77. §. quidam alij, & Innocent IIII. & Clemens IIII. in Bulla ad extirpanda, §. quacunque.

5. Sub isto nomine, & facto fautoris locum habent etiam receptatores hæreticorum, & sunt propriè illi, qui scientes quod sunt hæretici, & quod recipi non possunt, adhuc eos receptare volunt, & illos occultant in suis domibus, aut villis, &c. ad hoc vt fugiant à manibus Iudicis, ne puniantur. At quandò præsumitur quod tales receptatores igonrabant tales esse hæreticos, si præsumptio est verisimilis excusari debent; & in hoc aduertendum est, si hæreticus receptus est denunciatus, & notorius, præsupponitur malitia in recipiente.

6. Hinc oritur, quod Stabularij, Nauicularij, Tabernarij, & alij similes, qui non tenentur perscrutari & inquirere mores illorum, qui transeunt, & per diem, aut per noctem sunt apud illos, excusantur enim tales receptatores, quando receptus non est publicè denunciatus hæreticus; ita vt ipsi prænominati de tali re cognitionem, & certam notitiam habeant.

7. Suspicio autem hæresis, quæ ex tali fautoria oriri potest in mentem Iudicis contrà receptatores; sicuti pro qualitate facti personarum receptantium, & modo receptaionis; talis quidem suspicio potest esse leuis, & vehemens, & sic poterit imponere abiurationem de leui, aut de vehementi prò suo arbitrio,

 mode-

moderatus tamen ab his circumſtantijs, nempè ſi receptatores ſciunt in ſpecie hęreſes, quas tenet hęreticus receptatus, & ab ipſis receptatoribus occultati fuere, debent illas hereſes, ſiuè errores in ſpecie abiurare: econtrà verò, ſi tantum ſciunt eſſe hæreticum in genere tantum abiurare debent, ſicuti notat Pegna in comment. 79. §. ſic tales. Qui auctor reſpondendo alicui dubio ſibi propoſito à D. Petro Duſina Aſſeſſore S. Officij in Vrbe; quo ad pœnas verò, ſunt illæ, quarum idem Pegna mentionem facit comment. 76. alibi citato §. ac pręter, &c.

8. An verò cum rigore procedendum ſit contra conſangnineos, circà pœnas ordinarias, nempè contrà vxorem, patrem, matrem, filios, & ſimiles &c. receptantes, & occultantes maritos, filios, fratres, &c. ſibi coniunctos hæreticos, & ſi inter DD. aliqua ſit controuerſia, tenentes aliqui, quod ob immanitatem, & enormitatem delicti locum habeat pœna rigoroſa, in legum rigore; attamen cõmunis opinio, & praxis contrarium docet, nempè quod mitius puniendi ſunt, dũmodo conſtet, quod talis receptatio, &c. non ſit in Fidei contemptum, & gratiam hæreſis, ſed ſolùm ratione affectus ſanguinis, & naturalis amoris, quo non ita faciliter quis poteſt ſe ſpoliare, vndè tribuenda eſt receptatio prædicta iuri naturæ, putando illos recepiſſe, vt conſanguineos, non autem tanquam hæreticos, & talis præſumptio ſtare debet pro ipſis receptatoribus, &c. Concurrunt tamen in hoc aliqua requiſita, de quibus mentionem facit Pegna in director. 2. par. in comm. 8. §. cæterum multa.

9. Primum requiſitum eſt, vt qui receptat conſanguineos

guineos hæreticos, quamuis mitius puniendus ſit, non excuſatur tamen à tota pœna, quia non ſunt totaliter immunes à delicto. Secundum requiſitum eſt, quod talis ratio non debet militare pro omnibus conſanguineis, aut coniunctis, etenim filius receptans patrem hæreticum, vxor maritum, frater fratrem ſuum, mitius puniendi ſunt, quàm ſi magis in gradu diſtarent, aut alios hæreticos ſibi non coniunctos recepiſſent. Tertium requiſitum eſt, vt receptatores prædicti, qui poſſunt participare benignitate Iudicis, & mitiori pœna non participent in delicto, cum perſona receptata; nam ſi participant pari pœnâ debent puniri.

10. Videtur tamen ab aliquibus DD. quod in hac materia de occultatione, receptatione, defenſione, &c. hæreticorum, Iudex debeat reſpicere, an inter receptantem, & receptatum ſit amicitia ſtricta; quia cum amicitia vera ſit vinculum rigoroſum, & non inferioris conditionis ac ſit ſanguinis vinculum, vndè ſi receptans non participat in delicto hæreſis, &c. cum receptato hæretico, videtur vt non cum pœna ordinaria, & rigoroſa contrà ipſum ſit procedendum; ſed pœna mitiori, & extraordinaria.

11. Sed conſiderandum eſt, & maximè conſiderandum ſi adeſſet cæca paſſio, atque immoderata amoris quæ à DD. inter ſpecies fautoriæ annumerari ſolet. V. G. ſi receptans eſſet catholicus, & perſona receptata eſſet hæretica ab eo amata vehementer, vel econuerſo, tunc in tali caſu alleuiaret pœnam, ſicut ſolet alleuiare in alijs caſibus S. Officij.

12. Fautores conſiliarij dicuntur illi, qui conſilium præbent, & ſuadent media exequenda ab alijs, ad hoc

vt hæreticus ab eis vt talis cognitus, non sit denunciatus, aut capturatus, vel violenter extractus de manibus Iustitiæ; vel quouis modo Iudex sit impeditus ne examinet testes, formet Processum, sententiam pronunciet, &c. & hoc quis faciat siuè directè, siuè indirectè, circà quos fautores obseruari debent eædem conditiones, vt suprà, sicut de illis, qui vocantur S. Officij impeditores, de quibus loquuntur DD. & præcipuè Pegna comm. 79. sequitur Farinac. quæst. 182. n. 96. 97. Sanctarellus cap. 1 i. n. 8. videatur etiam Bulla Alexandri IIII. incip. quod super inter litteras Apostolicas prò S. Officio; Pegna verò loco citato satis benè declarat, distintionem impedimenti directi, quod datur S. Officio, & suspicionis hæresis, quæ resultare ex hoc potest; in qua re sicut in casibus adductis, Iudex dum ad expeditionem causæ vult deuenire non solùm debet respicere ad substantiam delicti secundum se considerati, sed etiam ad qualitatem personarum, & maximè si habuerunt, vel non habuerunt dolum, aut malitiam in facto, & ad alias circumstantias, ex quibus dependet seueritas, aut leuitas pęnæ.

13. Potest hic etiam dici aliquid de credentibus hęreticis, qui ità vocantur. Vndè si isti tales credunt hæreticorum errores sunt hæretici, sicut si proferunt verba, aut operantur facta hæreticalia, à quibus nascitur suspicio, vt dictos errores credant, & sic sunt suspecti de hæresi; vndè ego tales relinquo tanquam comprehensos in primis capitibus huius Practicæ Criminalis. Siquis autem cupit distinctè videre quid faciendum sit de istis, legat Pegna in direct. 2. par. còm. 75. super quæst. 50. sicuti, & Emeric. in ead. quęst. in qua de

hac

hac re multi casus afferuntur, & exempla.

14. Sed quid dicendum est de receptante hæreticos ignoráte eos hęreticos esse? Clarum est, ferè totū negotium ex dictis, nempè non esse puniendum pœnis statutis in receptantes hæreticos. Ita Eymericus par. 2. quæst. 51. n. 2. vbi Pegna comm. 76. Farinac. quæst. 182. n. 163. cum multis alijs Marius Alterius has sequutus est de censuris tom. 1. lib. 5. disput. 2. cap. 4. vers. sed si ex ignorantia, docet etiam Sanctarell. de hæresi, cap. 12. n. 5. concl. 5.

15. Cui verò in hoc casu incumbat onus probandi scientiam, vel ignorantiam, nempè, an Fisco alleganti scientiam; an verò Reo alleganti ignorantiam? Dico primo, quod in dubio ignorantia præsumi debet, & per consequens Fisco alleganti scientiam incumbit onus illam probandi. Pegna comm. 76. vers. an autē receptator. Simanc. de cath. instit. tit. 15. n. 18. & seq. & in Enchyrid. tit. de receptat. n. 4. & 5. Farinac. quæst. 182. n. 164. Duardus ad Bullam Cęnæ lib. 2. canone, 1. cap. 10. n. 9. quod multo magis procederet, in allegante ignorantiam, & illam probante per iuramentum.

16. At si notorium erat receptatum esse hæreticum, eo quia vel erat denunciatus, vel amicus, aut vicinus receptatoris, tunc militat in fauorem Fisci, & sic onus receptantis hæreticum est probare se ignorasse fullanum ab ipso receptum fuisse hæreticum; ita DD. suprà citati n. antecedenti confirmant ambas conclusiones Marius Giurba in aliquo suo consilio criminali 29. n. 32. Monal. cons. 109. n. 11. vol. 1. ad probandum receptantem esse in culpa, tota vis posita erit in probanda scien-

cientia receptantis, vt arguunt Pegna, & Giurba loco citato. Quod idem dicendum est de Nautis, Cauponibus, & Stabularijs; Grassius in suis aureis decisionibus lib. 4. cap. 18. n. 33. tom. 1. Decian. in tract. crimin. lib. 5. cap. 51. n. 70. Farinac. quæst. 182. n. 161. & latissimè in praxi criminali quæst. 133. n. 42. & seq. vbi dixit, quod si aliter diceretur esset magnum priuilegium cauponum, quorum genus comuniter reputatur improbum.

17. Quando verò præsumitur receptatorem hæretici sciuisse hæreticum, eò quia denunciatus erat vt talis, & erat eius vicinus, an possit puniri pœna ordinaria, vel mitiùs contrà ipsum agendum sit? Dico, quod puniendus est pœna extraordinaria, mitiori; ità Bald. l. 1. n. 2. Cod. de his, qui latron. Menoch. de arbitr. casu 348. n. 15. & alij quos sequitur, & allegat Farinac. quæst. 133. n. 136. & n. 138. verum est quod ex Claud. ad Bertazol. cons. 126. sub littera C. vers. iam verò, & Sim. de Pretis cons. 50. n. 9. dixit, quod Iudex omissa extraordinaria condemnatione poterit reum torquere super scientiam, circà quam tamen torturam ait Carena, cum alijs, quod magna cum cautela est procedendum.

18. Non dicuntur receptatores illi, qui hæreticos recipiunt per vim, & metum, vndè isti excusantur à pœnis, dum vim, & metum probant, Farinac. quæst. 133. n. 36. Sanc. in sum. lib. 2. cap. 10. n. 8. & Farinac. de hæresi, quæst. 182. n. 162. Giurb. cons. criminali decisiuo 28. n. 17.

19. Quomodo autem se gerere debeat Confessarius circà receptatores, fautores, &c. hæreticorum hic dubitatur

tatur, quã propter dico, quod si tales actiones iunctam habent hæresim, non debet eos absoluere, nisi habeat auctoritatem absoluendi à contentis in Bulla Cęnæ, quia tales casus solo Summo Pontifici sunt reseruata, prę-terquam in articulo mortis, & ita sunt reseruata Pontifici Summo, vt nec Concilium Generale, nec Collegium Eminentissimorum Cardinalium ab eis possint absoluere; videatur Naldus in sum. verbo Bulla Cęnæ n. 60. Portel. in dub. regul. in verb. Abbas, n. 6. & Suarius de pœnitentia tom. 4. in 3. par. di Olom. disp. 49. sec. 2. n. 7. Diana, Tamburinus cum alijs innumeris DD.

20. Si verò Confessarius haberet facultatem absoluendi à casibus contentis in Bulla Cęnæ præter quam ab hæresi, dubium est an tales receptatores, fautores, &c. posset absoluere. Ego tamen puto, quod sic, quia non participant in errore cum hæreticis. Hæretici non sunt ita quam plurimi DD. relati à Diana par. 1. tract. 5. resol. 7. & potest videri Henriquez in sum. lib. 6. de sacramento pænit. cap. 16. n. 2. in additam. vers. quare; vbi loquitur etiam de schismatic. quando schisma non est cum hæresi coniuncta, & ratio est, quia exceptio firmat regulam in contrarium.

CAPVT QVARTVM

De Suspectis de Hæresi sponte comparentibus.

1. SPontè comparentes de hæresi suspecti dicuntur illi, qui ex se, & non vocati in Sancto Tribunali Inquisitionis comparere habent, antequam scilicet contrà eos aliquod inditium sit in illo, & se ipsos

accusant, se dixisse, scripsisse aliquam hæresim, aut actum; vel actus apostaticos aliquos fecisse contrà Fidem Catholicam, V. G. se militasse in hæreticorum seruitio, iuisse corsalando (vt vulgo dicitur cum Turcis) ad deprędandas gentes, vel terras Christianorum, vel ab eis Turcis fuisse circumcisus, aut dixisse illa verba (Ailala) quæ declarant hominem procumetanum, cum alijs in tali actu requisitis secundum falsam Turcarum legem. Si sint ingressi in Moscheis Turcarum ad orandum, si vixerint secundum eorum ritum, si fuerint præsentes ad hęreticorum conciones, & si sumpserint eorum sacrilegam cęnam, si comederint carnes in diebus prohibitis; vt se ipsos cum illis conformarent; protestando se velle religionem hæreticorum pro vera habere. Si abiurauerint, vel Catholicam detestauerint, vel contraxerint matrimonium postquam fuerint in sacris ordinati; aut aliam vxorem duxerint, dum primam habent, aut Missam celebrauerint, vel pænitentiæ sacramentum administrauerint Fidelibus, dum Sacerdotes non erant, aut alia delicta commiserint, ita vt de Fide sint suspecti, de quibus fiet mentio in sequentibus Capitulis, negant tamen corde adhæsisse similibus erroribus, qui quidem de hæresi suspecti, ac spontè comparentes, postquam super intentionem interrogati sunt, & de complicibus, fiunt abiurare secundum qualitatem actus apostatici, & hæreticalis, aut de vehementi, pro vt de actibus enumeratis, qui ex natura sua inducunt vehementem suspicionem, vel de leui, quia debent Inquisitores respicere ad qualitatem personæ spontè comparentis, & quo in loco talia delicta commisit, videatur Pegna par.

2. comm. 59. verſ. ſed videam, debent dimitti cum clauſula, dummodo non ſint præuenti in aliquo Tribunali S. Inquiſitionis; prout ait Cęſar Carena in tit. de confeſſarijs ſollicitantibus, §. fin.

2. Circà hos ſponte comparentes aduertendum eſt, quod ſtat Iudex, & ſtare debet ad illud, quod ipſi deponunt tam in facto, quàm circà intentionem, ſiuè adhæſione cum corde ſuo, quapropter S. Tribunal ſatisfactus manendo de ſimplicibus interrogatorijs ſuper intentionem, relinquit torturam; ſed non abiurationem, quia cum abiuratio non ſit actus pœnalis, ſed ſolùm proteſtatio nunquam habuiſſe intentionem, niſi catholicam, & viuendi, ac moriendi iuxtà Fidem S. Eccleſiæ Catholicæ Romanæ, habet locum iſta etiam in ipſis.

3. Debent tamen iſti tales ab Inquiſitore moneri, vt dicant veritatem, quoniam ſi inueniantur diminuti procedetur contrà eos, ſicut proceditur contrà præuentos; ſicut de facto proceditur contrà malitioſè diminutos, quando tamen in ſubſtantialibus diminuti ſunt, non ſic quando in aliquibus accidentalibus, quià non ſupponitur in hoc malitia, ponitur tamen in eorum dimiſſione [dummodo in alio S. Officio non ſit præuentus; Farinac. de hæreſi, quæſt. 193. n. 28. verſ. & ſcias; & hoc maxime in Hiſpanis agendum eſt, vbi in S. Inquiſitione maxima fit diligentia; [abſque nota aliorum locorum hoc dixi.]

CAPVT QVINCTVM

De sponte Comparentibus, qui de Hæresi sunt præuenti.

1. SVspecti de heresi illi dicuntur, qui scribunt, aut propositiones hæreticales dicunt, vel erroneas, vel alio modo sunt in Fide suspecti, aut faciunt facta, vel hæreticales actus, siuè apostaticos; vnde primi quando præuenti sunt, & personæ alicuius intelligentiæ, & contrà eos inditia sufficientia sunt; debet fieri illis scripturarum perquisitio, & carcerari debent, & deindè à Theologis doctis, ac versatissimis ventilari cum diligentia debent eorum propositiones, vt gradus malitiæ dictorum appareat, an scilicet sint hæreticalia, vel erronea in fide eorum dicta, vel saltem ad errorem proxima; deindè Iudex debet facere, vt recognoscant suas scripturas iudicialiter, & coram testibus si in perquisitione fuere aliquæ scripturæ inuentæ, vel suæ, vel alienæ.

2. Deindè constitui debent cum interrogatorijs facillimis, vt veritas cognosci possit, quod si negent totum, vel in parte de his, quæ sibi opponuntur, data ei repetitione testium, iuxtà stylum S. Tribunalis, & tortura, debent assignari defensionum termini competentes, iuxta qualitatem inditiorum, prò habenda veritate; quando totum negabit, at quando partem, & partem aliquam erroris inditiati fatetur, & hoc quando totum negant, quando verò negant partem pro vlteriori veritate, & complicibus, & debent interogari, an habuerint intentionem de rebus confessis, & si data tortura reo nihil resultabit, si propositiones rei

graues

graues sunt, & eiusdem speciei primæ accusationis, & reus suppositus non se expurgauit in suis defensionibus debet reus de vehementi abiurare, & condemnari ad carcerem, vel ad exilium loci, secundùm grauitatem scandali, & causæ. V. G. si sunt Religiosi voce actiua, & passiua priuari debent, inhabilitentur ad concionandum, & prædicandum, nec non ad docendum, at quando sunt personæ intelligentes, & aliàs non sunt suspectæ, & notæ sint bonæ mentis, & famæ, & an scripserint, vel dixerint propositiones suspectas, & inaduertenter, in hoc casu S. Tribunal solet concedere reis, vt reuocent dicta, aut scripta; iudicialiter tamen dummodo propositiones non sint hæreticales, nam istæ fiunt abiurare de leui, & si pronunciatę fuerint in publico, vt in subgestu, vel cathedra cum scandalo aliquo; S. Tribunal solet dictis reis imponere, vt dictas propositiones reuocent in eodem loco, vbi pronunciatæ fuere, & quando dubitatur, vt non sint facturæ hoc omnimodè, aut nesciant ex se facere omnimodè, quomodo necessarium est, vt fiat, datur eis forma præscripta talis reuocationis; si verò propositiones non sunt eiusdem speciei, vt suprà dictum est, sed falsæ, temerariæ, scandalosæ, aut offensiuæ piarum auricularum; sufficit vt a pronunciante illas reuocentur, maximè quando non est in eis conuinctum scandalum, aut sunt declaratę ab aliquo Pontificio Decreto, vt est illa, in qua quis diceret, quod potest fieri confessio per litteras directas Confessario absenti, & ab eodem Confessario absente absolutionem recipere pœnitens possit, quæ fuit à Clemente VIII. declarata de Anno 1602. ad minus falsa, scandalosa, & temeraria, non debet tamen abiurare,

cum

cum non sit materia abiurabilis, nisi illa, quæ suspicionem in fidem generat in aliquo ex dictis gradibus; & imponuntur delinquentibus illæ pœnæ, quæ secundum qualitatem personarum, & scandali, quæ à Iudice discreto proportionatæ iudicantur.

3. Suspecti verò pro factis, & actibus hæreticalibus tot sunt, quot sunt actus ipsi, sed frequentiores in S. Tribunali Inquisitionis, sunt infrascripti, nempè polygami, sollicitatores ad turpia in Confessione, &c. sortilegiji, blasphematores, retentores librorum prohibitorum, comedentes carnes in diebus vetitis à S. M. Eclesia absque necessitate, & maximè quando fit cum scandalo, illi qui loquuntur malè de excomunicationibus, illi qui persistunt in ipsis, illi verò qui Missam celebrant, aut Sacramenta administrant, cum non sint Sacerdotes, & præcipuè pœnitentiæ Sacramentum, de hæresi similiter de fide suspecti dicuntur, & fiunt abiurare, & brachio seculari traduntur. Iudex huius delicti est Inquisitor, Pegna in direct. par. 3. comm. 158.

CAPVT SEXTVM

De Polygamis.

1. ADuertendum est polygamiam esse in duplici specie, altera est plurium vxorum successiuè, de qua hic non est sermo; alia est bygamia, quæ est plurium vxorum simul ductarum à bygamo, & de hac loquor ego hic, quæ licitam non esse contra Anabatistas, & Luterum determinauit Trident. sess. 24. canone 2. his verbis: si quis dixerit licere Christianis plures simul habere vxores, & hoc nulla lege Diuina esse

esse prohibitum, anatema sit; & fundamentaliter Concilium citatum ita decreuit, etenim hoc idem à Syricio Papa definitum fuit in epistola 1. & ab Innocentio Papa I. epist. 9. & manet scriptum apud Gratian. 24. quæst. 3. cap. an non: quæ quidem veritas probatur catholicè, primo ex Dei institutione Genesis, secundo vbi legitur [relinquet homo patrem suum, & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna] quapropter notanda sunt verba illa (vxori suę) non dicit enim vxoribus, sed vxori; Colligo etiam ex cap. 9. Matthęi, vbi interrogatus Christus à Iudęis, an liceret vxorem repudiare, negatiuè respondit, & si aliquando fuit permissum, hoc factum fuit ob duritiam cordis Iudęorum; & Diuus Paulus meum dictum confirmat, dum scribens ad Corinthios epist. 1. cap. 7. dicit vnusquisque habeat vxorem suam, non autem dicit vxores, de quibus rebus multa loquitur Bellarminus, siue R. P. des Bois Ordinis Minimorum, quamquam sub nomine Bellarmini appareant, vt videre est in prima editione controuersiarum, &c. vbi hæc verba iacent in tit. ex labore P. Ioannis des Bois Ordinis Minimorum S. Francisci de Paula, fuit hæc Tridentini definitio determinata à Syricio Papa in epist. 1. & ab Innocentio Papa epist. 9.

2. Constat veritas huius propositionis Catholicæ ex prima Dei institutione, de qua Genesis 2. vbi habetur (relinquet homo patrem suum, & matrem, & adhęrebit vxori suæ) non dicit, vxoribus, vnde ex his verbis polygamia excluditur; videantur plura de hac re apud Catenam. Isti ergo polygami, vel consumarunt delictum, aut solum attentarunt contra illos, qui ex legitimis

indi-

inditijs conuincti sunt, aut semiconuincti remanent; vt tale delictum consumauerint, vel præsumitur; proceditur ad capturam, & habita fide de vtroque matrimonio, ac in processu posita, probataque superuiuentia primæ mulieris, examinari debent præuia tortura super intentione, nempè an crediderint eis esse tale opus licitum viro Christiano Catholico, duas simul mulieres, siuè vxores habere in eodem tempore; & isti fiunt abiurare, vel in publico, aut in congregatione Consultorum, siuè in secreto, secundùm qualitatem personarum delinquentium in hac re; semper tamen de vehementi abiurare debent, ita apud Farinac. de hæresi quæst. 178. n. 68. in fine, vers. & in supremo vrbis totiusque &c. Fernand. tit. Iuris par. 3. quæst. 9. n. 4. in fine, quia illa dicitur vehemens suspicio, quæ oritur ex signis, actibus, aut verbis indicantibus in operante hæresim. Ita Symanch. de cath. instit. 50. n. 27. & in Enchyrid. violatæ religionis, tit. 41. n. 3. Pegn. par. 2. comm. 80. vers. 2. suspicio. Martin. del Rio disquisit. magic. lib. 5. sec. 12. vers. vehemens suspicio, cum multis alijs in puncto.

4. Condemnari autem debent isti polygami ad triremes, saltem per quinquennium, quibus transactis redire debent cum prima vxore, si autem adduxerunt testes falsos ad probandam mortem prioris coniugis, per septennium ad triremes condemnandi sunt, vel longiori tempore ad arbitrium Inquisitorum, qui debent declarare nullum secundum matrimonium, ita Simanch. de cath. instit. 40. de matrim. n. 6. & in Enchyrid. violatæ religionis, tit. 12. de nephar. n. 8. immo addit, quod si delinquens sit plebeus fustigandus sit,

parte

parte etiam dimidia bonorum publicata, ita sentit Ludouicus a Paramo de origine S. Inquisit. lib. 2. tit. 3. cap. 11. n. 71. vbi ait, quod polygami infami mitria de honestati fustibus cęduntur, ita etiam Fernand. de Otero d. quæst. 9. n. 4. immo in Hispania polygami damnantur ad triremes per decem annos. Farinacc. de hæresi quæst. 78. n. 73. & id quod dixi de polygamis, dico de falsis testibus ab eis adductis ad probandum mortem primæ coniugis, & si in Hispania polygami tantū abiurāt de leui, hoc euenit, quia ibi fortasis respiciunt principium impulsiuum delicti, at in Italia respicitur abusus Sacramenti.

5. Etsi polygamia non potest probari; eo quia vel deperditi sunt, aut combusti Parochorum libri, examinari debent ab Inquisitoribus ipsi Parochi, & testes, vel multi de parochia, vsque dum veritas haberi possit de primo matrimonio, & obtineatur probatio ęquiualens fidei parochorum, & libri parochialis.

6. At si reus pertinaciter negaret, ac diceret aliam vxorem non habuisse, nisi illam, quam modo habet, & diceret non esse illum, de quo agitur, debet fieri recognitio illius per primam vxorem, ad hoc vt habeatur clarè identitas personæ; quæ prima vxor si haberi non possit, debet recognitio talis per alias personas fieri, vsque dum identitas personæ clarè habeatur.

7. Euenire solet etiam aliquando vt polygamus dolosè, absque eo quod faciat vllam diligentiam de morte, aut vita primæ vxoris, inducit malitiosè testes falsos, & secundam vxorem ducit, ponendo se intrà Scyllam, & Caribdim, nempè intrà spem, & timorem, quod mortua sit prima sua vxor, vel viua, pro-

curando extenuare delicti grauitatem, longitudinem temporis adducendo, in quo à prima vocare longe permansit, absque eo quod de illa aliquid vnquam sciuerit, in quo casu, & alijs similibus, S. Inquisitio debet adhibere omnem diligentiam, vt sciat supraquiuentiam dictæ primæ vxoris; & si hoc haberi non possit, expediri debet causa, condemnando reum ad triremes, quæ his est pœna ordinaria, & post torturam fit eum abiurare de vehementi, quia & si non sit primæ vxoris supraiuentia probata, nihilominus dispositiones animi illius secundam vxorem accipiendi, aut viua, aut mortua sit prima, reddit eum suspectum malè sentiendi de Sacramento matrimonij, quod quidem Sacramentum ab ipso reo quantum in se est, cum effectu despectum, ac offensum est, ita communiter scribentes.

8. Et in tali casu debet ab Inquisitore moneri secunda vxor, quod alium maritum ducere non potest, vsque dum certissima sit, quod vxor prima viuat, & si peruenti sunt ad proximos actus, idest vt fecerint Instrumentum dotale, examinare fecerint testes, inceperint facere solitas publicationes in Eclesijs, vel Eclesia Parochiali, & similes res, proceditur ad capturam, & redacta in processu fide primi matrimonij, cum alia de publicationibus secundi matrimonij [præuia tortura super intentionem] fiunt abiurare de leui, & ad perpetuũ condemnãtur carcerẽ, vel mittuntur in exilium, vel relegantur in eodem loco, vbi prima vxor manet, aut condemnantur ad aliquam publicam pœnitentiam, si sunt personę de plebe, vt stare præ foribus Eclesiæ, aut ad alias pro iusta qualitate personarum, & causarum, & si iterum incidunt in nouum attentatum, dum adhuc

adhuc prima vxor viuit, tunc repetitur abiuratio de leui, & condemnantur ad triremes pro arbitrio.

CAPVT SEPTIMVM

De Confessarijs sollicitantibus in Confessione Sacramentali.

1. QVicquid dicant DD. de significatione huius verbi (sollicitatio) hìcenim sumitur sollicitatio de qua loquor pro crimine Confessariorum, dum in ipsa confessione, vel eius occasione, vel prætextu confessionis pœnitentes ad obscęnos actus, etiam non inchoatos prouocant, aut prouocare tentant; dixi [non inchoatos] etenim necesse non est vt actus isti venerei compleantur ad hoc, vt Confessarij pœnis istis subiaceant, quorum actum complementum est tantùm pollutio; sed ad sollicitationis crimen, de quo est hìc sermo committendus; satis est si confessarij in confessione faciunt actus obscęnos, etiam incompletos, vt sunt oscula, amplexus, nutus & alia id genus, quia hoc est vere & proprie sollicitare, nam ad verè, & propriè sollicitandum nihil aliud requiritur, quàm tentare ad inhonesta, sine eo quod talem, qualē diligentiam adhibeat, aliàs tam esset actus sollicitationis. Ità Hyeronim. Trimarchi de confessario abutente pag. mihi 21. 22. 23. & hoc intelligitur tam ante confessionem, quàm post confessionem, dum mulier pœnitens in confessionario permanet, non solum pro se, sed etiam pro alijs, & hoc valet non solùm prò fęminis, verùm etiam pro masculis; relinquam pro nunc modum procedendi contrà istos delinquentes, & ponam aliquos casus de sollicitatione.

2. Primus casus est quando Confessarius dat pœni-

 tenti

tenti in confessionario donum nonsolitum. V. G. anullum aureum, siue aliquod monile, verè dicatur sollicitans pœnitentem. Sunt multi DD. etiam ex mea Religione, qui partem negatiuam sequuti sunt; dummodo non sit aliud adminiculum significans libidinosam voluntatem Confessarij, vt refert fuisse decisum in præsentia Archiepiscopi Genuensis R. P. Hyeronim. Trimarchi de confessario abutente, &c. pag. mihi 27. n. 12.

3. Sed ego teneo partem affirmatiuam, & mecum sentiunt idemmet Auctor lococitato, adhærente R. A. P. Ignatio Orengo Theologo doctissimo meæ Religionis, Ledesma 3. par. quæst. 56. atr. 2. Paramus lib. 3. de offic. Inquisit. quæst. 10. n. 121. quas citat, & sequitur Scortia in select. Bullæ epit. 77. theorem. 196. in fine, qui docent fieri sollicitationem per donorum largitionem, & Scortia adducit l. sollicitatores, ff. de extraordinario crimine, ergo à fortiori fit sollicitatio per donum insolitum. Deinde probo ratione; etenim facta, & dona magis mouent, & alliciunt mulierculas, quàm moueant verba. Igitur tunc Confessarus dicitur fœminam confitentem sollicitare. Tanto magis quia illa mulier pœnitens supponitur non pauper, nec supponitur perdidisse anulum aureum, vel monile, atque adeo nihil aliud cogitare potest ex illo munere, quàm vt Confessarius habeat erga illam affectum libidinosum, atque adeo ex donatione talis muneris hortatur ad inhonesta.

4. Secundus casus est si Confessarius det mulieri pauperi in actu confessionis pecuniæ quantitatem aliquam, quia in hoc casu, ratione paupertatis mulieris, præsumptio stat pro confessario; sed meliùs est, vt confessa-

fessarius ab hoc se abstineat, & præcipue si fœmina est iuuenis, & formosa, & tutius etiam esset, quod confessarius dando talem pecuniam se explicaret, quod hoc facit intuitu charitatis, & vt cum timore Dei viuat, quia tunc non præsumitur confessarium habere affectum libidinosum, sed solùm præ oculis salutem animæ pœnitentis; quemadmodum si præberet pœnitenti aliquas deuotiones parui valoris.

5. Tertius casus est, si Confessarius non expressè, sed tacitè sollicitet pœnitentem in actu sacramentalis Confessionis, nempe illam laudando de eius venustate, gestu, nobilitate, modestia, &c. subiaceat pœnis latis à Summ. Pontificibus contra confessarios sollicitantes. Et si graues Theologi, cum Sousa in opusculo, tract. 1. cap. 1. n. 10. & 11. partem negatiuam defendant, ego nihilominus pro parte affirmatiua sto, ita Acunna quæst. 7. n. 6. Sanctarell. l. c. n. 9. noster Pat. de Peyrinis tom. 2. priuileg. constitut. 4. Gregor. XV. n. 21. Bonacc. l. c. n. 5. Diana par. 1. resolut. moral. tract. 3. resolut. 21. Sousa in opusc. tract. 1. cap. 1. n. 10. Trimarch. meus de confessario abutente sect. 5. pag. 31. n. 23. Probatur hęc conclusio, primo, quia id circo Summi Pontifices, Pius IV. Clemens VIII. Paulus V. & Gregorius XV. fecerunt suas constitutiones de hac materia, & nepharium delictum sollicitationis ad Inquisitorum, & Orinariorum iudiciũ pertinere statuere, prout habetur in Bulla Greg. XV. in qua hæc sunt verba (in Diuinæ Maiestatis offensam, & animarum perniciem, ac Christi Fidelium scandalum non modicum) & si confessarius laudando pœnitentis venustatem, pulchritudinem, &c. abutitur sacramento pœnitentiæ, & tacitè

tacitè saltem sollicitat mulierem, si non formaliter, &c. minorem probo ex Panormitano cap. 2. de conuersione Fidelium, quia tunc confessarius abutitur sacramento pœnitentiæ contra naturam sacramenti, dat etenim per actum publicum confessionis operam rei illicitæ, nam blanditijs facillimè mulieres ad libidinem trahuntur, ergo in tali casu reperitur abusus sacramenti; patet totum dictum ex Diuo Thom 2. 2. q. 97. art. 1. Lessio lib. 2. c. 45. dub. 1. n. 1. Tolet. lib. 4. c. 19. n. 11 & hoc insinuāt experti in tentando mulieres. Tum quia cum blanditiæ tales non sint licitæ in confessione, censetur contra ipsum mala præsumptio. C. lator, C. suscepimus, C. Ioannes de homicidio, & in spectantibus ad fauorem animæ, factum dubium in deteriorem partem sumitur, vt patet ex C. significasti, de homicidio, & C. iuuenis, de sponsalibus. Tum etiam quia tales confessarij ita cum pœnitentibus in sacramentali confessione loquentibus in fœminis ad ipsos venientibus scandalum gignunt.

6. Nec valet dicere, quod illa verba indifferenter se habent ad bonum, & malum finem, non valet inquam hoc dictum, etenim secundum DD. quod ex communiter euenientibus, & ex communi vsu ad luxuriæ incitationem, & ad inhonestum actum ordinatur, malum est, vndè talis laudatio præsumitur ordinatam esse à confessario ad sollicitatioenm pœnitentis, vndè conclusio probata satis manet.

7. Dubitat tamen noster P. Hyeronimus Trimarchi de confessario abutente pag. 35. n. 30. an confessarius intendens in confessione sacramentali à pœnitente habuisse rem cum aliquo, si interroget eam, an in vas, vel extra cum ipsa vir seminauerit. Sit sollicitatio; Ego tamen

tamen de hac re nihil dubitarē, quia cum sint circumstantiæ aperiendæ, si pœnitens non se benè explicat, debet illam interrogare, &c. ita P. meus Laurentius de Peyrinis tom. 2. priuil. constit. 4. Gregor. XV. §. 16. n. 21. in fine, post Molphes. in sum. tract. 7. cap. 24 n. 43. aduertere tamen debent semper Confessores ad modestiam in tanto Sacramento necessariam.

8. Siquis mulieri pœnitenti Confessarius diceret te amo, vt meam sororem, si non habet aliud adminiculum prauum, non est de genere sollicitationis; secus verò si illa verba aliquod turpe adminiculum habeant, quia tunc sibi annexam habere tentationem erga mulierem præsumitur saltem post Bullam Gregorij XV.

9. Qui verò turpia solum locutus est in actu sacramentali confessionis, vel confessionali confessionem fingendo; sine vlla sollicitatione, subiacet pœnis, præcipuè post Bullam Greg. XV. nam Bulla sic loquitur (aut cum eis illicitos, & inhonestos sermones, siue tractatus habuerint.] Tenet Bossius cum alijs l. c.

10. Non datur paruitas materiæ in materia sollicitationis, nec eam speculatiue sumendo, nec practicè contra Portell. in additam. ad dub. regular. verb. sollicitare n. 4. fol. mihi 255. in editione Vlysiponen. Dixi quod nec practicè, nec speculatiuè loquendo datur paruitas materiæ in sollicitatione, nec tenenda est opinio Portell. Laudant hoc viri conscientiæ timorati, etenim talis opinio viam dilatat ad fugiendas pęnas impositas à Romanis Pontificibus contrà sollicitantes, & ad sollicitandum pœnitentes, &c. & ratio fundamentalis meam conclusionem probans, quia nulla datur delectatio in materia Luxuriæ deliberata, quæ ex leuitate materiæ excu-

excusetur à mortali, tanto magis, quod hoc docent quam plurimi DD. vt Vasquez in 1. 2. disp. 109. cap. 3. Lessius lib. 4. cap. 3. dub. 15. n. 109. Sanchez in decalog. tom. 2. lib. 5. cap. 6. n. 12. vbi retractat contrariam opinionem, quam docuerat lib. 9. de matrim. disp. 46. n. 9. 27. & 40. & Castro Palao tom. 1. oper. moral. tract. 2. disp. 2. punct. 10. §. 2. n. 2. ait meam opinionem esse communem, & nullam opinionem habere contrariam probabilitatem. Tenet Salas in prim. 2. n. 2. & in Societate Iesu à Reuerendiss. Generali sub die 4. Aprilis 1612. fuit decretatum conclusionem à me positam omnimode tuendam esse à tota Societate, &c.

11. Tradens epistolam, vel paginam pœnitenti in actu sacramentalis confessionis, vel in loco confessionis ante, vel post confessionem, deinde legendam, in qua pœnitens prouocetur ad turpia à confessario; dicitur confessarius sollicitator? Affirmatiua est responsio, & pœnitens tenetur denunciare confessarium Inquisitori, vel Ordinario loci. Tenet Sanchez in select. disp. 11. n. 22. in medio, de Peyrin. tom. 3. priuileg. cap. 11. n. 7. in fine, Facundez de præcept. Eccles. in nouissima edictione præcept. 2. lib. 4. cap. 3. n. 62. Tentat etenim confessarius ad inhonesta pœnitentem in confessione contra constitutionem Gregor. XV. dum tradit mulieri, vel iuueni talem epistolam, ergo dictus confessarius iniuriam facit sacramento pœnitentiæ, aliàs daretur ansa confessarijs sollicitandi mulieres, & hoc esse firmum teneo non solum per Bullam Gregorij XV. verum etiam per dictum Pij IV. & Pauli V. in suis diplomatibus.

12. Idem tenendum de lenocinio confessarij in con-

fessione Sacramentali, & precipuè post bullam Greg. XV. Bulla enim predicta expresse condemnat confessarios sollicitantes in actu confessionis sacramentalis ad turpes actus, siue inter se, siue cum alijs quomodolibet committendos. Tenent Santarell. de heresi c. 44. n. 19. Sousa in opuscolo de sollicitatione tract. 1. c. 14. n. 5. Barbosa de offic. parochi c. 19. n. 19. Bonacina de denunciatione disput. 3. punct. 3. n. 18. Lezana in sum. quæst. regul. c. 19. n. 34. Bossius dict. c. dub. 4. n. 14. & alij quam plurimi, &c. adest etiam ratio; quia Bullæ pontificie indefinitè loquuntur de omni actu turpi, & nullum exceptant, ergo generaliter propositio est intelligenda, &c. vnde ego dicerem quod ad saluandam confidentiam sacramenti penitentiæ ità rigidè currendum est, vt puniendus sit etiam ille confessarius vt sollicitator qui audiens fæminam in confessione, eam quam leuem agnoscit in cadendo, mittet confessarius post ipsam lenomen, vt post quam est domum ingressam, nomine suo eam sollicitet, aut in itinere. Sentit Graffius l. c. de Peirinis tom. 2. priuileg. const. 4. Greg. XV. n. 2. circa finem; pena enim data est sollicitantibus confessarijs siuè per se faciant, siuè per alium.

13. Decimus tertius dubius est, an qui manet in Ecclesia confessarius, & venit mulier ad se confitendam, & antequam mulier incipiat suam confessionem predicta mulier confessarius illam ad turpia sollicitat, nihil trattando de confessione antecedenter, vel subsequenter: cui dubio respondeo, quod si confessarius illi confessionem dissuadeat, & loco medicine præbeat venenum sollicitationis, illam in manibus Diaboli tradit, quare puniendus est talis confessor iuxta Bullam

Gregor. XV. verum est, quod hæc mea sententia aliquibus DD. videtur rigorosa, ego tamen voco iustam.

14. An verò Inquisitores possint procedere contra confessarios sollicitantes filias spirituales extra confessionem post longum tempus, aut illas carnaliter cognoscentes, negatiuam do responsionem cum Nauarro tom. 2. consil. tit. de hæret. conf. 1. n. 8. lib. 5. conf. 1. n. 1. ita Graffius par. 1. lib. 2. cap. 48. n. 16. Freitas n. 51. qui pro me citat Azeuerd. Bonaccina de denunciat. disp. 6. punct. 3. n. 31. cum multis alijs, quamuis sit sacrilegium commisceri cum filiabus spiritalibus, quia Ecclesia hoc prohibet, ita habetur ex cap. omnes, quo 30. quæst. 1. quapropter ibi Symacus Papa idem asserit, Controuertunt tamen DD. an sit circumstantia in confessione aperienda, & vndequaque sunt opiniones, vt apud Sanchez lib. 7. de matrim. disp. 55. n. 3. & in select. disp. 11. a n. 1. an valida sit absolutio, quam dat confessarius filiæ spirituali, quem ante confessionem cognouit carnaliter, non est hìc locus rei; ego tamen affirmatiuam partem defenderem.

15. Sollicitans verò in alijs Sacramentis non subditur Bullis latis contra sollicitantes, ita de Peyrinis tom. 2. priuileg. constit. 4. Gregor. XV. §. 5. n. 17. Sanchez in select. disp. 11. n. 42. Castro Palao l. c. punct. 6. n. 3. Bossius l. c. dub. 2. n. 7. & alij quam plurimi. Ratio est quia sumus in pœnalibus, vndè currendum est restrictiuè, & cum Bullæ solum loquantur de confessarijs abutentibus sacramento pœnitentiæ non debet fieri extensio ad alia sacramenta, verum est, quod sollicitans in alijs sacramentis suo superiori denunciandus est, vt superior talem inhonestum corrigat, &c. ita Pat. meus

Frat.

Frat. Hyronim. Trimarchi pag. 92. 93. de confess. abutente à n. 66. vsque ad n. 68.

16. Et aduertendum est, quod præceptum denunciandi confessarium sollicitantem obligat sub culpa lethali, ita Enriquez lib. 6. in sum. cap. 27. §. 7. in fine Rodriquez in sum. par. 1. cap. 207. n. 1. Bonacc. de denunciat. disp. 6. punct. 3. n. 10. Acunna quæst. 20. n. 1. Sanctarell. de hæresi, cap. 46. n. 10. Bellochius de casib. reseru. par. 2. quæst. 9. n. 205. Bosisius l. c. dub. 22. n. 72. & alij quam plurimi, nemine contradicente.

17. Probo conclusionem; etenim si conclusio posita veritatem non haberet Bullæ Pontificiæ editæ a sacramenti pænitentiæ honorem, ac reuerentiam, & ad animarum salutem frustatoriæ essent, quia nunquam sortiretur suum effectum. Tum quia dictæ Bullæ ita in Italia, Hispania, & Lusitania receptæ sunt, & sunt in vsu, vsus autem est altera lex. Tum etiam quia multis in locis est casus reseruatus, at qui regulariter solum peccatum mortale reseruatur, vt est sententia communis Theologorum. Confirmo dictum, quia confessarius tenetur sub mortali monere mulierem sollicitatam, vt denunciet confessarium sollicitantem, etenim mulier sollicitata non denunciando peccat contra virtutem Religionis, nam Pontifices, & sacra Congregatio dum tales constitutiones ediderunt, virtutem Religionis respexerunt, ne iniuria sacramento pœnitentiæ fiat, nec odium in ipsum haberi possit.

18. Confessarij sollicitantes mulieres in actu sacramentalis confessionis ad inhonesta, tam ante Bullas, quàm post Bullas Pontificias, sunt suspecti de hæresi. Ratio est, quia sacramentum pœnitentiæ ad redimen-

das culpas datum est, adeo ex sua primaria, & formali institutione, ergo contra puritatem huius sacramenti facit, qui eo vtitur ad committendum aliquod graue delictum, & actum inhonestum, est grauiter suspectus de hæresi, etenim quantum de se est videtur tale sacramentum profanare, quæ est secunda pars conclusionis. Probo modo quo ad primam partem, nam huiusmodi confessarij seclusis Bullis Pontificijs sunt suspecti in fide, atque malè de sacramento pœnitentiæ sentire, quia quantum est de se tentant profanare sacramentum, tum quia de iure communi conuenit Inquisitoribus facultas contra tales in fide suspectos procedere, vt habetur in cap. ad abolendum in principio de hæreticis, & deducitur etiam ex cap. accusatus in principio de hæretic. videatur Albertin. de agnoscendis quæst. 34. n. 46. Paramus de origine Inquisit. lib. 3. quæst. 10. n. 97. tenent hanc primam opinionem conclusionis Pegna l. c. Acunna l. c. n. 20. Bossius l. c. dub. 2. n. 6. Fouent secundam partem Rodriguez tom. 2. quæstion. regular. quæst. 27. artic. 1. in calce, & art. 2. Freitas in additam. ad Acunna quæst. 8. n. 17. & quæst. 2. n. 45. Sanctarell. de hæresi cap. 44. n. 1. & 2. Pat. de Peyrin. tom. 2. priuil. const. 4. Greg. XV. §. 3. num. 6. Farinac. in praxi crimin. par. 3. de delict. carn. Trimarch. de confessar. abut. sect. 4. n. 25. & 28. pag. 106. & 107.

19. Nec adest terminus præfixus ad denunciandum tales confessarios delinquentes; sed semper eos denunciare tenentur personæ sollicitatæ, ita Suarez tom. 5. in 3. part. disp. 20. sect. 3. n. 14. Acunna quæst. 21. n. 4. Freitas ibid. n. 24. Facundez præcept. 2. lib. 4.

cap. 31.

cap. 31. n. 31. cum omnibus Theologis. Ratio est, quia Edicta Sancti Officij præcipiunt id quod de Iure naturæ facere tenemur, vndè cum de iure naturæ teneamur Sanctam Fidem Catholicam defendere; semper tenemur Edicta Sanctæ Inquisitionis seruare; vndè pluries in anno, nempè in Quadragesima, & Aduentu leguntur, & ad memoriã Fidelium renouantur, &c.

20. Immo scientes, & non reuelantes intra terminum præfixum sunt excomunicati, & non cessat eis vnquam obligatio reuelandi; videatur Nauarr. Graff. Lazar. Filucc. Bonacc. cum alijs multis.

21. Et hoc est ita certum, vt etiam mulier sollicitata in confessione, si consentiat sollicitatori, tenetur, vt supra ad denunciandum dictum confessarium, etiam si cum illo inhonestum peccatum commiserit, ita Sanctarell. de hæresi, cap. 44. n. 12. Bonacc. l. c. punct. 3. n. 10. Boss. l. c. dub. 23. n. 83. Diana par. 1. resol. moral. tract. 4. resol. 9. de Peyrin. Hyer. Trimarchi, cum alijs innumeris DD. Ratio est, quia seruatur in praxi, & sic Sacra Congregatio Eminentiss. Cardinalium decreuit; ratio verò à priori est, quia Edictum de denunciando est latum absolutè, absque vlla restrictione; vbi igitur lex non distinguit, nec nos distinguere debemus, vt apud Iuristas est vulgatum dictum.

22. Aduertendum tamen, quod id totum, quod dixi de confessario sollicitante mulieres, & de mulieribus sollicitatis, idem dicendum, & de alijs personis in confessione sollicitatis. Patet ex Bulla Gregor. XV. vbi habetur, (qui personas quæcunque illæ sint) tenet Sanchez in select. l. c. videatur quid dicant Laurent. de Franch. in suis controu. Flauius Cherubinus in compend.

Bullar.

Bullar. ſcol. 2. in conſtit. Pij V. tanto magis, quod ſollicitare pueros ad inhoneſta, eſt illos ſollicitare ad grauius peccatum, atque adeo maior iniuria irrogatur ſacramento, & hæc concluſio militat etiam in Hiſpania; vt benè aduertit R. P. R. meus Hyron. Trimarchi de confeſſ. abut. ſacramento pœnit. pag. mihi 129. n. 7. vbi multos citat auctores, & rationes quam plurimas affert.

25. Dubitatur etiam hìc, an ſciens ſollicitationem factam mulieri, aut puero in actu ſacramentalis confeſſionis à confeſſario, & hoc ſciat vel à confeſſario ipſo, vel à perſona fide digna teneatur denunciare ſollicitantem Inquiſitori, cui dubio, & ſi Lopez partem negatiuam defendat 2. par. inſtruct. cap. 10. verſ. quando excuſatur à denunciatione. Reſpondeo ego, & dico, quòd ille, qui audiuit talem rem à perſona fide digna tenetur denunciare dictum confeſſarium Inquiſitori, vel Ordinario loci; tenet Portell. l. c. Fagundez præcept. 1. lib. 4. cap. 3. n. 31. Leſſius lib. 2. cap. 30. dub. 7. n. 49. Reginald. tom. 2. lib. 24. cap. 3. ſect. 6. n. 50. de la Cruz in director. conſcient. par. 1. pr. 8. art. 4. dub. 12. concluſ. 3. Roias de ſingular. fidei ſingul. 5. à n. 14. Io. Valerius de different. in vtrumque forum, verb. hæreſis, differ. 1. n. 4. cum alijs non paucis. Ratio eſt, quia quilibet ſciens de his, quæ in Edictis Reuerendiſſimor. Inquiſitorum continentur, tenetur denuciare dictis Inquiſitoribus, & eis indicare ſub pœna lethalis, & alijs pœnis, &c. dummodo certus ſit, quod ipſa perſona ſollicitata non velit denunciare ipſum delinquentem, & ita hoc eſt verum, vt frater fratrem, amicus amicum, filius patrem, & pater filium, etiam ſi hoc probare denuncians non valeat: ratio eſt, quia

agitur

agitur de bono publico Reipublicæ Christianæ, quod alijs bonis semper præferendum est. Videatur Trimarchi de confessario abutente, qui innumeros citat DD. par. 136. à n. 9. ad n. 18.

24. Quid autem dicendum sit de illo, qui scit à persona fide digna. D. Paulum sollicitasse Bertam in confessione sacramenentali, sed hoc scit sub sigillo naturali, & cum iuramento promisit non loquutum fore vnquam de hac re? dico quod tenetur denunciare, non obstante naturali sigillo, & iuramento; ratio est, quia illa denunciatio respicit bonum commune, & spirituale; sigillum naturale, & iuramentum bonum priuatum tantùm, & temporale, ita Acunna quæst. 18. n. 6. Sanctarell. de hæresi cap. 9. n. 10. Bonacc. de denunc. disp. 6. punct. 2. n. 4. qui citat Farinacc. Pegnam, & Suarium, tenet hoc etiam Castro Palao tom. 1. oper. moral., Diuus Thom. 2. 2. quæst. 70. art. 1. ad 2. & probatur ex cap. quincta vallis, & cap. tua nos de iure iurando, etenim iuramentum de re mala non tenet, nec quando cadit in damnum publicum, ita firmat Lessius lib. 2. cap. 30. dub. 6. n. 47. cum non paucis DD.

25. Si verò aliquis Laicus, aut Clericus, qui non Sacerdos fingens se esse confessarium, & pœnitentem mulierem, quæ ad illum bona fide accedit, putans verè esse confessarium ad actus inhonestos sollicitat, non subiacet pœnis contenptis, ac latis in Bullis Pontificijs, ita defendit Acunna quæst. 13. Sanctarell. de hæresi cap. 46. n. 9. Bonacc. de denunciat. disp. 6. punct. 3. n. 8. de Peyrin. tom. 3. priuileg. cap. 11. n. 3. in medio, Sanchez in select. disp. 11. n. 36. Sousa in opusc. de confessarijs sollicitantibus, tract. 1. cap. 8. n. 4. Boss.

l. c.

l. c. dub. 10. n. 23. cum Diana par. 1. tract. 4. resolut. 15. ratio probans conclusionem est, quia Bullæ Pontificiæ, etiam Gregoriana vltima sermonem habent de confessarijs Sacerdotibus, sub quo nomine nunquam veniunt laici, nec clerici; tanto magis quia sumus in odiosis, ac pœnalibus, vndè non est hæc lex extendenda, sed restringenda, tum quia etiam in constitutionibus Pij IV. & Pauli V. puniuntur illi, qui abutuntur sacramento Pœnitentiæ in confessione sacramentali cuiusmodi non est illa, quæ fit laico, aut clerico, se fingente esse confessarium.

26. Verùm est, quod denunciandi sunt tanquam de hæresi suspectos; ita Acunna quæst. 13. n. 10. Freitas ibid. n. 29. Rodriguez tom. 2. quæstion. regul. quæst. 28. art. 2. & in sum. par. 2. cap. 83. n. 3. Cast. Palao l. c. Boss. l. c. constat etiam ex praxi Inquisitorum, nec non ex Bulla Gregor. XIII. vt habetur apud Acunna l. c. n. 17. & est registrata apud Trimarch. de confess. abut. pag. 147. & firmat meam conclusionem pag. 149. n. 11. ita Freitas in addit. ad Acunna quæst. 13. a n. 35. & tanto magis est vera hæc conclusio, quando Summus Pontifex Gregor. XIII. licet in Bulla incipiens officij nostri partes, &c. vtatur his verbis [Missas celebrare, & confessiones audire, & absolutionem impartiri, postea tamen addit, Missas celebrant, confessiones audiunt. Igitur tam subditur Inquisitoribus non Sacerdos audiens confessionem absolutionem non impartiendo, quàm ille, qui absolutionem impartitur, dum in dicta confessione sollicitat, &c. tum etiam quia isti tales, de facto catholicam veritatem impugnant, atque adeo Inquisitoribus subduntur. Confirmatur, quia talis confes-

sio bona fide facta laico, vel clerico, Se confessarium esse fingenti; ex parte pœnitentis est confessio sacramentalis, quia bona fide accędit, etenim est facta ad modum sacramenti, & animo sacramentalem absolutionem recipiendi, vnde ex ea oritur obligatio sigilli, vt testatur Gabriel. in 4. distinct. 21. quæst. vnic. art. 2. concl. 2. vers. sic Paludanus l. c. Adrian. ibid. quæst. vlt. de confess. cum fere innumeris scribentibus.

27. Quod dicendum est etiam de confessionis interprete, etenim militat ea damnatio; nam si iste in tali casu sollicitet, sacramento abutitur, & illi iniuriam infert, atque adeo suspectus erit de hæresi. Tanto magis, quia accessorium sequitur naturam sui principalis, de regulis Iuris in 6. at principalis in casu nostro est confessarius Sacerdos immediate confessionem audiens; accessorius verè est laicus interpres: Ergo sequitur naturam sui principalis, vndè fatendum est, intentionem Pontificum esse obligare accessorium, vnde mulier ab interprete sollicitata in actu sacramentalis confessionis tenetur dictum interpetrem denunciare Inquisitori, & hoc non solùm de iure naturali, sed de iure positiuo. Vide Trimarch. de confessar. abut. pag. 158. 159. n. 18. & 20.

28. Sacerdos carens iurisdictione delegata ad confessiones audiendas: Audiendo confessiones sollicitando pœnitentes incurrit pœnas latas contra confessarios sollicitantes, & præsertim in constitutione Gregorij XV. firmat hanc conclusionem Sanchez in select. disp. 11. n. 40. Castro Palao tom. 1. oper. moral. tract. 4. disp. 9. punct. 9. n. 1. Diana par. 1. resol. moral. tract. 4. resol. 17. cum Boss. & alijs grauibus Theologis, etiam ex

 nostris

noſtris. Ratio eſt, quia & ſi non habeat poteſtatem delegatam, habet poteſtatem ordinis, & loco porrigendi panem pœnitenti, porrigit illi ſcorpionem.

29. Idem dicendum eſt de Sacerdote carente iuriſdictione delegata abſoluente à peccatis mortalibus: nam tunc ſuſpectus eſt de hæreſi. Supponitur etenim, quod iſte Sacerdos ſequutus ſit hæreſim illorum hæreticorum dicentium, quod ſeculares poſſunt eſſe miniſtri Sacramentorum Euchariſtiæ, & pænitentiæ; nec obſtat cap. placuit de pœnitentia, diſt. 6. nam contrarium eſt in praxi; debet enim taliter delinquens, meo iudicio, vt ſuſpectus de hæreſi ab Inquiſitoribus, vel ab Ordinario loci ſimul cum primo caſtigari.

30. Epiſcopus verò ſollicitans in confeſſione ad turpia mulierem, ſiue iuuenem non ſubditur Inquiſitoribus ordinarijs, ſed Sanctæ Sedi. Concluſio hæc probatur auctoritate, & ratione. Auctoritate, quia ſecundum Trident. ſeſſ. 24. cap. 5. de reformatione, de quo Barboſ. in collect. DD. in Concil. Trident. l. c. n. 1. 3. & 4. habetur etiam cap. Inquiſitores de hæreticis in 6. cuius Canonis verba ſunt ſequentia (Inquiſitores hæreticæ prauitatis, ab Apoſtolica Sede, ſeu alio, vel alijs quibuslibet deputatis de huiuſmodi crimine inquirere contra Epiſcopos nequiuerunt, nec eius prætextu procedere contra eos, niſi litteris commiſſionis, quod hoc poſſint contineatur expreſſe; ſi autem Inquiſitores ipſi Epiſcopos, aut alios Superiores Prælatos ſciuerint, vel inuenerint circa crimen hæreſeos commiſiſſe, aut de hoc diffamatos exiſtere, vel ſuſpectos, id tenebuntur Sedi Apoſtolicæ denunciare.) Conſentiunt gloſſa in d. cap. Inquiſitores, & communiter firmant Auctores

Iuriſtæ.

Infistæ. Rationem etiam demonstro; etenim, & si Inquisitoribus facultas concessa sit contra omnes personas committentes hæresim, vel de hæresi suspectas, &c. non comprehenduntur tamen Episcopi, nisi de eis in litteris fiat expressa mentio; ita Gloss. in d. cap. Inquisitores, vbi autem requiritur mentio expressa, non sufficit mentio generalis, vt est in casu; videatur Acunna l. c. Farinacc. l. c. Isidor. Massonius de maiestate militantis Ecclesiæ, lib. 1. cap. 11. de Inquisitoib. quem citare habet Boss. l. c. Barbosa in collect. tom. 3. lib. 5. 6. decreti de hæresi, tit. 2. cap. inquisitores n. 1.

31. Quod idem dicendum est de Episcopis electis, & confirmatis, sed nondum consecratis; ita Molina, Symanch., Barbosa, &c. Ratio est, quia iam habent iurisdictionem Episcopalem, pro vt habetur in cap. transmissam his de electis, vnde in eis locum habet priuilegiũ cap. Inquisit. de hæresi in 6. & Trident. l. c. statut. 1. non ita valet de electis, & non confirmatis, quia non dum sunt Episcopi, vide auctores supra citatos in hoc n. 29. & 30.

32. Et Inquisitores non possunt procedere contra Episcopos, & Generales Ordinum, possunt tamen contra eos recipere dicta testium ad ipsos Inquisitores recurrentium; ita Simanch. l. c. n. 8. Pegna 3. par. director. Inquisitor. comment. 26. vbi citat Repertor. Inquisit. verb. Episcopus, §. ad secundum, Molina l. c. supra Acunna quæst. 12. n. 9. & 10. de Peyrin. tom. 2. priuilegior. const. 9. Pauli V. §. 1. n. 2. ratio est, quia Inquisitores tenentur enunciare suspicionem hæresis Episcopi, vel alterius Prȩlati Sedi Apostolicæ, & hoc facere non possunt, nisi dicta testium prius audiant; igitur, &c. Credo tamen, quod in tali casu Inquisi-

 tores

tores non possint procedere ad capturam contra dictas personas, quia talis comprehensio inducit infamiam; vnde nimis cautè in hoc Inquisitores se gerere debent.

33. Possunt tamen Eminentiss. Cardinales Supremi Senatus S. Inquisitionis contra Episcopos, & alios Prelatos procedere, & hoc vigore Bullæ Pij IV. quæ incipit: Romanus Pontifex, quam refert Cherubinus tom. 2. Bullarij const. 67. Pij IV. fol. mihi 97.

34. Confessarius sollicitatus à muliere in actu sacramentalis confessionis, si sollicitationi cõsentiat, an in virtute Bullæ Gregorijs XV. sit denunciandus. Respõsio affirmatiua admodum probabilis est. Firmant Sousa in opusc. de sollicitant. tract. 1. cap. 17. n. 8. & in addit. n. 13. & in aphoris. lib. 1. cap. 34. n. 27. Diana par. 1. resol. moral. tract. 4. resol. 11. patet etiam ex verbis Bullæ si bene considerentur, neque valet auctoritas Acunnæ Freitæ, quia ante dictam Bullam scripserunt; Adest etiam ratio, nam ille confessor committit actum inhonestum in actu sacramentalis confessionis; & iniuriam sacramento pœnitentiæ facit magnam.

35. Mulier sollicitans confessarium ad inhonesta in actu sacramentalis confessionis non comprehenditur in Bullis Pontificijs, nec subiacet pœnis contentis in eisdem Bullis; nam Bullæ sunt latæ contra confessarios sollicitantes in actu sacramentalis confessionis, &c. Non verò contra sollicitantes confessarios, & quia sumus in odiosis non debet fieri extensio. Firmat Acunna quæst. 9. n. 5. Graffius lib. 2. de casib. reseruat. Bonacc. de denunciat. disp. 6. punct. 3. n. 20. de Peyrin. tom. 2. priuileg. constit. 4. Gregor. XV. n. 8. Lezana in sum. quæstion. regul. cap. 19. n. 34. Portell. in addit. ad dub.

regul. verb. sollicitare, n. 9. & alij quam plurimi adhęrent.

36. Nec confessarius tenetur denunciare mulierem ipsum sollicitantem in actu sacramentalis confessionis, ita ex Bulla Greg. XV. illis verbis (mandantes omnibus confessarijs,vt suos pœnitentes quos nouerint fuisset ab alijs sollicitatos moneant de obligatione denunciandi sollicitantes, &c.) Vndè constat pręceptum Summi Pontificis datum esse pœnitentibus sollicitatis, non confessarijs. Confessarius namque sollicicitatus nullo iure denunciare tenetur, tanto magis quod ex sollicitatione facta à muliere confessario nullum sequitur incommodum publicum, neque corruptio Fidelium; mulier enim sollicitat virum, qui supponitur fortis, & prudens, non sic sunt mulieres sollicitatæ.

37. Iudex verò huius delicti sollicitationis est tam Inquisitor, quàm Ordinarius loci, vel copulatiuè, firmat Sanctarell. de hæresi cap. 44. n. 2. in fine de Peytinis loco sup. citat. Bonacc. de denunciat.disp. 6. punct. 3. n. 23. Diana par. 1. resolut. moral. tract. 4. resolut. 29. Fagundez. præcept. 2. lib. 4. cap. 3. n. 31. vers. per hanc verò Bullàm, & alij quam plurimi relati à Pat. Trimarchi in hoc tractatu pag. mihi 216. n. 3. patet conclusio ex Bulla Greg. XV. §. mandantes Inquisitoribus, seu locorum Ordinarijs, cum id quod sequitur in dicta Bulla, vt videre est, non tamen hoc facere possunt Superiores regulares, vt patet ex eadem Bulla vbi habentur hæc verba (etiam priuatiuè, quod ad omnes alios specialiter) quod etiam decreuit S. D. N. Clemens Papa VIII.& Paulus V. in Bulla incipiens[Pastoris æterni; excipiuntur tamen illæ Regiones, vbi non sunt

sunt Inquisitores, nec non Ordinarij exercent manus Inquisitorum, & hæretici sunt multi, vbi superiores regularium tales causas cognoscunt, prout refert meus Hyeron. Trimarchi in suo tract. de confes. abut. sacram. pœnit. pag. mihi 217. n. 7.

38. Puellæ verò, & feminæ nobiles sollicitatæ in actu sacramentalis confessionis à confessario, non tenetur personaliter Inquisitoribus, vel Ordinarijs locorum, sed per se ipsas, aut per confessarium; sicut etiam Moniales, ita Lazarius par. 1. sect. 2. quæst. 17. in calce, & par. 2. de blasphem. quæst. 12. n. 65. nec non Boss. Portell. in addit. ad dub. regul. verbo sollicitare n. 21. Boss. l. c. dub. 35. n. 98. & alij quam plurimi graues Theologi. Ratio est, quoniam durum est, vt pergant ad S. Tribunal, vel in curia Ordinarij; nam istæ tales multum timent, & inhonesta proferre verentur; Tum quia personæ egregiæ non tenentur personaliter comparere coram Iudice examinandæ, vt habetur ex cap. mulieres de iudicijs, & in 6. l. ad personas, vbi DD. de iure iurando; ego tamen sentio, quod nullus sit immunis à denunciatione, nam omnes tenemur mori pro Christi fide, sicut Christus passus est, & mortuus est pro nobis.

39. Non est tamen denunciandus confessor, qui conuentionem fecit cum muliere ad turpia peragenda extra confessionem, & confessionis locum, vocatus postea in domo mulieris si illam sollicitaret, quia in tali casu prætextus confessionis esset remotus; ita Freitas quæst. 15. n. 4. contra Sancium disp. 11. n. 60. par. 4. apud Diana tom. 5. resol. 37. in qua re tamen ego me remitto meliori iudicio, & praxi Supremi Tribunalis.

40.

40. Nec pœnitentia subitanea Confessarij sollicitantis fęminam, aut puerum in actu sacramentalis confessionis excusat sollicitatum; vel sollicitatam à denunciatione. Defendit Sanctarell. de hæresi cap. 44. n. 18. Bonacc. de denunciat. disp. 6. punct. 3. n. 4. Acunna quæst. 14. n. 8. quamuis non ita clarè loquatur Bossius & multi alij graues Theologi; aliàs Bullæ Pontificiæ essent frustatoriæ, & quilibet confessarius sollicitans posset fingere se pœnitere de errore commisso, vt euaderet pœnam latam in Bullis contra ipsum. Tum quia in dictis Bullis absolutè, & absque limitatione puniuntur confessarij sollicitantes, &c. in actu sacramentalis confessionis; aut occasione confessionis sollicitantes mulieres, &c. confitentes ad inhonesta; & siquis dicat, quod sollicitatio facta ex vehementi passione animi est sicut contractus, & votum, aut iuramentum factum coactè, vt firmant leges. Ego cum Sanctarello respondeo, quod hoc verum est, quando passio est ita vehemens, vt priuet hominem deliberatione, & vsu rationis, quod raró euenit, vt ait Menoch. lib. 2. de pręsumptionib. quęst. 13. n. 1. videatur Trimarchius de confessar. abut. sacram. pœnitent. pag. 228. & 229.

41. Neque est sufficiens correctio fraterna; etiam si certum sit, quòd ipsa facta confessarius se emendabit ad excusandum sollicitatam à denunciatione sollicitantis, quia talis denunciatio confessarij sollicitantis non est ad solā emendationē delinquentis, sed in vindictam, & pęnā tanto magis, quia hic tractatur de vtilitate publica Reipublicæ Christianæ, & spiritualis, quæ anteponenda est vtilitati particulari. Tenet hanc conclusionem Sanchez in select. disp. 1. r. n. 56. vbi citat Areualo de correctione

fra-

fraterna fol. 188. Gordonum in Theol. moral. tom. 2. lib. 6. quæst. 12. cap. 25. §. 2. n. 68., venit etiam in hac sententia Suarius de fide disp. 20. sect. 4. n. 11. loquendo de hæresi, & hoc est verum, etiam quando certum sit, quod confessarius sit emendatus. Defendit Castro Palao tom. 1. oper. moral. tract. 4. disp. 9. punct. 10. n. 1. etiam ego addo si de tali delicto confessarius non sit diffamatus, sollicitata tenetur illum denũciare. Pauci enim sunt illi, aut ferè nullus, qui sit diffamatus de hoc delicto, quia nimis secretè committitur. Defendunt hoc Acunna quæst. 4. n. 2. Pat. de Peyrini tom. 2. priuileg. constit. 4. Greg. XV. §. 3. n. 3. Castro Palao tom. 1. oper. moral. tract. 4. disp. 9. punct. 10. n. 3. Maur. opusc. 1. ensal. & in cant. sect. 3. cap. 3. n. 11. Portell. in addit. ad dub. regul. verbo sollicitare n. 11. & 20. ratio est, quia vt dixi nullus denunciandus esset.

42. Mulier sollicitata potest absolui a confessario, dum non denunciauit sollicitantem confessarium, dummodo parata sit ad denuciandum illum S. Inquisitioni, ita practicatur etiam in casu hæresis formalis, vt testatur Sanctarell. loco supra citato in Sacra Pœnitentiaria vt tenent viri graues, inter quos est de Peyrin., quem sequitur Bossius: Ita cessat obligatio denunciandi, si confessor sollicitator mortuus est, ita Trimarch. fol. 227. idem affirmat de confessar. sollicit. qui captiuus est in manibus Turcharum non verò si reperiatur in loco Catholicorum, etiam distantissimo.

48. His positis, ac resolutis difficultatibus ad meum institutum redeo, nempè quomodo procedendum sit contra confessarios sollicitantes mulieres, vel alias per-

sonas

ſonas in actu ſacramentalis confeſſionis; vndè dico quod accepta denunciatione à S. Tribunali, ſuper omnia Inquiſitores reſpicere debent ad perſonam ſollicitatam denunciantem, nempè an ſint perſonæ exceptionem patientes in honeſtate, nec non extraiudicialiter fit perquiſitio de vita, & moribus confeſſarij denunciati; quia quando non inuenitur eſſe bonæ famæ facilius contra eumdem proceditur, & ſi captus, & examinatus fatetur delictum, torturatur ſuper intentione, ideſt ſi talia facta ab ipſo putauerit eſſe licita in ſacramento pœnitentiæ, & perſiſtendo in negatiua, fit abiurare de vehementi coram confeſſarijs multis, & Curatis ad aliorum exemplum, & ſi fuerit regularis, coram confeſſarijs, & fratribus ſuis Ordinis condemnaturque ad triremes per quinquennium, vel ad longius tempus iuxta grauitatem cauſæ, & perſonæ qualitatm, ſuſpenditur in perpetuum ab auditione confeſſionis. Priuatur etiam voce actiua, & paſſiua inter Sacerdotes vltimum locum retinere debet ſi eſt regularis; & aliquando S. Inquiſitio mandat, vt legatur ei Sententia in proximo Capitulo ſuæ Religionis ad aliorum exemplum; at quando inhabilis eſt ad remigandum, vtique ad triremes condemnatur, ſed mutatur ei poſtea pęna in carcerem formalem pro eodem tempore, quo fuit ad triremes condemnatus.

44. At ſi ſollicitans delictum negat, ponitur tunc ad torturam pro veritate habenda, & illam ſuffert; inditia tamen non ſunt purgata ob qualitatem teſtium & veriſimilitudinem facti; debet ſaltem ad tempus ſuſpendi ab auditione confeſſionis, & aliquando poſſunt eſſe talia inditia, vt ab officio confeſſarij ſuſpendantur

in perpetuum saltem pro mulieribus, & si adest scandalum, exiliatur ab illo loco.

45. Si postea mulieres sollicitatæ, aut inimicitiæ ratione sui, vel suorum parentum, & confessor denunciatus non sit malæ famæ in vitio carnali; S. Officium non solet procedere, sed denunciationes retinet in suspenso, & postea alia indicia superuenientia, iudicat de illo quicquid iustum, & conueniens est.

46. Et quia multi confessarij delictum hoc committunt vocando mulieres in confessionario, non vt audiant earum confessiones, sed vt habeant cum eis lasciuos discursus, putando se tali modo à pœnis se subtrahere. Fuit decretatum à Supremo Senatu Sanctiss. Inquisitionis, vt etiam contra istos procederetur, & ab eodem S. Officio Inquisitionis pœna arbitraria puniantur; dimittendo tamen abiura, quæ cum sit fundata in abusu sacramenti pœnitentiæ, non habet locum in abusu confessionarij.

47. Sceleri sollicitationis sollicitantes addunt aliquando perniciem doctrinæ, dicendo non esse peccatum, &c. in quo casu interrogantur specialiter de hoc & si fatentur talia dixisse, & talia se credidisse, fiunt abiurare de formali, at negando in tortura malam credulitatem, fiunt abiurare de vehementi.

48. Non omittam tamen aliquas difficultates non paruæ considerationis in sollicitationis materia. Et primo, an mulier sollicitata in confessione, vel sciens aliquem esse hæreticum, teneatur denunciare cum suo graui damno, cum periculo vitæ, aut famæ. Sunt multæ de hac re DD. opiniones, inter quas Bonacc. de denunciat. disp. 6. punct. 3. n. 11. partem negatiuam defen-

defendit], cui sententiæ multi ex Theologis adhęrent, & ratio est, quia bonum religionis, ac sacramenti pęnitentiæ præponderat in cōmodo, & damno pœnitentis, &c. quia hic agitur de bono, aut damno particulari, illic de bono, vel damno totius Religionis. At semper bonum particulare postponi debet bono publico; & si hæc sententia sit probabilis.

49. Probabilior tamen contraria meo iudicio videtur, nempe, quod nullus cum suo graui damno teneatur denunciare, ita defendit Acunna quæst. 19. Pat. de Peyrin. tom. 2. priuileg. constit. 4. Gregor. XV. §. 9. n. 28. Sanchez in select. n. 65. Portell. in addit. ad dub. regul. verb. sollicitare, à n. 18. Fagundez præcept. 2. lib. 4. cap. 3. n. 31. in medio, Sousa in opusc. de sollic. tract. 2. cap. 7. vsque ad 10. & in aphoris. lib. 1. cap. 34. n. 58. Peregr. in regul. par. 1. cap. 5. littera M. vers. limito primo, Lezzana in sum. quæst. regul. cap. 19. n. 34. in calce, Boss. l. c. dub. 29. ratio, quia lex positiua, siue humanum præceptum non obligat quando inde sequuntur grauia incommoda; ita Angelicus Doctor 2. 2. quæst. 147. art. 3. ad 2. & in 4. dist. 15. quæst. 3. art. 2. quæstiuncula 4. Tum quia licet recedere à naturali, & humana lege, vt vitam seruare quis possit; & alia grauia damna, ita communiter Theologi, & Iuristæ tenent, sed præceptum denunciandi confessarium sollicitantem, vel hęreticum occultum, est lex positiua, & humanum præceptum. Ergo cum graui damno nemo tenetur, &c. nisi quando ex deficientia talis denunciationis magnum, & grauissimum damnum Reipublicæ Christianæ venturum esset, ita Sanctarell. de hæresi, cap. 9. n. 16. Acunna l. c. n. 20.

qui hoc probat non solùm ex textu in cap. 2. §. cum autem, & §. præterea, de obseruat. ieiunior. & ex text. in cap. discipulos, ibi fame coacti de consecrat. dist. 5. & ex text. cap. inter alia, 31. vers. illud ibi, nisi articulum necessitatis immineat, de sententia excomunicationis.

50. Ad solutionem talis obligationis denunciandi satis est, vt probabiliter euenturum credatur malũ, quod timetur, & difficiliter euitari possit, & minus solitus sit in hoc delinquere, ita Sousa l. c. cap. 2. n. 10. 11. & in aphoris. l. c. n. 59.

51. Verum vnum est, quod raro accidere potest, quod mulieres subdantur huiusmodi timori, quia in Sancto Tribunali res secretissimè currit, & nomina denunciantis, sicut & textium nunquam publicentur; non deficiunt tamen confessarij sollicitantes, qui sunt viri potentes, & sanguinarij, qui semper deferunt arma, & potius milites apparent, quàm Ecclesiastici, & si vnam tantùm fœminam bonæ conditionis sollicitauerint, statim veniunt in cognitione, quod denunciauerit illa, & sic ista mulier potest timere ab illo aut mortem, aut infamiam, cicatricem in faciem, mutilationem alicuius membri, vel in se ipsa, vel in parentes. Quæ omnia pro vt loquuntur DD. possunt excusare mulierem sollicitatam, &c. à denunciatione, sicut & alium loquendo tam de infamia iuris, quàm facti, ita Acunna l. c. Pat. de Peyrin. l. c. n. 30. cum alijs non paucis, & habetur ex lege nec timorem, 7. & isti quidem, 8. §. fin. ff. de eo, quod metus, &c. & tenent DD. quos sequitur, & citat Sanchez l. c. n. 14. tanto magis, quia metus infamiæ æquiparatur metui mortis,

vt in

vt in l. iusta, ff. de manumissis, vindict. per illa verba. iusta causa manumtissionis est; si periculo vitæ, infamiæque dominus seruum liberauerit, & ita docent Aragonius 2. 2. qnæst. 88. art. 3. §. pro explicatione huius difficultatis aduertendum est. Plaludanus, Ledesma, Satus, Palatius, Rodriguez, quos citat, & sequitur Sanchez l. c. n. 15. vers. secundo.

52. Addunt etiam alij timorem amissionis bonorum, vel maioris partis, &c. & instrumentorum patrimonij excusare à denunciationibus prædictis; ita Sanchez in select. disp. 11. n. 55. & Freitas in addit. ad Acunna de confess. sollicit. quęst. 12. n. 21. & alij graues Theologi, quia talis metus cadens in virum constantem ęquiparatur morte metui, vt probat Sanchez l. c. à n. 21. & habetur ex l. aduocati, 14. cap. de aduocat. diuers. iudic. quia per amissionem bonorum denuncians potest mutare statum, &c.

53. Vltimo quęritur, an mulier capta amore alicuius confessarij, quem semper inuenit Sanctum, constantem, ita vt non potuerit illum ad suum velle trahere, vndè mediante alia fœmina magia confessario operata est, ex qua confessarius suam prudentiam amisit, & in actu confessionis talis confessarius mulierem amantem illum sollicitauit, quęritur modo an talis confessarius sit denunciandus.

54. Respondendum est cum distinctione, vel talis confessarius amisit omnimode libertatem, vel non; si amisit non est denũciandus; si non amisit, est denunciandus, sed non puniendus pœna ordinaria, benè tamen extraordinaria, & arbitraria, pro prudentia Reuerendiss. Pat. Inquisitoris: ratio est, quia non est verisi-

verisimile, quod Bullæ Pontificiæ ita arduæ sint, at quia regulariter tales facturæ diabolicæ non totaliter lędunt libertatem, hinc est, quod secunda via procedi potest, deducitur ex c. lator, c. dilectus, c. ex litteris de homicidio, & ex l. 1. c. de sicarijs, l. absentes, §. vltim. de pœnis. Docent Decius in cap. à nobis, in princip. de except. & cons. 64. Roman. & cons. 473. Tenet Trimarch. de confessario abut. disp. 14. sect. 1. pag. mihi 260.

55. An denunciatione vnius mulieris facta Inquisitori contra confessarium sollicitatorem ad turpia in actu sacramentalis confessionis, possint Reuerendiss. Inquisitores contra ipsum confessarium procedere ad capturam, torturam, & illum condemnare.

56. Secundum Peyrin. tom. 2. priuileg. constit. 4. Gregor. XV. §. 3. n. 5. distinctione procedendum est, aut mulier denuncians est bonæ famæ, aut non, & confessarius bonæ est. Si ita se casus habet, præsumitur mulierem denunciantem totum in odium fecisse, & sic non est capturandus, &c. si verò confessor est malę famæ, & mulier bonæ, est capturandus.

57. Cum hac aduertentia, quod si tam mulier denuncians, quàm confessarius denunciatus bonæ famæ sint apud vicinos cognitos, & bonorum morum non facit materiam capturę denunciatio vnius mulieris, quoniam in tali casu præualet fama bona confessarij, ita docet Molphesius in sum. tom. 1. tract. 7. cap. 24. n. 39. in fine. & ita determinatum fuit in Suprema Romana Inquisitione, vt per litteras Eminentiss. Cardin. Mellini missas Vicario Generali Archiepiscopi Genuensis, prout refert Pat. de Peyrin. tom. 3. priuileg. cap.

11.

11. n. 4. datas sub die 17. Iulij 1627. Romæ.
58. Si verò mulier malæ famæ sollicitata a confessario, etiam malæ famæ, denunciatio talis progredi debet, & procedendum est ad capturam, consulta tamen prius Sacra Congregatione Supremi Tribunalis Romanæ Inquisitionis, videatur Trimarch. in hac materia pag. 289.
59. Non probatur tamen hoc crimen per testum duarum mulierum; sic ait Sanctarell. de hæresi cap. 44. n. 6. Pat. de Peyrin. tom. 2. priuileg. const. 4. Gregorij XV. §. 7. n. 23. Bonacc. de denunciat. disp. 6. punct. 3. n. 26. Sanchez in select. disp. 11. n. 46. ratio est, quia testificatio mulierum est muliebris, nempe debilis, & solùm admittenda est quando aliundè probatio haberi non potest; ita Mascard. concl. 461. n. 6. & conclus. 762. n. 16. & 22. & cum per ipsum Mascard. testimonium trium fœminarum censeatur debile, multo magis duarum, in quibus semper supponitur odium, & vindicta, ac superflua loquacitas, quæ vt plurimum ortum habet ex inuidia.
60. Sufficient tamen mulieres ad plenè probandum bonæ famæ si quatuor sint, quod relinquitur arbitrio Reuerendiss. Inquisitorum, spectatis circumstantijs; vt testatur Sanctarell. l. in fin. Ad R. P. de Peyrin. l. c. in fin. Freitas l. c. n. 25. vbi refert Iodoc in pract. crim. cap. 50. Rub. de prob. test. n. 25. Bonac. l. c. n. 27. Acun. l. c. n. 4. Ric. 3. par. collect. 149. & in praxi fori Ecclesiast. resolut. 369. Diana par. 1. resolut. moral. tract. 4. resol. 28. Belletr. disquis. cleric. par. 2. §. n. 15. & præcipuè quando confessarius ob tale delictum tradendus est brachio seculari, vt colligitur ex Bulla Gregor. XV. in
qua

quare Reuerendiſs. Inquiſitores debent adhiberi omnimodam diligentiam in inquirendo, an mulieres denunciantes confeſſarios ſint bonæ famæ, an inimicæ confeſſoris, &c. ſicut de confeſſario, prout aſſerit Molpheſ. l. c. à n. 38. Ricc. collect. 149. A. R. Pat. de Peyrin. l. c. n. 50. in fine, qui per tot annos in Inquiſitione Ianuenſi fuit Conſultor, & multas difficultates præ manibus habuit, ſicut & A. R. P. Hyeronim. Trimarchi Sanctæ Inquiſitionis Hiſpaniarum Qualificator idem docet.

61. Hoc delictum ſollicitationis poteſt probari per teſtes ſingulares, quando teſtes ſunt omni exceptione maiores, pro ut ſtatuitur in Bulla Gregoriana; vide qualis eſſe debet iſta ſingularitas apud Pegnam 3. par. direct. comment. 111. Farinacc. de teſtib. quæſt. 64. n. 4. & Pat. Hyeron. Trimarch. de confeſſ. abut. pag. 294. ratio eſt, quia tale delictum non poteſt ſciri, niſi per perſonas ſingulares, vndè ſicut brachio ſigilli confeſſionis probatur per teſtes ſingulares, & plenè probatur ita, & maiori ratione probabitur in caſu noſtro de delicto ſollicitationis, videatur Suarius tom. 4. in 3. par. diſp. 33. ſect. 8. n. 3. Henriq. lib. 6. cap. 19. n. 10. Acunna quæſt. 21. n. 10. & alij quam plurimi Theologi legantur, qui reperientur mecum in hoc teſtare, & hoc quod dixi eſt verum in caſu poſito, & quando ſimile delictum aliàs probari non poteſt, videatur Maſcard. l. c. concl. 762. & lib. 1. concl. 463. & Farinacc. de teſtib. quæſt. 59. n. 10. quæ quidem mulier denuncians ſine exceptione manens poteſt eſſe accuſatrix, & teſtis, ita Sotus de teger. memb. 2. quæſt. 4. concl. 8. Molpheſ. in ſum. tract. 7. cap. 24. n. 35. & 37. Bariòla in flor.

Inqui-

Inquisitor in fin. tit. in confes. sollicit. fol. mihi 200. & 201. & alij non pauci graues Theologi. Dicet mihi quis: ego scio quod sú nimis Trimarchista, & gloriabor; de hac re, sed ego dicam ei, quod nimis auidistá est, melius est sequi doctrinam, & laborem suorum, quàm alienorum & in hoc laudo Thomistas, & Scotistas.

60. Videamus modò, an denunciationes factæ à Subditis contra suum Superiorem, & præcipuè inter Regulares recipiendæ sint à Reuerendiss. Inquisitoribus, & quomodò? Ego dicerem non esse recipiendas; quia multotiès subditi pænitentiati sunt à suo Superiore, &c. & in vindictam illum in S. Tribunali (quamuis iniustè denunciant) proferunt etenim aliquando Superiores aliqua verba obscurissima, quæ sensum æquiuocum faciunt ad subditos reprehendendos, & subditi illis vtuntur contra Superiores, & præcipuè loquendo de subditis conuersis; qui vt plurimùm sunt ignorantissimi, & facillimè à malignis persuadentur; vndè ego iudicio meo, si in hac re proecedere deberem, priùs examinarem, aut inuestigaré de vita subditorum, & moribus, antequam contra Superiorem illorum denunciationem acceptarem. Deduco totum ex c. Clericos, & ex c. criminationes, & ex c. querendum, 2. quæst. 7. & colligitur nec non ex c. qualiter, & quando l. 2. vers. licet autem hac de accusat. & habent glos. & Archidiaconus in c. Clericos 2. quæst. 7. & tenet Angelicus Doctor Aduocatus meus 2. 2. quæst. 68. art. 1. ad 2. tenet quoque Aragonius, & Valentia tom. 3. disp. 5. quæst. 12. punct. 1. vers. dicit tamen Caietanus specul. lib. 3. de accusat. S. 4. n. 7. Gisler de iudic. regul. cap. 16. n. 47. de Peyrin. cum alijs; tantò magis quod pro-

 batio-

bationes contra Superiores debent esse maiores, quàm contra alios, vt docet Pat. A Pruteo de syndic. vers. probatio, §. contra officiales, n. 6. & vers. testis §. fui semel n. 3. quid ergo, Amodeus Iustin. de syndic. n. 186. & 187. August. Dulcetus de syndic. n. 24. Bald. in l. obseruare, §. proficisci de offic. Proconsul. n. 14. Bouadil. tom. 2. Polit. lib. 5. cap. 1. n. 200. Mascard. de probat. tom. 2. concl. 957. n. 28. & tom. 3. concl. 1254. n. 18. Rodriguez tom. 3. quæst. regul. quæst. 77. art. 4. Thomas à Iesu de visit regul. tract. 3. cap. 14. n 6. de Peyrin. l. c. n. 8. & ita debet seruari in praxi.

61. Dicunt tamen DD. quod sententiæ latæ ab Inquisitoribus contra sollicitantes non debent legi in publico actu fidei, sed in secreto coram Consultoribus Ecclesiasticis, ne, si legerentur in publico actu fidei, multi a receptione sacramenti pœnitentiæ se abstinerent, & Heretici, qui tale sacramentum detestant omninò Sacerdotes nostros irriderent, & ad summùm vocantur Parochi, & duo Confessores, cuiusvis Ordinis, ita Molphes. l. c. n. 41. Sousa in opusc. de sollicit. tract. 2. cap. 21. n. 12. & in aphoris. lib. 1. cap. 34. n. 72. Bariola in florib. Inquisit. tit. in confes. sollicit. fol. 230.

62. Putarem tamen ego, quod si Confessarius sollicitans malè sentit de sacramento pœnitentiæ debeat abiurare de vehementi, si ductus est ad tale delictum patrandum ardore luxuriæ, debet abiurare de leui, & pro qualitate excessus, & secundùm continuationē delicti puniri debet, videatur tex. in c. accusatus, c. vt officium de hereticis in 6. probat Symanc. de Catholic. instit. tit. 50. n. 24. Albertin. de agnoscend. proposit. heretic. quæst.

quæst. 34. n. 46. hodie tamen in praxi est quod fiunt abiurare de vehementi, condemnantur ad triremes per quinquennium, aut ad septennium si apti sunt ad remigandum, aliàs commutatur eis pœna in carcerem. Priuantur officijs, & Beneficijs ab executione ordinum priuantur voce actiua, & passiua, & declarantur inhabiles ad obtinenda officia, siuè Beneficia in futurum; vlteriùs datur eis in pœnitentiam, quod in Choro, ac Refectorio (si Regulares sint) vltimum locum habeant.

63. Addit Castro Palao l. c. quod si sollicitatio ad plures personas se extendit, vel cum illis turpitudines graues cõmisit ab omnibus Religiosis post latam sententiam flagellatur, nec non puniatur exilio, carcere perpetuo, absque vlla spe veniæ, & alijs pœnis secund. qualitatem criminis, etiam traditione ad brachium secularis Curiæ si opus fuerit.

64. Adstantes tamen abiuræ confessariorum sollicitantium tenentur sub lethali culpâ non manifestare delinquentem, ita Sousa in opusculo de confessar. sollicit. tract. 2. cap. 16. n. 8. ratio est, quia infamia huiusmodi delicti S. Tribunalis limites non excedit, tantò magis quando talis sententia ob bonum cõmune occultè profertur; nec Iudices S. Tribunalis infamare intendunt, sed solùm punire, & damnum publicum euitare, ac sacramenti pœnitentiæ seruare decorem, & puritatem. Limito tamen quando Inquisitores ponunt pœnam excomunicationis contra loquentes de tali persona, vel dat præsentibus iuramentum de silendo, ita Freita in addit. ad Acun. quęst. 24. n. 49.

65. Debent tamen PP. Inquisitores plura attendere in castigando confessarios sollicitantes. 1. Grauitatem

vtriusque personæ. 2. Dignitatem, & affectum sollicitantis. 3. Numerum sollicitationum. 4. Tempus in quo delictum sollicitationis commissum est. 5. Damnum, & scandalum indè sequutum; quapropter non pro qualibet sollicitatione imponi debet pœna grauis, vndè si semel confessarius sollicitat feminam ordinariam satis erit si priuetur officio confessarij; ita Genuensis in praxi Neapolitana cap. 66. n. 2. & Vererus l. c. n. 14.

66. An regularis priuatus confessione à S. Tribunali ob sollicitationem vnius mulieris tantùm in sacramentali confessione, sit inhabilis ad officia Religionis. Quicquid dicant DD. in contrarium sentientes, ego firmo priuatum esse vtraque voce, ratio est, quia Superior habet curam animarum, & etiam si pœnitentiam compleuerit carceris adhuc remanet suspectus, vt possit in hoc deficere, & semper remanet suspectus si a Sac. Congregatione, vel à SS. Papa non habilitetur, iuxtà Bullam Vrbani VIII. sub datum Romæ die 1. Octobris Anno Domini 1626. quod Decretum, siuè Bulla reperitur apud Peyrin. tom. 2. priuilegior. constitut. 9. Pauli V. §. 2. n. 29. Pat. Stephanus Isnardus par. 1. Codicis minimi, verb. hæresis, & Tambur. l. c. vbi dictum Decretum ponit, patet etiam ex c. ius publicum est. 1. & c. infames §. porro 3. quæst. 7. infamis enim dignitates consequi nequit, Regul. 87. de regul. iur. in 6. Farinac. par. 1. pract. crimin. tit. de delict. & pœn. quæst. 23. n. 526.

AP-

APPENDIX EX CVRIOSITATE

De Reuelantibus Confessionem Pœnitentium.

1. MOueor in hac re discutere, multi ignorantes, nesciunt non solùm quid sit, & quantùm sit strictum sigillum confessionis, siuè sit ex vera malitia, siue ex ignorantia non verentur ipsis dicta à pœnitente propalare, quare hìc pono difficultatem, an tales reuelatores ad S. Inquisitionem punire pertineat.

2. Responsio pro me est affirmatiua secundùm doctrinam Alphonsi de Leon. de officio confessarij tom. 1. resolut. 22. n. 12. cap. 2. qui dicit tales confessarios denunciandos esse S. Officio, & ita communis opinio arbitratur apud Carenam de offic. S. Inquisit. par. 2. tit. 17. §. 23. n. 90. sed reuera in contrariũ tenendum est, vt benè defendit Molphes. in sum. triplic. iur. tom. 1. tract. 7. cap. 23. n. 68. Diana 4. par. resol. moral. tract. 8. resol. 95. & testatur idem Carena se nunquam vidisse similes processus agitari in S. Tribunali, & si aliquando de alijs non suspectis, idest ex specialibus Decretis Pontificum, etenim ex huiusmodi sigilli fractione non oritur heresis, nec eis suspicio, nec turbatio, aut impedimentum S. Tribunali, quod sic ostendo, si enim ex hac fractione sigilli oriretur heresis suspicio, esset ex fractione dicti sigilli, & talis fractio non est actus hereticalis, ergo si quid oritur mali est ex iure positiuo, quod non legitur in Codicibus vllis, nec in corpore Iuris, ita Carena loco citato.

3. Verum est, quod si confessarius reuelans confessionem crederet hoc esse licitum, vtique S. Officio subiectus

biectus est, quia tunc supponitur malè sentire de sacramento pœnitentiæ, ita Carena loco suprà cit. post Molphesium, vndè dictus confessarius reuelans potest interrogari ab Inquisitore, quid in hac re sentiat de sacro pœnitentiæ sacramento, ita Carena n. 44. & 95. sed hoc solùm est verum de confessario malæ vitæ, & alijs de hæresi suspectis, quia si hìc non concurrat, S. Inquisitio non habet ius ipsum vocandi, vt alibi dictum est à me, cum sit solùm Iudex cognitor de rebus ad Fidem spectantibus, vt communiter DD.

CAPVT OCTAVVM.

Aliqua Dubia non parui ponderis proponuntur.

1. AN si Confessarius delinquens in materia sollicitationis compareat spontè ante Reuerendiss. Patr. Inquisitorem ante duorum testium depositionem, in carcerem recludi debeat: Negatiua est responsio pro Castro Palao l. c. n. 3. sed contestata lite, & conclusa caussa, abiurare de leui debet, priuatur tamen auctoritate audiendi confessiones; si verò sponte compareat antè omnem accusationem, & vnam tantùm sollicitationem fecit, vt alibi dixi acriter reprehendi debet absque aliâ castigatione.

2. Si vero confessarius delinquens, negat crimen singulariter probatum per duos singulares testes. Inquisitores, debet se informare de vita, moribus, & alijs qualitatibus testium illorum, & si ipsi testes sunt sine exceptione, & probant cum verisimilitudinibus probabilibus, licet delinquens neget dummodo non probet testes esse illi inimicos, debet condemnari, iuxta

supe-

ſuperius dicta cum de pœnis latis contra ſollicitantes Palao l. c. n. 3. & 4. non debet tamen torturari, verum eſt quod non probato delicto accuſatus non poteſt caſtigari, videatur Bonacc. de denunciationibus diſput. 6. punct. 3. n. 24. ratio eſt, quia Iudex non poteſt aliquem punire, niſi ipſi conſtet illud delictum cõmiſiſſe, quia ſe exponeret periculo puniendi innocentem, & ſi Gregorius XV hoc reponat in arbitrio, & prudentia Supremi Tribunalis, quia ipſe Summus Pontifex vt puto, ſuppoſuit ipſos Eminentiſſimos habere praxim legum.

3. Dubium non parui ponderis eſt, ſi verbi gratia, quis confeſſarius conuinctus eſt coram Inquiſitore Florentiæ quod ſollicitauit Bertam in actu ſacramentalis confeſſionis, vel alium, quia delictum commiſit in quo redditur fidei ſuſpectus grauiter, & delictum eſt Piſis patratum, quis horum duorum Inquiſitorum erit iudex talis delicti, & delinquentis. Dico quod Piſanus debet eſſe iudex, nam ratione delicti reus acquiſiuit forum; ita Vererus lib. 5. examen Epiſcoporum cap. 17. n. 55. & in hoc omnia iura conueniunt, firmat Abbas in cap. ſanè, & cap. fin. de foro compet. n. 6.

4. Si verò in formando proceſſu contrà denunciatum ſollicitantem, res dubia remanet in probationibus, iudicandum eſt pro denunciato, ratio adeſt ex eo, quia crimen non præſumitur, vbi poſſibile eſt, quod ſine crimine aliquid fieri poſſit, & etiam quia munus, & dignitas confeſsarij ita poſtulant, ita Bald. in c. Eccleſia Sanctæ Mariæ, de conſuetudinibus. Dicitur autem rem eſse dubiam, quando teſtes pro parte rei ſunt ita efficaces, ſicut illi, qui contra ipſum deponunt.

Dam-

Damnati ad triremes à S. Inquisitione non efficiuntur irregulares, ita Riccius par. 1. decis. Curiæ Neapolit. dec. 119. Homobonus in consult. ca uum consc. tom. 1. par. 4. respons. 168. dummodo non sit infamatus apud alios, quia tunc esset irregularis, posset tamen dispensari ab Episcopo si clericus existeret, vel à suo Prælato si esset regularis. Trimarchi de confess. abut. pag. 314.

Regulares condemnati ad triremes per S. Inquisitionem, peracta pœnitentia, non possunt institui in Lectores cuiusuis scientiæ, aut artis liberalis absque dispensatione Summi Pontificis, quia si non permittitur quod infames sacrum faciant, nec in Cathedra debet permiti vt sedeant, aut in suggestu ascendant, c. si quis verò 11. quæst. 3. & c. presbiteros qui, dist. 56. habetur etiam c. infames §. idem testatur 3. quæst. 7. ita docet Penna l. vnica c. de professis, qui in vrbe constat lib. 12. col. 2. testatur R. P. de Peyrin. tom. 2. priuil. constit. 2. Pauli IV. tanto magis.

Si verò peracta pænitentia vere resipiscant ex corde ad gratiam admitt. possunt. Arg. c. siduo 35. q. 6. vbi glos. verb. Atque infames, dummodo non inter veniat scandalum, & periculum recedendi, & publice non fiat: c. beneualet, & c. sacerdos dict. 50. nam non refert quis doceat, sed qualia doceat c. secundum Ecclesiæ dist. 19. puto tamen in hoc standum esse prudentiæ boni Prælati.

Vnde non debet permitti persona, quæ est infamis infamia iuris, vel facti supradicta, nec libros typis mnandare, sed debet quiescere pœnitentiam agendo, ita Penna l. c. offererent c. nemo in peccatis de pœnitentia d. 1. 1.

CA-

CAPVT NONVM.

De Sortilegijs.

1. BOdinus de demonomania l. 1. c. 1. in principio quē sequitur scaccia de iudic. ciuil. crimin. & hæreti l. 1. c. 12. n. 20. ita sortilegium definiuit vt sit (qui ad aliquid consequendum diabolicis vtitur instrumentis) & sortilegiorum species tres enumerauit Ghirandus, tract. de sortilegijs 92. Farinac. quæst. 20. n. 74. prima species est diuinatiua; qua mediante sortilegi futura quædam, præsentia, vel præterita nubis ignota vaticinari conantur. Secunda species est sortilegij amatorij, quod fit ad flectendos animos pudicos mulierum, vel virorum ad libidinem; tertia species est sortilegij malefici, per quod infirmitates fabricantur, morbi, calamitates, & similia in hominibus, vel brutis, vel equibus, aut mors maleficiati statim oritur, vel illius corpus paulatim consumitur.

2. Sub nomine autem sortilegij veniunt omnes illi, qui dant operam rebus magicis, maleficijs, cum caracteribus, verbis incognitis nullius significationis, in qualibet sit lingua, cum abusu sacramentorum, vel sacramentalibus rebus, aut benedictis, verbis Sacræ Scripturæ, suffumigationibus, oblationibus cum proprio sanguine, aut animalium, siue actibus religionis erga Demonem, inuocationibus eiusdem Demonis, procurando opus dicti Demonis, aut amorem, procurando necem alicuius, siue thesauri inuentionem, vel pro conseruatione monetarum, ita vt postquam expertæ sunt in propria crumena redant, pro acquirendis scientijs, aut dignitatibus, siue alijs similibus

libus rebus. Talia facientes suspecti de heresi se reddunt, non solùm ob sacramentorum abusum, & rerum sacrarum actu ex sua natura apostasiam a Fide indicantium, sed etiam pacto, quod ex talibus actibus, verbis, &c. infertur pactum cum Demone habere, implicitè, vel explicitè.

3. Illi dicuntur habere pactum explicitum cum Demone, qui cum illo iniunt pactum expressè, etiam scriptura exarata proprio sanguine, promittendo illi eum inseruire, dare obsequium, & adorare, promittendo eidem, vel propriam, aut alienam animam; renunciando Christum, Virginem Mariam, & Sanctam Catholicam Fidem, conculcando Crucem Christi, & similia, & è conuerso Diabolus promittit sortilego illi inseruiendi, & satisfaciendi in suis desiderijs, vel amoris, aut vindictæ, vel alijs similibus. Signa verò sensibilia talis pacti, sunt caracteres, verba incognita, abusus, &c. non quia in se ipsis vim habeant obligandi Demonem, sed quia Demon fingit se obligare quotiescunque sortilegus facit illa signa, quibus tanto magis promptus est, ac libenter paratus inseruire, quanto magis adest sacramentorum, & sacramentalium abusus ob irrisionem tantarum rerum ab ipso Demone, & ab illis sortilegis factam; videatur Farinacc. quæst. 181. n. 34. Bisfeld. de confess. malefic. prælud. 6. per tot. Suarez de relig. tom. 1. lib. 2. de superstitione cap. 9. Sanchez in præcept. decalogi lib. 2. cap. 38. n. 3. & seqq. del Rius disquisit. magic. lib. 2. quæst. 4. & 5.

4. Dicuntur habere pactum implicitum illi cum Demone, qui quamuis non paciscantur cum illo immediatè,

diatè, nihilominus vtuntur eisdem characteribus verbis, &c. & abusu sacramentorum, ac sacramentalium vt supra: vnde videntur consentire intentioni primi auctoris eiusdem sortilegij, & sic redduntur suspecti de hæresi vehementer; quidquid dicat Portell. in dubijs regul. verbo sortilegia n. 6. Bosnariens in decis. totius Theolog. lib. 3.c. 18. conclus. 3. ex quo colligitur, hoc pactum tacitum cum Demone interuenire posse, etiam absque eo quod sortilegus intendat opem Demonis implorare, cum namque signa illa sortilego vsurpata, ex sola secreta hominis ope effectum speratum efficiant eo ipso quo quis vocat his, tacitè velle videtur Demonis opem; ita Sanchez loco supra citato in n. tertio, quod etiam docuit Caietanus 2. 2. q. 95. ar. 2. quem secutus est Simanc. de cath. instit. tit. 63. n. 38. qua propter malitia vtriusque pacti ad hoc pertingit, vt qui talia pacta facit foedus cum dei inimico, & iurato hoste inire habet.

5. Hi sortilegi quando denunciati sunt, & præcedunt legitima inditia, soleo fieri perquisitio; quia, vt plurimum isti tales retinent apud se scripturas cum characteribus, & magicis experimentis; castam virginem, clauiculam almadel, centum regum, artem notoriam paolinam, tumeliam, agnippam, petrum abalbano, opus mathamaticum, instrumenta magica, veluti ensē carater izatam, &c. quæ omnia, ad Sanct. Tribunal deferuntur, vt delicti corpus, & fiunt recognosci per patrem Inquisitorem, ab eis iudicialiter; deinde interogantur, de delicto, &c. de diuturnia retensione, dictorum instrumentorum, & scripturarum, ac rerum

 ma-

magicarum, nec non de vsu earumdem rerum; atque de complicibus, & si fatentur, solent torturari aliquantulum pro habenda vlteriori veritate, & super complicibus, eo quia talis materia contagiosa est; interrogatur tunc super intentionem, nempe an crediderint sibi licitum esse operam dare rebus magicis; sibi preualere Demonis operibus; habere fedus cum ipso, illi honorem prebere, & apostatare à vero Deo?

6. Quando sortilegia sunt facta ad beneuolentiam personarum captandam, interrogantur in specie ipsi delinquentes, an credant, aut crediderint quod Demon humanam voluntatem violentare possit, cum de sua natura libera sit; & quamuis aliqui ex ipsis sortilegis, aut ignorantia [& maximè si fuerint mulieres, &c.] vel malitia, vt plurimum accidit hominibus, ob vehementem passionem amoris, quæ turbat eorum vehementer rationem, fatentur credere (quod est heresis) cum non habeat Demon facultatẽ violẽtandi voluntatem nostram; nihilominus S.Inquisit. non facit abiurare de formali, sed de vehementi, vel de leui; iuxta qualitatem personarum, aut effectuum impellentium; quia ipsi verè solum effectum credunt materialem, quem desiderant, nec vlterius transeunt.

7. Circa hoc de fide est Demonem non posse violentare nostram voluntatem, & si phantasiam turbare possit, aut virtute signorum, aut sanguinem commouendo, & humores, dando incentiua, spiritus excitando, & maximè in puncto, in quo persona, quæ desiderat mulierum amorem, sit ei præsente immaginatione; at quia simplices ex ignorantia, & passione sensuali obcęcati, nesciunt distinguere inter portionem superio-

periorem rationis, & inferiorem, nempe sensus commotos casualiter, hinc est quòd aliqui istorum dicunt se violentatas esse, & quod resistere non potuere, & sic obtinendo amorem suum putant violenter coactos esse in eorum voluntate, at quando sortilegus sit persona sapiens, & diceret in suo constituto se credidisse, quod voluntas humana cogi potest, certè contrahit formalitatem heresis, & debet abiurare de formali; non cito DD. in hac re, quia res clara de se est, & ratio est illa, quæ conuincit, & praxis, non verò auctoritas DD.

8. Aliqui ex istis, quamquam in perquisitione inuenta fuerint sortilegia, vel apud ipsos, aut in eorum domo, vel scripta manibus suis exarata, vel aliena manu, negant tamen vsum dictorum sortilegiorum in tortura, in hoc casu ordinaria via procedendo, fiunt abiurare de leui. Fallit nihilominus hæc regula ordinaria in casu, quod persona inquisita non sit simplex, quod retentio scripturarum sortilegarum fuerit diuturna, quod qualitas illarum sit perniciosa, quod omni studio, & diligentia quesierit habere multitudinem de illis, & illas in suo repertorio scripserit, vel scribere ab alio fecerit, si scribere nesciebat, sed tantùm legere, & in tali casu fit abiurare de vehementi, sicut si dat inditia sufficientia, & abusu talium sortilegiorum grauatus esset, quia in tali casu tortura non extenuat illi totaliter inditia, &c.

9. Quando verò veniunt inditia, aut scripturæ superstitiosæ S. Tribunali considerari debent omni diligentia a Reuerendiss. Inquisitore vna cum suis Consultoribus, ac familiaribus fidelibus, an videlicet qualificatæ sint, necne; qualificata sortilegia dicuntur illa,
in

in quibus adest inuocatio Demonum, charatheres, aut verba incognita, abusus sacramenti, siue sacramentalium, aut in ipsis fiat mentio scribendi in charta virgine, & maximè cum proprio sanguine, aut extrahendi sanguinem a volatilibus, vel ab alijs animalibus cum obseruatione lunæ crescentis, aut decrescentis, aut inuocatur Deus, vel Sancti similiter inuocantur ad consequendum finem, quod aliàs est peccatum lethale, aut Missas celebrare desuper res inanimatas cum vsu verborum consecrationis ob finem peccati mortalis.

10. Non qualificatæ sunt aliquæ orationes incompositæ, etiam cum diuino nomine, crucibusque interpositis ob liberationem a periculis eas supra se gestantes, præcipuè quando ibi adsunt verba Sacræ Scripturæ insertæ.

11. Primæ cognoscuntur in S. Officio, atque castigantur, secundæ Ordinario loci relinquuntur, & si aliquando S. Inquisitio ob aliquam causam eas cognoscit, aliqua monitione expedire solet, vel aliqua pœnitentia salutari. Sub nomine sortilegij comprehenduntur etiam saghæ, seu stregones, qui maleficia habent personas varijs modis, aut amoris, aut mortis, & præcipuè infantes lactantes.

12. Maleficiunt aliquando ad amorem ijsdem medijs, quibus vtuntur sortilegi heriolis, characteribus, proiciendo salem in ignem, proicere fabas benedictas, abutendo verbis sacræ Scripturæ, vel verbis consecrationis, scribendo eas in cartulis, diluere aliqui aliquas herbas benedictas, deinde illas pulueres proiciunt super personas, vtuntur etiam magnete baptizata, &c. inuocando ijs medijs Demonem vel expressè, vel tacitè;

citè; sed vt plurimum maleficiare habent commestibilia, verba incognita in eis scribendo, atque characteres in fructibus, miscendo pulueres in cibarijs; formant aliquando statuas cereas, illasque trafigunt ago, & prope ignem paulatim ipsas faciunt liquefieri, pronunciando super eas aliqua verba tendentia ad amorem incendendum in illam personam; formant aliquando volumina ex herbis, capillis decerptis ex persona maleficiata; accipiunt aliquando partes vnguium recisarum, & super istos globulos pronunciant verba incognita, ac Demonum inuocationes; sepelliunt illas deinde in aliqua parte domus maleficiatæ personæ, & præcipuè sub liminare ianuæ vnde maleficiatus transire debet. Hinc oritur quod cum dictæ res in se ipsis virtutem non habeant tales effectus producendi, Demon concurrit stante pacto explicito, vel implicito suo opere accendendo dictam personam, vel cruciando modo supradicto, & cum tactu inuisibili paulatim eas consumere facit, tangendo illos, vel immediatè, vel medio maleficio, tactibus herbarum venenosæ qualitatis, vntionibus, aut pulueribus compositis ex pestiferis simplicibus, ita vt aliquando personæ maleficiatæ consumuntur absque vllo remedio; cum medicus nesciat causam tanti mali; & eodem modo, ratione odij maleficiare habent.

13. In his casibus cum ex se difficillimæ probationis sint ita vt tantum negotium penetrari non possit; cum radix sit occulta, & materia incerta; S. Inquisitio maxima circumspectione procedit, & diuturnitate, tam in credendo, quam in processando, & in hac re ferè nullus processus inuenitur, qui sit rectè fabricatus, quia vt plurimum fundantur in inditijs remotissimis, nempe

in minis, vt vulgariter dicitur [me la pagherai, te ne farò pentire, &c.] aut fundati sunt in inditijs indifferentibus, veluti in rebus commestibilibus, quibus nutritus patiens infirmatur; tum etiam quia corpora delictorum huiusmodi probari nequeunt, & illæ infirmitates a causis naturalibus prouenire possunt, quapropter in iudicio producere necesse est fidem Medici asserentis talem infirmitatem non esse naturalem, vel saltem, vt de hac dubitet, sicuti in eodem processu inserenda est fides experti exorcistæ, asserentis dictam infirmitatem causatam esse a maleficio (dixi experti exorcistæ) quia sunt multi exorcistæ, quia omnes infirmitates faciunt maleficia, & ob paruam eorum experientiam, aut quia in tali re faciunt mercaturam; & aliquando etiam si personæ non sunt maleficiatæ, ipsi exorcistæ nutriendo humorem melanconicum in dictis infirmis, aut eorum illicita arte eos maleficiare habent, effectus pessimos causantes, inconuenientia, atque grauia scandala.

14. Ex istis maleficijs parua educi possunt, cum vt plurimum ratione debilitatis indiciorum Inquisitores præmere non possint; nihilominus quando vrgentia sunt, proceditur ad capturam personæ indiciatæ, & ad torturam, & super factum, & super intentionem respectiuè; & ob factum, & opus Diaboli fiunt abiurare in illo gradu conuenienti delicti grauitati, & personæ; condemnantur ad carcerem, & ad alias pœnas minores, aut maiores, maioris, aut minoris iuxta personarum qualitatem, & delictorum.

15. At quia sepissimè succedit, quod de istis materijs loquendo in S. Tribunali Inquisitionis rei, & maximè quando sunt mulieres interrogatæ desuper inditijs

ditijs præcedentibus fatentur ex se ipsis delictum commercij cum Dæmone, & quod se illi concesserunt in anima, & corpore, & ductæ fuere ab eodem ad iocum, ipsum adorauerunt, renunciando Deum, sacramenta, conculcando Crucifixum Christum Dominum nostrum Redemptorem, negando Deum, ac B. M. Virginem Protectricem nostram, faciendo alios actus apostaticos, & quod commiserint, multa infanticidia, & quod in eodem loco diabolici tripudij viderunt, ac cognouerunt alias personas, & illas nominent, distinctè, debent obseruare Reuerendiss. PP. Inquisit. post multas interogationes eis factas debent illas interrogare de tempore, & occasione in qua inceperunt habere commercium cum Dæmone, & accepta ab eis narratione serum omnium, vel eorum vitæ, factis interogationibus eis decomplicibus in delictis commissis contra deum in hac materia sortilegijs, & massime de infanticidijs, necesse est vt verificentur, at fiunt abiurare de formali, vt dicam infra vt vehementer suspecti de hæresi formali, interrogantes si corde apostatarunt, an non; ac si negant intentionem de vehementi condemnantur ad carcerem formalem; quando præuenti sunt accusati ab indicijs, ad differentiam confessionis, quæ sine præcedentibus inditijs ex se totum concludit; & proceditur contra tales personas delinquentes, non tamen contra illos quos nominarunt se vidisse in loco diabolico. In qua re est decretum speciale Sacræ Congregationis vt contra ipsos non procedatur eo quia deponentes possunt decipi per diabolicam illusionem. Sed quantum pertinet ad eorum, vel earum personas standũ est suis confessionibus vt plurimum nihilominus inter duas mulieres, &

viros, meretrices, & concubinarios incidunt sub S. Tribunalis iurisdictione, quia vt faciant accedere ad domus suas amantes, & amatas, Sortilegia faciunt, verrere habent vt vulgo [il camino] proijciunt salem in ignem, fabas benedicunt annodant vt vulgo vocantur [nastri] cum inuocationibus Dæmonis, dum missam audiunt cum aliquo certo numero nodorum supradictæ materiæ, & annodando dictam materiam verba incognita aliqua habent proferre, siue cognita, sed lasciuia, atque indecentissima ad illud sacro sanctum Sacrificium, & aliquando dicta verba obscęna proferunt in actu sacrificij, siue consecrationis tam Hostiæ, quam Vini, aut eleuatione Corporis, aut Sanguinis, vel quando sacerdos vertit se ad populum dicendo, Dominus vobiscum abutendo rebus sacris, ac candelis benedictis, recitando orationes S. Danielis, Sanctæ Elenæ, & aliorum sanctorum, vel sanctarum, quibus inuocant sanctos, aut sanctas ad finem eorum consequendum, quod de sua natura est lethalę peccatum. Faciunt etiam sortilegium amphoræ media virgine puella, aut puero, aut mulieris grauidæ faciendo pronunciare sequentia verba ab illa, angele sancte, angele benedecte, ob tuam sanctissimã, & meam puritatem & mulieris grauidæ ob virginitatem quam in vtero habeo verbis alludendo creaturæ rationali ventre eiusdem gestatæ, qua propter tam virgines, siue sint mulieres, siue pueri fatentur videre comparere sibi in amphora aliquam figurã formatam varijs aspectibus, quam figuram interrogant vt inueniant res deperditas, Thesauros absconditos, aut res futuras sapiant. Solent etiam aliqua mistura vngere palmas manus virginis, si-

uæ mulieris grauidæ, in auribus quorum, vel quarum, susurrant ipsimet sortilegi aliquas voces incognitas deinde præcipiunt [virginibus) vel mulieri grauidæ, vt aspiciant palmas manuum suarum dicendo vt veniat res & multi dicunt videre venire, & signis, aut nutibus respondere ad quod ab illo petitur.

16. Et isti absque dubio sortilegi hæreticales, de quibus aliqua dicã in fine huius capitis, & isti qui vsi sunt istis sortilegijs fiunt abiurare secundum qualitatem personarum, facti, & circunstantiarum aggrauantium, & ordinarie de vehementi; vel saltem de leui, quando ex qualitate personæ siue ex circumstantijs dignoscitur ignorantia, & simplicitas; condemnantur vt maneant in foribus ecclesiæ in diebus festiuis, cum candela accensa in manibus, mittuntur in exiliũ, aut detruduntur in carcere formali, siue in propria domo, iuxta delicti qualitatem, & cum exeunt præcipitur eis vt se presentent S. Tribunali locorum, vel ordinario loci, saltem semel in mense quolibet quod, etiam fit delinquentibus in alio genere, vt refrenentur; aliquando fustigantur; verum est tamen quod si sunt coniugati, & habeant filias nubiles. S. Inquisitio ab hac pæna se abstinet inferenda, & hoc ob sui benignitatem, eo quia in ignominiam filiarum redundat, quæ non potest deinde nubere, & vxorati se alienant ab affectu vxoris quando fustigatæ sunt.

17. Quare colligo ex Cesare Carena S. titul. 12. n. 28. quod quæcunque sortilegia fiunt a sortilegis habentibus pactum expressum cum Demone, respectu operantis sunt hæreticalia, etiam si talia non essent ratione operis, vt quia a Demone peteretur res suam facul-

tatem naturalem non excedens. Confirmat Martinus del Riuo disquis magic. lib. 5. sect. 15. n. 2. vers. 2. est etiam propositio Zanard. in sum. diu. præceptorum p. 2. c. 64. vers. 2.; cum multis alijs DD. vt videre est apud dictum Carenam loco citato; immo ego dico cum eodem Carena quod sortilegium, etiam ad bonum finem factum punitur ab Inquisitoribus, vt fuit decisum in curia Archiepiscopali Neapolitana, in quadam vetula 80. annorum, quæ huiusmodi sortilegia faciebat ad sanandas infirmitates teste Ricc. decisione illius curiæ 144. volum. 2. videri possunt de hac re multa, apud eundem Carenam loco cit. n. 29. & sequenti.

CAPVT DECIMVM.

De Blasphemantibus.

1. ANte quam loquar de modo procedendi contra blasphematores, dicam, & explicabo quid sit blasphemia, quę & si diuersimode definiatur à DD. mihi tamen magis arridet deffinitio Sancij in præcepta decalogi lib. 2. c. 32. n. 1. quod sit locutio falsa contra deum per modum conuitij; quam etiam tenet Bannes 2. 2. q. 2. ni fallor. art. 1. notabili 2. quæ quidem blasphemia consistere potest in signis, aut factis. V. G. siquis immagines conculcet, ita aliqui doctores, verum est nihilominus blasphemiam in solis verbis consistere pront asserit Suarius de Religione tom. 1. lib. 1. de irregular. tot. c. 4., dummodo verba proferantur mente, ore, vel scripto, affirmando aliquod falsum de Deo, vel negando de illo verum. V. G. vt Deus est iniustus, aut Deus non est misericors, &c. quod potest accidere non

so-

ſolum ſi blaſphemus vtatur verbis indicatiui modi, ſed etiam ſi verbis optatiui, vel imperatiui; videatur de hac materia Cęſar Carena, pagina mihi 157. & 158. cum ſequenti, vbi agit etiam de hæreticali blaphemia latiſſime, & cum omni diſtinctione, ac claritate.

2. Blaſphemi igitur, vt tetigi numero primo, in hoc capite dicuntur illi, qui blaſphemias hæreticales proferre habent, & in S. Tribunali puniuntur, prius contra eos formato Proceſſu. Blaſphemiæ hæreticales autem in praxi ſunt exempli gratia ſequentes: (Rinnego Dio, al diſpetto di Dio, Traditore tu non puoi fare &c. Puttana della Vergine) & omnia illa, quæ opponuntur veritati contentæ in Symbolo, vel in articulis Symboli. Verùm eſt, quod blaſphemia iſta (Puttana di Dio) non reputatur omninò hæreticalis, & id circo quando quis de hoc tantùm denunciatur, non proceditur contra illum, benè tamen quando eſt annexa cum aliqua ex ſupra dictis.

3. In hac materia Tribunal S. Inquiſitionis ſolet conſiderare, an tales, ac ſimiles blaſphemiæ prolatæ ſint in actu collerico, aut extra coleram, & in vtroque modo ſemper attenditur conſuetudo blaſphemantis, qua propter colera minuere habet ſuſpicionem crudelitatis, & intentionis, & etiam pœnam, maximè in actu rixoſo, ſiue in ludo cum iactura; vndè pro prima vice fiunt abiurare de leui, prçuia tortura ſuper intentione; ſimul in pœnam pecuniariam condemnantur ſi habent facultatem, ſecundum perſonæ qualitatem, & delicti, præceptantur etiam ſub tali, vel tali pœna, vt ſe abſtineant in futurum a blaſphèmia; & illi, qui ſunt faciles ad blaſphemandum in ludo, præcipitur vt

a ludo

à ludo se abstineant sub graui pœna, & hoc vt fugiant occasionem blasphemandi, & id quod de blasphemante; in ira, & ludo, dico de ebrio blasphemante. Videatur Farinac. de delict. & pœn. quæst. 20. n. 47. Lazzar. de blasphem. quæst. 7. n. 61. sequent Salcedo addit. cap. 113. circa finem vers. excusabitur autem is. Idem iudicandum est de ebrio, ac furioso, & mente capto l. omne delictum, §. ac de furioso. ff. de re militari. Idem dicendum est de dormientibus, Salcedo vbi supra. Sed non militat de ebrio leuissimè ebrio, quia hæc ebrietas non turbat mentem, ita Bald. l. 1. n. 40. c. vnde vi, quia talis ebrietas solùm hominem hilarem facit, non sic Grauis ebrietas, quia ista mentem turbat.

4. Verùm est, quod si in ludo, vel in rissa ausus quis est blasphemare hæreticaliter, augetur gradus abiuræ, & pœnæ iuxta grauitatem blasphemiæ hæreticalis, Ratio est, quia cognoscendo se facilem esse ad blasphemandum, tenetur occasiones fugere, aliàs se exponunt periculo euidentissimo, quod reputatur voluntarium.

5. Dico tamen, quod si isti rissosi, ludentes, ac ebrij leuissimè, statim ac blasphemarunt ex causa excusabili (aliquo modo) coràm præsentibus eo ipso, quod se deliquisse nouerint, pectus obtunderint, vel alta voce dixerint, peccaui Domine miserere mei, excusantur ab omni abiuratione, quamuis non ab omni pœnâ, etenim per actus doloris externa suspicio malæ credulitatis ab eis tollitur, Farinacc. quæst. 20. n. 57. de delictis, & pœnis.

6. At si blasphemiæ hæreticales extra coleram prolatæ sunt, vt à vulgo dicitur (à sangue freddo) aut

leuis-

leuissima occasione, sicut aggrauant intentionem proferentis, dantes indicium malæ credulitatis, dum aliàs non apparet aliunde occasionem habuisse, & sic etiam aggrauat abiurationis gradum, & personæ vili imponitur stare præ Foribus Ecclesiæ, affigēdo illi inscriptionem in pectore, aliquando suspenditur in tormento (vulgò detto la Capra) publicè aliquando fustigantur, & mittuntur in exilium, & aliquando condemnantur ad triremes, maximè quando sunt consuetudinarij. At si sunt personæ nobiles, aut saltem ciuiles, condemnantur ad carcerem formalem ad tempus, vel in propria domo, cum mulcta pecuniaria, præceptis, & pœnis grauissimis salutaribus, & quando de istis est fama, quod negligant Sacramenta, debent isti deferre fidem in S. Tribunali de frequentia Sacramentorum, & executione penitentiæ salutaris impositæ illis, quod aliquando solet hoc fieri pro alijs delictis.

6. Solent cum blasphemijs aliquando esse admistæ aliquæ iniuriæ, & improperia erga Deum, V. G. (Dio cornuto, Dio becco) & similia, quæ omnia puniuntur grauiter, sicut & aliquæ imprecationes, vt pote, maledictus sit Deus, maledicti sint Sancti, maledicta sit Beata Virgo, possit subuerti, aut naufragari Deus, & Paradisus. Ego volo me ipsum Diabolo tradere, in qua re Inquisitores solent nolle in hoc procedere, sed Ordinarijs relinquunt, & si aliquando ob rei grauitatem in hoc manum ponunt Inquisitores graui monitione solent tales expedire, ac pœnitentijs salutaribus.

7. Inter istas blasphemias accidere solent aliquando sequentia verba, vel similia, nempe [Dio se ti aueßi nelle mani ti vorria cauare il cuore, &c. se tu non mi

fai

fai venire, o non fai la tal cosa non ti voglio credere) & hic modus loquendi, absolute loquendo est loqnutio hæreticalis, primo quia facit Deum passibilem, secundo quia se Dei rebellem facit, tertio quia etiam si Deus non concedat id, quod ab eo petitur quisque tenetur credere illi.

8. At quia vt plurimum talia verba in actu iræ proferuntur a S. Inquisitione, non proceditur contra talia verba proferentes toto rigore circa credulitatem, sed quando simul cum alijs, & omnibus simul iunctis, ac consideratis, ad arbitrium puniuntur, tam circa abiurationem, quantùm circa pœnam; videatur Zanardus in sum. diuinor. præcept. cap. 11. de blasphemia par. 1. vers. blasphemia, Locatus in 3. casu Placentiæ decis. adde etiam Roia cons. 63. n. 7. lib. 3. & Farinac. quęst. 194. n. 9. de hæresi.

CAPVT VNDECIMVM.

De retentionibus librorum prohibitorum.

1. SVccedit quandoque, ac sæpe quod in S. Inquisitione, denunciantur retinentes libros prohibitos, vel inditiantur, vnde Tribunal sanctum primo facit perquisitionem debitam de tali supposito ac denunciato delicto; deinde à S. Inquisitione tria præ oculis habentur, primo personarum qualitas, secundo qualitas personæ dictos libros retinentis, & diuturnitas ipsorum retentionis, si persona inditiata, est intelligentiæ maximæ, vel saltem bonę, & libri sint perniciosi continentes propositiones hęreticales, vel erroneas proximas ad errorem in fide, & per aliquod tempus indi-

inditiati apud se retinuerint, interrogantur tales personæ, an dictos libros legerint; & si fatentur illos legisse, interrogantur in specie etiam super dictas propositiones V.G. in dicto libro, asseritur, hoc, & hoc, quid sibi videatur de illa assertione; quid sibi velint illa verba, &c. quem sensum videantur sibi habere, & similia; & si sint propositiones quæ de sua natura non possint sensum Catholicum habere; interogantur deinde super intentionem; & si negant habuisse malam credulitatem; obicijtur eis quare longo tempore illos libros apud se retinuerint, & sæpè sæpius illos legerint, & cum diligentia conseruarunt, atque maxima expensa de lōginqua ad se illos peruenire fecerint, & mercarint rigoroso pretio, & si indicati sint intelligentes contrarium præsumitur, interrogantur etiam super complices, nempe aquo, vel a quibus dictos libros receperunt, & mediante qua persona venerunt ad illorum manus, si alijs comunicauerint dictos libros, nec non interrogantur super vsum dictorum librorum vtpote, si inseruierunt doctrinis contentis in dictis libris, tam in scribendo, quam in legendo, aut prædicando, &c.

2. Et quia non possunt dicti rei respondere tam clare, & veridice respectu eorum contumacia, & presumptionis Tribunalis sancti ita vt se satisfaciat, idcirco, ad torturam ponuntur de inueterata consuetudine pro vlteriori veritate habenda, & super complicibus, & intentione, & si de hoc nihil resultat, fiunt abiurare de vehementi, si sunt personæ religiosæ priuantur voce actiua, & passiua, suspenduntur a diuinis, & officijs spoliantur, nec non ab exercitio legendi, ac concionandi, ad arbitrium Tribunalis Supremæ Inqui-

 sitio-

ſitionis, & imponitur eis ſalutaris pænitentia, &c.

3. Verum vnum eſt meo videri, quod dicti libri prohibiti inueniantur apud perſonam bonæ famæ; talis inuentio librorum non facit inditium ad torturam, ita Farinaccius qui alios allegat. q. 180. n. 48., & ſic firmant DD. exemplo rei furtiuæ inuentæ apud virum bonæ famæ, & vitæ qui dicunt talem inuentionem non ſufficere ad torturam; firmat idem Farinaccius de furto q. 177. n. 1. & 5. Arnal. Albert. de agnos, affert Cath. q. 28. n. 25. & 26., Non ſic in homine malæ vitæ, & famæ de quo dicendum eſt quod concurrentibus inditijs aliquibus talis retentio librorum eſt ſufficiens inditium ad torquendum, & interrogandum vt ſupra Burſat. Conſil. 344. volum. quarto, Coſta de iuris, & facti ſcientia, & ignorantia cent. 1. num. 4. Homob. de bonis de examine eccleſiaſtico tom. 1. tract. 7. c. 2. q. 13. verſic. vnde primi.

4. At ſi negant inditiati legiſſe dictos libros, fit eis obiectio de veriſimilitudine, & retentione dictorum librorum nam tunc præſumptio ſtat pro fiſco, & ſi non poteſt tali via haberi veritas, deuenitur ſuper hoc ad rigoroſum examen; & quia multi ex iſtis ſolent ſe excuſare dicendo. Se neſciſſe quod in domo ſua fuiſſent tales libri, & quod ab eorum inimicis fuerint ibi repoſiti, cum de hoc non probent Sanctus Tribunal manet in ſua præſumptione contra dictos inditiatos, & vt veritatem habeat debet deuenire ad media rigoroſa, & ſecundum qualitatem perſonarnm inditiatarum, librorum, & aliarum circumſtantiarum, fiunt abiurare ſaltem de leui, etiam ſi negent, quia & ſi non iudicandi ſint hæretici, ſunt tamen de hæreſi

ſuſpe-

suspecti ita Pegna ad directorium p. 2. Coment. 3. vers. falluntur. G. epiropi.

5. Verum est quod ad incurrendum in excomnnicationem latam contra legentes, vel retinentes libros prohibitos necesse est, vt scienter legantur, vel retineantur Sanchez cap. 10. n. 33. Suarius sect. 2. n. 18. Duardus ad dictum cor. 1. Bullæ q. 39. & 40. Marius alterius de censuris tom. 1. l. 5. disput. c. 6. & dicta excomunicatio extenditur etiam ad legentem dictum librum prohibitum in ea parte in qua nulla est hæresis. Sanchez in summa lib. 2. n. 35. ni fallor.

6. Verùm si personæ, quæ libros prohibitos apud se retinuerunt sunt ignari, ac simplices, & maximè de materijs contentis in dictis libris; & iudex prudens in constituendo dictos reos cognoscit non esse in illis malitia, & quod lectura dictorum nihil mali impresserit in mentibus illorum; neque dubium aliquod in Fide Catholica, vsque adeo, vt procedant sincere in fatendo veritatem super complicibus ex vsu dictorum librorum, vt supra, nec se aggrauent in intentione, vt plurimum fiunt abiurare de leui, secundum inditiorum grauitatem, & diuturnitatem retentionis librorum, deinde paruitatem torturæ, ut territionem illis inferrur. At si essent omninò ignari, itaut neque legere scirent, aut non intelligerent id quod legunt, e& dicti libri fuissent relicti in domo accusati ab aliquo, tunc dimittitur abiuratiò, & in reliquis mitissimè proceditur, & tandem hoc totum negotium in qualitate personarum attenditur, nec non in qualitate librorum inuentorum penes reum, atque in prudentia Iudicis discreti; ita omnes DD. de hac materia scribentes.

7. Si vero libri reperti sunt penes hæredem, qui non dum omnes partes domus hæreditariæ vidit, & illustrauit, non contrahit vllo modo hæresis suspicionem, ita Pegna par. 2. com. 3. vers. vt ergo gradus, Farinac. qui alios allegat quæst. 180. n. 9. Menoch. de præsump. lib. 5. præsump. 6. n. 18. Paramus de orig. S. Inquisit. lib. 8. quæst. 9. n. 148. cum alijs multis.

8. Sed si libri non continent doctrinas hæreticales, erroneas, vel ad errorem proximas, aut alterius qualitatis suspectas directè, vel indirectè contra Fidem, sed solum res scandalosas, ac temerarias. Puniuntur retentores illorum librorum extraordinaria pœna arbitrio Iudicis absque abiuratione, ratio est, quia non est abiurabilis, nisi illa materia, quæ secum fert suspicionem vehementem, vel leuem de infedelitate, siue de hæresi.

9. Quis sit Iudex huius criminis? Distinguendum est, vel libri sunt prohibiti ob hæresim, vel suspicionem falsi dogmatis, & tunc non est dubitandum, quod ad Inquisitores huius delicti iudicium spectat. Sic expressè habetur in Bulla Pij IV. quæ incipit: Dominici gregis. At quando libri sunt prohibiti ob res lasciuas, &c. Sacra Cogregatio Supremæ Inquisitionis de vrbe, etiam si aliqui dicant, quod contra tales retinentes debeant procedere Ordinarij locorum, decreuit talis delicti iudices esse Reuerendiss. Inquisitores, vt per litteras eiusdem Sac. Congregat. directas Reuerendiss. Pat. Inquisitori Cremonæ datas sub die 6. Februar. 1627. per Cardinalem Mellinum, vt refert Cesar Carena tit. 10. de retinentibus libros prohibitos, §. 2. pag. 213. n. 19.

10.

10. Et si in Bulla Iulij III. incipiente: cum meditatio cordis, expressè præcipiatur huiusmodi libros consignari locorum Inquisitoribus, non propterea legitur exclusisse Ordinarios. Verùm est, quod ego multum laudarem locorum Ordinarios, si non solùm retentores librorum prohibitorum, verùm omnem aliam caussam ad S. Tribunal spectantem ad Inquisitores remitterent, quando apud illos secretum non vigeat nimis ratione eorum Cancellariorum, benè tamen apud Inquisitores maxime residet.

CAPVT VNDECIMVM.

De edentibus carnem in diebus prohibitis.

1. MAgnam prouinciam suscepi, Deus sit mihi dux in itinere. Comedentes igitur carnes in diebus vetitis, sępè in Sanctissimo Tribunali Inquisitionis accusati veniunt, at Inquisitores, in hac re lento pede pergunt, quia in similibus casibus sæpe inuenitur, vel quod denunciati non comederunt carnes in illa hora diuisoria inter sabbatum, & diem Dominicum, vel inter vigiliam & festiuitatem, vel in nocte mediante inter vnum, & alium; aut erant infirmi, vel conualescentes; & aliquando licentiam obtinuerunt, & si facultatem debitam non habeant, qualitas morbi, & necessitas eos excusabat; & aliquando non recordantur ob eorum simplicitatem diei prohibiti, vt plurimum faciunt coloni., & in similibus casibus, maxime quando ab aliquo fit absque licentia; fiunt monitiones paternæ cum aliquo rigore, & imponuntur eis salutares pœnitentiæ, & maxime vt ieiunent aliquos dies;

2. An

2. An vero isti sint suspecti de heresi, & quomodo? respondeo; quod si comedunt carnes in diebus prohibitis absque necessitate, & maxime quando hoc faciunt cum scandalo, ac scienter; S. Inquisitio debet cum rigore procedere, & maxime si de istis mala fama currat apud viros bone fame; nempe quod non frequentent sacramenta, quod moniti irriderent eos monentes, vel dicendo verba suspiciosa nempe, manducate que apponuntur vobis, vel quod intrat per os &c. que verba solent abduci ab hereticis contra catholicos, aut quod hec est inuentio Pontificum contra legem Euangelicam, vel quod Ecclesia hoc non debebat, nec poterat facere talem prohibitionem, in quo casu S. Inquisitio debet tales interrogare super intentionem cũ tortura rigorosa, & fiunt abiurare secundum delicti qualitatem, ac personarum, atque adeo secundum easdem qualitates condemnantur tamen.

3. Cum sint isti de hæresi suspecti quando non adest causa legittima, vt est infirmitas a Medico bonæ conscientiæ approbata, vel a Parocho, aut ab Ordinario loci, quod si aliàs comedunt, sunt suspecti vehementer de hæresi, & vt tales puniendi sunt; videatur quicquid dicant DD. in hac materia, & præcipuè Repert. Inquisitor. in verb. cognoscere, vers. sed an iudex Inquisitor, Parisiens. cons. 169. n. 67. volum. 4. Pegna ad director. &c. par. 3. comment. 24. vers. Ecclesiastica Sacramenta, & par. 2. quæst. 55. comment. 80. vers. & ob hanc præsumptionem, Riminald. Iun. cons. 395. n. 20. vers. quinque testes deponunt, Grasshus de casib. reseruat. lib. 2. cap. 10. n. 21. Riccius in praxi Fori Ecclesiast. impressa Neapoli de anno 1620. resolut. 423.

vers.

vers. carnes comedentes. Totum desumitur ex loquutione Diui Gregor. relata in cap. si qui sunt, dist. 81. qui dicit tale delictum esse peccatum] paganitatis, &c. docuit hanc sententiam Genuens. in praxi Archiepisc. Neap. c. 18. n. 11. vers. comedentes carnes, Pegn. ad direct. Inquisit. par. 2. comment. 30. vers. & ob hanc præsumptionem, sup. cit. videantur Scribentes de hac materia, in qua ferè omnes dicunt, quod comedentes carnes sine debita licentia, & causa iusta, vehementer sunt de hæresi suspecti, & per consequens, vt tales puniendi sunt, atque abiurare de vehementi debent, meo videri, quidquid dicant DD. praxi me remitto.

CAPVT DECIMVMTERTIVM

De illis, qui male loquuntur de excomunicationibus.

1. DE illis, qui malè loquuntur de excomunicationibus, multi veniunt denunciati in S. Inquisitione, & aliquando Ordinarij locorum videntur eccedere in illos processando sub titulo S. Officij, quia fortassis reus dicit [ho in culo le Scomuniche, incaco le Scomuniche, &c.) & quia potest esse, quod Ordinarius illum excomunicauerit ob interesse proprium, adhærentiam, aut propriam substantiam, &c. vndè accusati colericè loquuntur; & multoties sunt prouocati, & incitati a modo procedendi Ministrorum ipsorum Ordinariorum, etenim non supponitur quod Episcopi velint vexationem suorum subditorum; qua propter S. Inquisitio cum non habet suspicionem de eorum intentione, neq; de eorum credulitate circa validitatem excomunicationum, & authoritatem eas fulminandi; regulariter so-

let

let illos expedire monitionibus, & salutaribns pœnitentijs. Sunt etiam aliqui ex istis, qui dicunt: Episcopus non poterat me excomunicare, quæ verba, & si tale faciant sensum contra Episcopalem authoritatem, prima facie, esse tamen potest, quod proferens dicta verba intelligat Episcopum non potuisse illum excomunicare in illo casu particulari, de quo prętendit rationem stare pro illo, & iura; quare interrogantur ad hoc vt se declarent, & explicent legitime suam Intentionem; at si dicerent aliqua verba derisoria erga excomunicationem, quæ verba indicarent Episcopos non posse excomunicare tunc debent interrogari, ac torqueri super intentionem, & fiunt abiurare, secundum qualitatem Casus, ac personarum, & sic similiter puniri; ita fere omnes scribentes.

CAPVT DECIMVMQVARTVM.

De in sordescentibus in excomunicatione.

1. ET si multi doctores dicant quod ad incurrendum quis in insordescentiam requiratur perseuerantia in excomunicatione, per triemnium, aut saltem per biemnium sufficit tamen, annus completus non interruptus, & hoc etiam requirit pertinaciam cum clauium contemptu, ita Glos. Ioannes Andręas n. 10. Abbas. n. 7. Ricciullus de iure personarum extra Ecclesię gremium existentium lib. 4. c. 7. n. 1. Marius alterius de censuris lib. 2. disput. 6. c. 1. vers. de secundo dubio & post DD. in C. cum bonę de ętate, & qualitate decidit Rota Rom. decis. 196. n. 2. in impressis post 2. volum. consiliorum, vbi ad hoc allegatur si-

gno

gno nol. conſ. 33. n. 10. verſ. pręterea, & Decianus conſ. 14. n. 9. volum. 3. eadem Rota deciſ. 132. p. pr. in recent. n. 1.

2. Requiritur etiam ad incurrendum in hanc inſordeſcentiam quod excomunicatus habeat notitiam excomunicationis, & quod talis ſit declaratus a Iudice, qui poſſit hoc facere, aliàs nunquam poſſet dici inſordeſcere, vt optime decreuit Rota Rom. deciſ. 182. n. 2. & ſeq. quare ita inſordeſcens eſt de hęreſi ſuſpectus ita Trident. ſeſſ. 25. cap. 3. de reform.

3. De excomunicatis loquendo qui per annum perſeuerant in excomunicatione; ſunt aliqui locorum ordinarij, qui virtute illorum verborum, &c. ſiquis animo indurato per annum permanſerit excomunicatus, ſit ſuſpectus de fide, &c. & procedunt contra iſtos ſub titulo S. Officij quam vis vt plurimum tales excomunicationes fulminatę non ſint ob cauſam fidei [in quo caſu, non eſt dubitandum quod S. Inquiſitio debet procedere) at ſi eſt ob aliam cauſam, vt V.G. & ob proprium intereſſe, cauſa ſolutionis penſionis aut reſtitutionis alicuius rei, vel comparendi ob cauſas ad Ordinarium ſpectantes, cum tales perſonę non ſint de fide ſuſpectę circa credulitatem de auctoritate Epiſcoporum, ordinarius non debet contra tales procedere, ſub titulo S. Officij. Ratio eſt, quia & ſi per annum, & duos permaneant in excomunicatione, non ſupponendum eſt, quod ſemper ita permaneant cum animi duritie in deſpectu excomnnicationis, ſed ob alias cauſas talem duritiem excludentes, vtpote, vel quia non potuerunt ſatisfacere, aut ob aliquam prętenſam rationem, vel alterius reſpectus ratione, cuius putant ſe eſſe excuſa-

M tos.

tos. Sancta etenim Inquisitio solùm procedit contra insordescentes de fide suspectos. Hoc deficiente adest Decretum Sacræ Congregationis sæpe confirmatum, quod contra insordescentes procedat Auditor Cameræ Apostolicæ, non citando tamen inditiatos ad respondendum de fide, at si in fabricando processu inueniatur, vt verè sit talis suspicio, tunc dictus Auditor Cameræ, &c. debet inditiatum ad S. Officium remittere, vt ibi fiat causa, & iudicium.

4. Sic fuit in praxi per multos annos, ita ut de Anno 1589. die 18. Februar. Eminentiss. Dom. Cardinalis Sanctæ Seuerinæ scripsit epistolam Episcopo Geracensi, quod similes causæ ad S. Officium non spectant, cum non sit in vsu vt S. Tribunal cognoscat causas simplicis insordescentiæ in Censuris Ecclesiasticis, si non habent aliquod annexum contra Fidem Catholicam, & Episcopo Trianeo aliam Epistolam scripsit sub die . Augusti non esse in vsu, quod S. Inquisitio procedat contra simpliciter insordescentes in Censuris Ecclesiasticis, nisi quando excomunicati sunt ex causa hæresis, vel fidei per annum, vel concurrant inditia similis materiæ, ac præsumptiones, & de anno 1591. die 22. Februar. Episcopo Ararzo alia epistola missa fuit, indicens, quod S. Inquisitio Suprema Romana non habet in vsu procedere, nisi contra excomunicatos causa fidei, & insordescentes ob alias causas, relinquitur iudicium penes Auditorē Cameræ Apostlicæ, aut Ordinario, vt Ordinario.

5. Ab hoc vsu aliquando recesserunt Iudices Ecclesiastici, sicut apparet ex littera supracitati Cardinalis de Anno 1595. data sub die 1. Nouemb. directa Episcopo Geracensi, in qua de mandato Sanctissimi scripsit. dictus

ctus Cardinalis prænominato Episcopo, vt procederet contra quemdam Ioannem Thomam Bernardum, tanquam de fide suspectum eo quia malè sentiebat de Censuris Ecclesiasticis, qui prius citatus fuerat, & monitus tanquam insordescens coram Illustriss. Auditore Sacræ Cameræ Apostolicæ, & vt talis iudicatus fuerat per sententiam ab eodem, & die 8. Decembris de eodem anno aliam epistolam scripsit Episcopo Terniano, quod quando voluerit procedere contra aliquem, tanquam suspectum de fide ob insordescentiam vltra annum in Censuris, aduertat vt prius ipsum citet super insordescentiam illum declarando, &c. seruatis seruandis, &c. insordescente, quoniam in isto iudicio multæ rationes allegari possunt, & impedimenta, quæ vera, etiam si sint in facto, non potest deueniri ad declarationem insordescentiæ, & consequenter, nec ad suspicionem hæresis.

6. Vndè deducitur sequens regula; quod procedendum sit contra insordescentes, tanquam de fide suspectos, necesse est, vt prius rei suppositi citati sint, ac moniti, vt tales coram Auditore Cameræ Apostolicæ, vel ab Ordinario, & vt tales declarati per sententiam, & tunc S. Inquisitio sine dubio, & cum omni ratione, deinde accipit, & facit contra eos tanquam de fide suspectos, eo quia insordescentia tunc qualificata sua natura inducit suspicionem malæ credulitatis Censurarum.

CAPVT DECIMVMQVINCTVM.

De Celebrantibus Missam, & administrantibus Sacramentum Pœnitentiæ cum Sacerdotes non sint.

1. CONtra istos adest Bulla Pauli IV. & Clement. VIII. Summ. Pontificum confirmata in aliqua sua Constitutione, quæ incipit: Etsi aliàs fel. recordationis, Paulus Papa IV. data die . Octobris 1601. vbi præcipitur, quod si aliquis inueniatur in tali delicto culpabilis, ac conuinctus, præuia degradatione, statim tradatur Curiæ Seculari.

2. In hoc delicto Sancta Inquisitio procedit maturitate exquisita, atque consideratione, eo quia non sufficit ipsi sola rei confessio, etiam si præcedant inditia sufficientia, siue per testes, aut litterarum patentalium inuentionem quæ licet falsæ appareant factę ab Ordinarijs; sed quęrit vlterius, vtpote quod constet corpus delicti, scilicet, in quo loco, vel locis celebrauerint, vel Sacramentum pænitentiæ administrauerint, quo die, mense, ac anno: quo dicit reus suppositus celebrasse, vel administrasse supradictum pœnitentiæ Sacramentum, & in quo altari, & loco Confessionis, ita, & taliter S. Inquisitio quærit, vt probetur identitas personæ.

3. A pæna ordinaria aliquando excusat minoritas, & quando delinquens ob suam stultitiam celebrat, &c. atque adeo in tali casu post abiurationem de vehementi preuia tortura super intentione condemnatur ad Triremes, si est habilis, & ibi ad decemnium, & idem fit cum illis qui quamquam non habeant exceptionē mi-

noritatis, non habuerit tamen S. Inquisitio perfectam certitudinem de corpore delicti, nec de alijs necessarijs requisitis.

4. Iudices huius Criminis sunt Inquisitores locorum nec obstat Bulla Gregorij XIII. directa Inquisitoribus Hyspaniarum, quia inuiolabiliter inseruit ad fauorem omnium Inquisitorum, prout in terminis similium constitutionum docuerunt Bartholus Spin. in tract. de strig. cap. 3. vers. quod etiam patet, qui loquitur in quadam constitutione directa ad Inquisitores Germaniæ, Pegna ad directorium p. 3. comm. 158. vers. præterea non arbitror, & in quæstione de robore extrauag. in fin. litterarum Apostolicarum prò S. Officio n. 14. vbi vtrobique reprobat Bursat. in consil. 43. n. 52. libro 1. Et inter decreta Romæ facta, a congregatione S. Officij fol. 475. & 476. Sanctissimus Pontifex mandauit hos reos per Iudices S. Inquisitionis tradi etiam pro primo lapsu brachio seculari, & tali brachio relaxari, de quibus constitutionibus multi faciunt mentionem, inter quos Maiolus de regul. lib. c. 13. n. 1. Leon in Thesauro fori Ecclesiastici part. 3. c. 25. n. 57. & 58. ibique refert quod aliquando in partibus Hyspaniarum quidam fictê se pro Episcopo Manfredoniæ, & Nuncio Sanctæ Sedis gestæ vices trans mare multas missas etiam pontificaliter decantarunt, vnde in Sancto Officio detentos laqueo suspensos, tandem fuisse ipso vidente. Farinac. de hæresi quæst. 193. num. 39. Santarellus in tractatu de hæresi cap. 42. n. 5. cum multis alijs DD.

5. Sunt autem isti delinquentes suspecti vehementer de hæresi, vt etiam probaui in C. de polygamis, &

docent

docent Pegna ad directorium p. 2. comm. 81. vers. ille quoque. Leon. in Thesauro fori Eccl. p. 3. c. 37. n. 35. & Bariol. in suis floribus, direct., in titulo de confessarijs sollicitantibus, &c. vers. suspicio, & alibi, &c.

CAPVT DECIMVMSEXTVM.

De illis qui se præsentant sponté, & se accusant in Sancto Tribunali Inquisitionis, antecedenter præuenti.

1. SVccedit sæpè quod aliqui personaliter comparent in Sancta Inquisitione absque eo quod sint vocati, aut citati, & se accusant, &c. fuerunt tamen ab aliquo denunciatore prȩuenti cum inditijs, qui vero comparentes non dicuntur rigorosè sponte comparentes. Sed solùm comparentes sponte illi dicuntur qui in S. Tribunali se ipsos accusant nullo inditio prȩuenti, & ibi veritatem puram fatentur tam circa propriam personam, quam de complicibus si qui sunt, & dolendo se errasse humiliter veniam petunt, detestando suum facinus, ita in l. sponte de muneribus, & honoribus l. 4. §. si Cod. de sicar. l. 2. Cod. de his qui latron. vt comist. in verb. obedientes de hæret. in 6. Pegna ad directorium part. 3. com. 12. & fauet Farinaccius de hæresi, qu. 193. n. 28. vbi habet quod isti propriè spontè comparentes dicuntur.

2. Prȩuenti vero inditijs etiam si spontè compareant absque vocatione, aut citatione Sancti Tribunalis, duplici via condemnantur, & interrogantur, primo, si sciebant se esse prȩuentos, aut saltem dubitabant de tali præuentione, & in tali casu vocantur comparen-

tes

tes ſponte metu probationum; qui dum ingenue procedunt in ſuo dicto, & euacuare habent in ſua depoſitione inditia omnia pręcedentia, expediuntur quantum ad pænam mitiorem ad arbitrium, quod non eſſet ſi fuiſſent vocati, aut citati, vnde commutatur eis pœna ordinaria in mitiorem vt dixi; vel datur illis pæna ordinaria, ſed ad tempus breuius; & ſi eſt locus abiurationis fiunt abiurare, ſecundùm gradum delicti, ſecunda via eſt, videlicet quando neſciunt ſe eſſe pręuentos, & tunc ſi conſtet S. Inquiſitioni quod ita res ſe habeat, proceditur cum eis mitiſſimo modo, videantur ſcribentes de hac materia, qui certè non erunt contra hanc praxim.

3. Non ſic dicendum eſt de relapſis, qui comparent metu probationum in S. Officio, nam tunc nullo modo ſunt ad miſericordiam recipiendi, &c. ita Decianus lib. 5. tract. crimin. cap. 56. n. 12. poſt Alphonſum a Caſtro loco per eum relato, quos ſequutus fuit Farinac. de hæreſi q. 193. n. 37. conſuluiſſe alios DD.

4. Verum vnum eſt, quod quando ſponte verè comparentes ſunt, fit eis relapſus cum clauſula iſta, dummodo non ſint præuenti in alia Inquiſitione.

CAPVT DECIMVMSEPTIMVM.

De his, qui negant Sanctiſsimam Trinitatem, Diuinitatem Chriſti, Conceptionem eius ex Spiritu Sancto, Mortem eius ob noſtram redemptionem, & Virginis Mariæ Virginitatem.

1. CONtra iſtos adeſt Bulla Pauli IV. quæ incipit: cum quorundam hominum malitia, & prauitas

tas data Romæ die 18. Maij 1597. & confirmata a Clemente VIII. in quadam sua constitutione incipiente Dominici gregis data de mense Februarij 1603. vbi determinatur hos reos posse puniri, vt subuersos, & relapsos, atque adeo conuincti de tali, vel talibus erroribus tradantur Curiæ Seculari, præuia tamen abiuratione; & hoc ex ui illorum verborum citatæ Bullæ. Possint haberi, tanquam subuersi, & relapsi in hæresim, & tradi Curiæ Seculari, & hęc condemnatio, stantibus; is remittitur arbitrio Iudicis vndè Sancta Inquisitio sæpè illas cum benignitate dispensat, maximè in minoritate quando sunt, & Neophitos qui reuersi sunt ad errores priores, & pręcipuè quando eorum conuersio fuit de propinquo tempore, quod etiam practicatur erga Christianos natiuos, quando grauissimum dolorem ostendunt se erraſſe, &c. aut eorum simplicitate, & ignorantia subuersi fuere, & omnes isti regulariter, pręuia abiuratione de formali condemnantur ad hæreticorum pænam, nempe ad perpetuum carcerem formalem.

2. Et id quod dico superius, quod est isti sic errantes traduntur à Sancta Inquisitione brachio Seculari, est ista certum, vt etiam pro primo lapsu illis talis sententia à S. Inquisitione inferri potest; immo ego dicerem, quod in duobus casibus præcipuè, nullo modo etiam pro primo lapsu parcendum est; vt est in Celebrante non ordinato, & Sacramentum pænitentiæ administrante necnon in negante, id quod in superiori titulo, huius Capituli XVI. proponitur, videatur Campan. in diuers. iuris Canon. Rubrica 1. n. 4. 7. in fin. Cęsar. Carena, de hæreticis pęnitentibus.

Titul.

titul. 2. §. 2. n. 10. quod idem practicandum est contra incidentes in schismate, & contra lamios per maleficia, aliquos, vel aliquem accidentes ita Scortia in selectis Rom. Pontif. constitution epit. 67.

CAPVT DECIMVMOCTAVVM.

De illis qui incurrunt in errorem protegendi hæreticos, vel de heresi suspectos.

1. ID quod ab Inquisitoribus in hac materia principaliter considerari debet, est videre, & manibus tangere vt ita dicam, si reus suppositus incurrerit in transgressionem Bullæ Pij V. si de protegendis, sic quatenus in tali casu errauerit, videre oportet an in contemptum, aut odium S. Inquisitionis, vel dictæ Bullæ hęc fecerint, vel quia fuit indiciatus, accusatus in Sancto Tribunali antecedenter, vel ab illo punitus; ob aliquod delictum ad Sanctam Inquisitionem spectans, nam quamuis præsumptio stet contra ipsum, & virtute Constitutionis citatæ, ipse reus suppositus teneatur probare euidentissimis probationibus in contrarium; tamen S. Inquisitio, quando in delicto ingrediuntur aliquæ causæ impulsiuę ad dicti delicti commissionem solet habere hanc misericordiosam considerationem, & pręcipuè si sint minores, aut se escusare potuerunt in tali casu ab amorem feminarum, vel aliorum accidentium compatibilium: & tunc S. Inquisitio; solet eos liberare à pęna ordinaria, & condemnantur ad triremes, pręuia absolutione ab excomunicatione vide Simanch. de cath. instit. tit. 41. vers. Pius V. Pegna ad

N dire-

directorium par. 2. coment. 79. verſ. cęterum hodie Farinac. cęterum hodie de hęreſi q. 182. n. 80., & n. 96. Zanard. 4. in ſumma diuin. præceptorum lib. 1. tit. de fide verſic. 3. Vero Genus Monaldus conſ. 66. n. 23. verſ. hoc autem deueniendo ad tertium 10. Farinac. Leo. in theſauro fori Eccleſiaſtici par. 3. c. 37. de hęreſi n. 37. Aloyſius Riccius, in ſuis deciſionibus Curiæ Archiepiſcopalis Neapolitanæ deciſ. 74. tom. 1. Antonius Sanctarellus de Hæreſi cap. 11. dubio 1. cap. 150. verſ. item offendentes miniſtros, in qua quęſtione nullum eſſe poteſt probabile dubium quia omnes fere DD. conueniunt quia talis Bulla facta eſt ducta Spiritus Sancti in auxilium fidei Catholicæ.

CAPVT DECIMVMNONVM.

De illis, qui contra faciunt constitutioni Pauli Quinti iam Summi Pontificis Glorioſæ Mem.

1. PIus IV. de anno 1561. ad maiorem fauorem noſtræ Fidei Catholicæ, & Eccleſiæ Romanæ vtilitatem quadam ſua conſtitutione, quæ incipit: Paſtoris Æterni dedit facultatem Inquiſitoribus, vt poteſt procedere contra omnes Regulares, etiam priuilegiatos, & exemptos in cauſis ad S. Officium ſpectantibus, dummodo eorum Superiores, quibus ab alijs Summis Pontificibus conceſſa fuerat facultas procedendi in ſimilibus cauſis, non præueniſſent.

2. Sed Paulus V. Sanctæ Memoriæ, cognoſcendo ex experientia, quod occaſione iſtarum conſtitutionum oriebantur aliquando aliqua impedimenta circa cauſas

ſpectan-

ſpectantes ad S. Tribunal Inquiſitionis, quæ tractari non poterant, nec cognoſci debita, ac neceſſaria diligentia, de anno 1606. fecit aliquam ſuam conſtitutionem, quæ incipit Romanus Pontifex, in qua reuocat, & abolere habet, & reuocare omne priuilegium, indultum, facultatem, &c. conceſſam in ſimili materia datam a Pio IV. Summo Pontifice Superioribus Regularium cuiuſuis ſpeciei ſint, prohibuitque ſub pœna priuationis cuiuſuis dignitatis, vel Prælaturæ officij, &c. vociſque actiuæ, & paſſiuæ, & inhabilitatis ad omne officium, & alijs pœnis afflictiuis promulgatis contra hæreticorum fautores, atque ſub pœnis Cenſurarum Eccleſiaſticarum, etiam Excomunicationis maioris latæ ſententiæ reſeruatæ Sanctæ Sedi Apoſtolicæ, vt vllo modo ſe ingerant, neque per minimum in cauſis ſubditorum ſuorum Superiores Regulares ſpectantibus ad S. Inquiſitionem, & vt non poſſint recipere denunciationes, nec teſtes examinare, aut proceſſus incipere, vel formare cauſas (cognoſcere, nec definire; ſed quod fratres debeant denunciare reos in S. Tribunali Inquiſitionis, a qua denunciatione nullo modo Regulares cuiuſuis ordinis, vel inſtituti ſint a ſuis Superioribus reſpectiuè impediri non poſſint vllo modo, neque retardari; immò Sancta Sedes, aduocauit iam cauſas inceptas a Regularium Superioribus ad S. Inquiſitionem ante dictam conſtitutionem, quæ completæ non erant, ac deciſæ, ſed pendentes manebant; determinando, quod Inquiſitores, vel Ordinarij locorum illas terminarent.

3. Succeſſit aliquando, & iterum ſuccedere poteſt

(quod Deus auertat) quod aliqui Superiores Regulares contrauenerunt huic constitutioni, sed vt plurimum ob eorum ignorantiam fortassis dictæ constitutionis, aut inaduertentia, vel quia in eorum visitationibus Conuentuum, occasione processandi fratres aliquos ratione aliorum delictorum, simul recipiunt denunciationes spectantes ad S. Officium, aut inueniunt in Cellis scripta sortilega, & procedunt vlterius examinando testes, & cum sint ab alijs moniti, aut cognoscendo suum errorem se sponte præsentant in S. Tribunali, & tunc Sancta Inquisitio, si non inuenit in eis malitiam, nec dolum, solet eos benignè expedire, absoluendo eos ab Excommunicatione, condonando illis ex gratia pœnas contentas contra tales, &c. in dicta constitutione.

4. At quando inueniretur quod Superiores Regularium dolosè in similibus casibus procederent, nempe vt occultarent similia delicta, ad hoc vt S. Inquisit. ob reputationem, & decus Religionis non poneret in hac messe manum suam; at vt castigarent subditos suos maiori seueritate ob claustrales passiones plusquam iustum nequit. Tunc sine dubio S. Inquisitio debet procedere contra tales Superiores cum omni rigore iustitiæ, secundum ordinem prænominatæ Constitutionis.

5. Quando verò Prælati, aut alij Superiores Regularium exercere habent iurisdictionem ordinariam distinctam a suo officio, nempe quia sunt ab Episcopo loci, vel ab Inquisitore, &c. vel Sacræ Congregationis Supremæ Inquisitionis, vel Summi Pontificis, tunc Sanctitas Sua per suam declarationem datam sub die 11. Ianuarij 1607. declarauit, non intelligere eos impedi-

re,

re, vt causas S. Officij cognoscere non possint tam suorum subditorum, quàm aliorum, cum hac conditione tamen, vt processus fabricatos contra quos Religiosos participent S. Tribunali, & ibi dictos processus, siue denunciationes consignent sub poenis contentis in dicta Constitutione.

6. Et quia aliquando euenire potest, vt isti fulgentes tali auctoritate Episcopalem, etiam si sint Superiores Regulares, vel quasi Episcopales, & sint intra iurisdictionem alicuius Inquisitionis. In tali casu Sanctitas Sua vult, quod in causis S. Inquisitionis obseruetur Clementina, & vnitum procedant, & simul cum Inquisitore faciant quicquid Clementina decernit, aliter essent melioris conditionis, quàm sint Ordinarij.

7. Vltramontes vero vbi non sunt Inquisitores, & hæreses impune grassantur: Sanctitas sua concessit Superioribus Regularibus facultatem procedendi in causis Sancti Officij contra suos subditos regulares, & hoc vt delegati vt puto S. Sedis Apostolicæ non vero vt superiores simpliciter.

8. Pœna vero, quæ imponitur transgressoribus dictæ Bullæ, est illa quæ imponitur reis læsæ maiestatis ratio est, quia tale delitum est in maximum damnum fidei, sicut contra Bulla de qua, & est in maximum fidei fauorem.

9. An vero talis Bulla extendatur suis pœnis ad personas non nominatas dico quod non extenditur cum simus in pœnalibus, sed relinquitur hoc dispositioni Iuris Communis, videantur quicquid dicant post Baldum Decius, & alios, quos allegat, & anima aduertit

uertit Cardinalis Tuscus Pract. concl. littera B. concl. 2. n. 8. quem sequutus fuit Farinac. in suis fragmentis Crimin. p. pr. verbo Bannimenta ita ponentia n. 8. edita maleficijs imponentia maiorem pœnam quàm faciat ius commune.

10. Neque dicta Bulla comprehendit mulierem quę percusserat Clericum, qui indicauit cursori S. Officij vbi reperiebatur eius mater; ratio est quia ille Clericus nullatenus minister S. Officij erat, neque accusator, neque testis, atque adeo non est persona expressa in Bulla. Riccius decis. 84. n. 8. & in Curia Archiepiscopali Neapolitana teste Ricio in citata decisione fecit definitum.

11. A pœnis fulminatis in dicta Bulla contra transgressores nullus excipitur vt patet ex dictione illa (quicunque) quæ cum sit vniuersalis neminem excludit l. Iulianis ff. de leg. tanto magis quod sequitur, siue cuncta Ciuitas, siue populus, siue Dominus, Comes, Marchio, Dux, vel potiore titulo Illustris, &c.

12. Actiones quæ prohibentur facere contra ministros Inquisitionis. Sequentes; verberare, vi deijcere, perterrere facere, expugnare, innadere, incendere expoliare, diripere, interuertere, exportare, impedire, ne personæ siue ministri S. Inquisitionis Se seruare possint apredictis malis sicut, Fractio Carcerum S. Officij, extrahere carceratos, illos recipere & totum id quod impedit executionem causarum ad S. Officium spectantium prout in dicta Bulla clarius videndum est.

13. Pœnæ verò naturæ contra supradicta delicta, siuæ

ne delinquentes sunt sequentes: Excommunicatio latæ sententiæ, & omnes pœnæ statutæ in 1. Cap. legis Iuliæ Maiestatis in reos criminis lęsæ Maiestatis, Traditio brachio sęculari (in Clericis priuatio Beneficijs vltra dictas pœnas, nec non omni dignitates, ac priuilegijs) Confiscatio bonorum, & priuatio sucessionum. Verum vnum est, quod offendens Ministrum S. Inquisitionis, jam officio functum, non comprehenditur sub dispositione dictæ Bullæ, nisi quando hoc faceret ob vindictam illarum receptarum ab eodem, quando officium, ac ministerium S. Officij exercuerat. Ratio est, quia qualitas adiecta verbo debet intelligi secundùm tempus verbi, l. in dilectis, §. si detracta de Noxal. l. quod constitutum de militari testamento, ita sumit Bald. & Angel. ratio est, quia ille non est amplius Minister, & patet hoc etiam ex textu in C. de Vassallo, qui contra constit. Luther. vbi dicitur, quod Vassallus dum est a Vassallaggio liberatur, non tenetur amplius dominum defendere, vndè, &c.

14. Non habet tamen locum nostra constitutio in offendentes Ministros S. Officij tantùm electos. V. G. Inquisitor qui electus, vel a Summo Pontifice, aut a Sacra Vniuersali Romana Inquisitione litteras tantùm obtinuit patentales, qui aliàs illas debet præsentare Regi, vel Principi illius loci, vbi institutus est Inquisitor, siue alijs, quibus de vsu requiritur, & rationem adduco, quia Baldus per Textum l. sed & milites, §. quęsitum de executorum, dicit quod priuilegium concessum ratione officij requirit officium in actu, & non sufficit habitu tantùm, quare cum Inquisitor ante præsentationem

tionem litterarum non habeat officium nisi habitu, non verò actu, ergo tanto magis quia eius commissio ignorabatur, &c. & in terminis habemus quod in exceptione facta ab Indulto Generali Philippi III. Hyspaniarum Regis de occidente Officiali Regio, includat Officiales electos ante litterarum suarum præsentationem ob supra dicta fuit decisum in Sacro Regio Consilio Neapoli, prout textatur Francus decis. 326. per totam, & docuerunt Caball. in suis resolutionibus criminalibus centuria 2. casu 148. n. 7. & Mastrillus latissimè ad Indultum Generale eiusdem Regis cap. 36. n. 23. allegando quamplurimos Doctores. Quod etiam dicendum est de offendentibus tales, vel alios Ministros Inquisitionis, non intuitu Inquisitionis, sed ex odio priuato, vt videtur adnotasse Farinacc. de hæresi quæst. 182. n. 80. in fin. quod comprobatur ex DD. loquentibus de offendente Principis Officialem alio fine quàm ex odio priuato, non autem in Principis contemptum, Anh. cons. 97. n. 2. lib. 1. Odd. cons. 88. vol. 1. Farinacc. de delictis, & pœnis quæst. 17. n. 40. de crimine læsæ Maiestatis quæst. 112. n. 150. & seq. & Honded. cons. 105. & 108. vol. 1. probat hoc etiam Leonardus ad Bullam Cenæ lib. 2. Can. 9. quæst. 32. loquendo de offendentibus ex odio particulari illos, qui perguntad Sanctam Sedem.

15. Illi vero qui obuiare possunt, & mala impedire contra ministros Sanctæ Inquisitionis, & non impediunt an incurrant in pœnas eiusdem Bullæ de qua fit sermo. Resoluo dubium sequenti modo, & dico quod duplex esse potest commissio in tali casu, vel omissio,

sio, est puræ negatiua, vel non est talis prima est quæ nullum influuum physicum, nec moralem inducit V. G. vidit quis offendere, ministrum S. Officij, & potest impedire, nec se mouet, & iste non incurrit, quia ad summum facit contra charitatem, etsi aliqui dicant quod siquis potest hominem a morte liberare, & illi auxilium non præstat, dicitur illum occidere C. sicut dignum de homicidio, & ex hoc oritur inditium societatis occultæ sicut habetur ex. c. non inferenda. 23. q. 3. ex C. qui potest, & ex c. quantæ in fin. de sententia excumunicationis; hoc non obstat quoniam talia Iura loquuntur interpretatiuè, non vero secundum veritatem, intellectus autem interpretatiuus non habet locum in pænali lege; ita Leonardus Duardus ad Bullam Cœnæ lib. 2. Canon. 9. quæst. 8. n. 14. vers. ad primum.

16. Si vero non obuiant actionibus à Bulla prohibitis omissione non purè negatiua, sed positiuè, vel moralem influxum inducunt in actiones prohibitas. V. G. arma auferendo ministris S. Inquisitionis, ne se possint defendere, aut officium suum exercere, incidunt, & puniri possunt secundum dictam Bullam; quia isti sunt sine dubio fautores, & occidentium vel verberantium auxiliatores, sic Duardus loco supra citato, vide de hac re Farinaccium, de inditijs & tort. quæst. 51. per totam, vbi Clarissime, & sine vmbra loquitur, & prout dictum est decidit.

17 An illi vero qui non obstat cum teneantur ex Iustitia defendere, & protegere ministros Sanctæ Inquisitionis incurrant si illis auxilium non præbent, & isti ef-

O fician-

ficiantur irregulares iupta opinionem DD. vt asserit Suarius de censuris disp. 45. sectione 4. videatur etiam Farinac. de inditijs, & tortura quæst. 51. n. 26. quia vt dixi supra n. 15. isti influunt in effectum idem Suarius vbi supra n. 5. vers. dico 2. Henriquez in summa lib. 14. cap. 12. Safayrus de censuris lib. 7. c. 4. n. 3. Coninchius de Sacramentis disp. 18. dub. 7. n. 71. Bonaccina de Censf. disp. 7. disput. 4. punct. 8. conclus. 5. n. 37. & ratio, est quia non impediens in tali casu cum teneatur ex Iustitia dicitur facere actiones illas contra ministros S. Inquisitionis illatas.

18. De natura habentibus prohibitum per Bullā citatā aut laudantibus factum contra ipsius determinationem erga ministros S. Inquisitionis dicendum est eos non comprehendi sub determinatione Bullæ, quia verba Bullæ cum sint pænalia restringenda sunt solùm ad eorum extensionem, & non vlterius, statutum enim Bullæ solùm extenditur ad maleficos, mandantes, &c. non autem habet locum in ratificante, nec laudante; deduco totum ex Bulla Cęnæ can. 9. contra occidentes venientes ad Sedem Apostolicam, vbi ratificantes non comprehenduntur defendit mordicus Duardus ad Bullam cęnæ lib. 2. Canon. 9. quæst. 7. per totam, me tamen remitto meliori iudicio.

19. Punitur tamen ex vi Bullæ de qua agitur, affectus, & conatus, etiam effectu non sequuto, e pæna qua DD. admittunt in Crimine lęsæ maiestatis, & in alijs atrocissimis delictis, videatur Farinac. de crimine læsæ maiestatis quæst. 116. n. 147. requiritur tamen aliquis actus externus, adhoc vt possit conatus, & affectus

fectus puniri pęnis contenptis in Bulla nostra, ita in casu C. Felicis de pœnis n. 6. qui est de insequentibus capientib. Cardinales, insinuantur. Archidiaconus n. 10. & Ioannes Andręas in principio, Geminianus ibidem num. 5. & Crimine læsæ maiestatis; insinuarunt Menoch. de arbit. iudicum casu 360. num. 24. & sequenti.

20. Verum est quod illi actus exteriores debent esse proximi delicto, remoti etenim nullum afficiunt; etiam si Menochius contrarium affirmet. remitto tamen omnia à me dicta meliori iudicio, videatur tamen Farinaccius quæst. 116.

21. Mandans verò mandatario quid contra Ministros Inquisitionis, si pœnitet se errasse, & mandatario insinuat reuocationem eius mandati antequam sequatur effectus mandati, mandans tunc excusatur a pœnis, &c. Ratio est, quia tunc non est dolus mandantis meo iudicio, quia ratione reuocationis primæ voluntatis, & insinuationis eiusdem reuocationis, cessat omnis causa damni; videtur consentire in hoc Farinaccius de consul. & mandatar. quæst. 135. n. 174. Leonardus Duardus in Bulla Cœnæ lib. 2. Canon. 11. quæst. 13. per totam, Marius Alterius de censuris lib. 5. cap. 6. fol. 624. vers. sed quid dicendum.

22. Quæ dicta sunt de mandante, videnda sunt de consulente, & in hoc casu dico, quod consulens si certè scit mandantem reuocasse mandatum, ad nihil tenetur, aliàs monere debet Ministrum, contra quem ratum fuit mandatum necis, vel alterius offensionis, nisi velit subiacere pœnis Bullæ, vt ipse passurus possit iniu-

 rias

rias excitare. Ita Gomez, qui alios allegat in suo tom. 3. cap. 3. n. 41. Farinacc. cap. 3. de homicidio n. 44. & alibi, immo maiorem diligentiam debet facere consiliarius in destructione sui consilij mali, quàm mandans; nam in mandante, & mandatario, reuocato mandato, cessat interesse lucri promissi, vt plurimùm, at consilium potest esse, quod impresserit in consilio facto, ita ut difficillimè cessari possit, ita dictus citatus Gomez, & alij quam plurimi apud ipsum. Essent hic multa dicenda circa præfatam Bullam, sed omnia ad dictam reducuntur, vndè ab ea desisto, vt ad aliam transitum faciam.

CAPVT VIGESIMVM.

De Iudæis, & Infidelibus circa delicta eorum ad Sanctam Inquisitionem spectantia.

1. QVuoniam aliqua ex Sancta Fide communia sunt Iudęis, &c. & Catholicis, hinc est, quod si Iudęi, & alij Infideles inueniuntur delinquentes in illis, S. Inquisitio contra eos procedit.

2. Res, quæ communes sunt Christianis, & Iudęis sunt, nempe Deum esse Vnum, Æternum, Omnipotentem, Mundi Creatorem, quod sit locus Paradisi, & Inferni, & Dęmones. Scriptura Sacra, Animam esse immortalem, & similes, &c. Qua propter, si denunciantur in S. Inquisitione, vt non credant istas vel aliquas ex istis rebus, vel quod protulerint verba inducentia suspicionem malæ credulitatis circa prædicta, aut aliquam ex illis, proceditur contra eos ad

captu-

capturam; ad perquisitionem librorum, ac scripturarum, & iuxta terminos Iuris formatur processus, &c. Et si fatentur suam malā credulitatem, vel de ea per testes idoneos conuincuntur, fiunt abiurare de formali, & si negant etiam in tortura, fiunt abiurare de vehementi, aut de leui secundùm indiciorum qualitatem, verborum prolatorum, ac qualitatis personæ, videlicet. Si sint minoris, vel maioris intelligentię; quoad pænas vero (sicut etiam Christiani) condemnantur, vel ad Carcerem formalem, vel ad triremes; Siue in exilium mittuntur, aut relegantur iuxta grauitatem delicti a Iudicæ cognitam in illis.

3. Vltra supradicta capita Iudęis, & Christianis Communia Gregorius XIII. de anno 1581. edidit constitutionem vnam quæ incipit. Antiqua Iudęorum probitas, &c. in qua alia capita expressit in quibus si Iudęi inueniuntur delinquentes; sicut, & alij infideles: facultatem dat Inquisitoribus contra illos procedendi; eo modo quo procedunt in Causis fidei, iuxta formam Sacrorum Canonum, & decreta S. Inquisitionis.

4. Caput primum dictæ Bullæ Gregorij XIII. est quod si quis illorum asserit aliquod contrarium, supradictis, quæ comunia sunt illis, & nobis Catholicis, & illa prædicauerint, aut docuerint aliquod etiam priuatim.

5. Caput secundum est, si quis illorum inuocauerit, vel consultatus fuerit cum dęmone, vel ab eo responsum expostulauerit, Sacrificia obtulerit, vel deprecationes illi effuderit, siue deuotionis causa, aut alio fine; siue immolauerit eidem Diabolo animalia, vel aliquid aliud, vel suffumigatione aliqua illum honorauerint.

rint. Siue ſit incenſi aut alterius rei odoriferæ : vel quodlibet aliud obſequium impurum prꝑſtauerint.

6. Caput Tertium eſt, puniuntur illi qui verbis, factis, exemplis, aut alio quouis modo docuerint ſiuè induxerint Chriſtianos, vel inducere tentauerint, ad ſupradictas res potuendas.

7. Caput Quartum eſt, ſi ignominia ſe deprꝑſſerint, ac corruptela fidei Criſtianæ impie dixerint, quod Criſtus Saluator noſter ſit purus homo, ſiuè quod fuerit peccator, quod mater Dei non fuiſſet ſemper Virgo; & ſimiles blaphemias, quæ ſecundum ſe hꝑreticales ſunt.

8. Caput Quinctum eſt; ſi ſuo opere, conſilio, fauore aliquis Chriſtianus apoſtatauerit a Sancta Fide Catholica, aut tranſitum fecerit, vel reuerſus ad ritus, ceremonias ſuper emiſſiones, ac feſta, Iudeorum; ſiuè aliorum infidelium, vel in aliquam hꝑreſim inciderit.

9. Caput Sextum eſt; ſi impedierint, vel hortati ſint quouis modo aliquem cathecumenum; aut aliquem illorum, vel alterius in fidelem ſectam, quia aliàs diuina inſpiratione, ad Fidem Catholicam currebat qui aliàs ſuam talem voluntatem declarauerat, verbis, ſignis, aut factis ſe velle eſſe Eccleſiæ Romanæ ſectatorem, vt Sanctum Baptiſmum non reciperet, & ad veram, ſanctam, Catholicam fidem veniret.

10. Caput Septimum eſt; ſi in domibus eorum, ſcienter receperint, ſiuè in ititineribus auxilium præbuerint, apoſtatis, & hæreticis, quouiſmodo dando vel procurando eis cibaria, dona duxerint de vno, ad alium locum. Siue procurauerint pro illis conductores,

ctores, aut occultauerint, vel occultare fecerint errores dictorum apostatarum, ac hæreticorum, & illos quouis modo occultauerint, vel protexerint, dando eis auxilium, consilium, aut fauorem.

11. Caput Octauum est, si quis tenuerit, custodierit, propalauerit, aut quocunque modo libros prohibitos transstulerit, hæreticorum, vel Talmudistarum, vel alios libros Iudaicos quouis modo damnatos, siuè prohibitos, aut ad hoc auxilium præbuerint, consilium, vel medium.

12. Caput Nonum est, si deriserint, aut spreuerint Christianos, & in ludibrio habuerint consacratam ostiam vbi adest Corporaliter Christus Redemptor noster &c. & specialiter feria sexta in Parascæne, in Cruce affixerint agnum in Cruce, siue pecudem, vel aliam rem, & in ipsa proiecerint sputa, vel contra illam aliud ludibrium fecerint.

13. Caput decimum est, si contra Sacros Canones & Pontificia Statuta retinuerint apud se Nutrices Christianas Catholicas, aut violentauerint eas proijcere lactem suum in cloacas, vel alias loca immundas, in illis diebus, in quibus Sacrum Eucharistiæ Sacramentum sumpserunt.

14. In quibus propositis Capitulum Bullæ: Si aliquis Iudæus inueniatur transgressor, sicut quilibet alius infidelis, Sanctus Pontifex præcitatus vult, quod contra transgressores procedat S. Inquisitio, nempe Inquisitor locorum, vbi delictum patratum fuit, & secundùm qualitatem delicti, multiplicitatem actuum, & consuetudinem eos castigent; nempe aut ad fustigationem,

tionem, vel ad triremes, etiam perpetuò, aut ad publicationem, siue confiscationem bonorum, vel ad alias atrociores pœnas, quæ in aliorum exemplum transeant ad hoc, vt scelesti a talibus rebus se abstineant.

15. Multoties Iudæi denunciati veniunt in Tribunali S. Inquisitionis eo quod percusserint, vel deturpauerint imagines Crucifixi, vel Sanctorum, & non vertitur in dubium, quod S. Inquisitio, vel loci Ordinarius præueniunt, quod non possunt impediri a foro laicali. Dubium est quando forus laicalis præuenit an in causa procedere possit prædicta. Multoties in hac re fuere factę maturæ considerationes in Tribunali S. Inquisitionis, & hac occasione discussum fuit, an Bulla de qua in Cap. præsenti fit sermo, in qua datur facultas Inquisitoribus, & Ordinarijs procedendi circa cap. ibi expressa intelligatur priuatiue, quo ad Iudices laicos, aut cumulatiuè, iuxta communem rationem, & pluralitas votorum semper inclinauit ad priuatiuum, cum dicta capita contineant in se res merè spirituales, & Ecclesiasticas; nunquam tamen meo iudicio circa hoc Decretum definitiuum exiuit; verum est quod in praxi, vt plurimùm priuatiuum subsistit, etiam si in Bulla de hac re nihil sit expressum.

16. Verum est, quod aliquando ob varios considerabiles respectus talis cognitio fuerit laicis permissa, quod ego non laudo, quia non sunt miscenda Sacra prophanis, & semper tenerem, quod cognitio talium delictorum ad Sanctam Inquisitionem, vel Ordinarium priuatiuè, quoad laicos pertineat. Qua propter Inquisitores inferiores iudico, quod non malè se gererent si

in

in similibus casibus consulerent Supremum Tribunal ad euitandas cum foro laicali contentiones, & iurgia, quoniam sic securius currerent.

Videantur de Capitibus supra adductis infra citati auctores Campeggius ad Zanch. de hæreticis cap. 36. vers. tandem circa hanc traditionem, Decianus tractatu Criminalium lib. 5. c. 12. n. 34. Heymericus Aragoniæ Inquisitor quæst. 46. n. 17. Campeggius idem ad Zanch. de hęresi c. 36. in verbo delinquunt contra fidem nostram in fin. Farinaccius de hęresi quæst. 178. n. 146. Io: Franc. Leon. in Thesauro fori Ecclesiastici remissiuę ad Bullam alligatam c. 35. n. 119. Farinac. in fragmentis Criminalibus p. 2. in verbo Iudęus n. 66. de Iude blasphemante (al Corpo di Christo) Lazarius de blasphe. quęst. 6. n. 15. Bursat. consil. 90. n. 2. volum. 1. Rouefchal. in addit. Marquar de Iudęis p. 2. c. 9. n. 3. vers. sicut etiam de Iudęo Farinaccius de hæresi quæst. 178. n. 143. Simanc. de cath. instit. titulo 35. de Iudęis n. 11. Squillaceus in tractatu de fide Catholica c. 46. n. 1. & 2. Pegna, de d. verba nostræ constitutionis; de lectura librorum damnatorum videatur Decianus in tractatu Criminali libro 5. c. 12. n. 3. Marquar. de Iudęis p. 3. c. 1. n. 49. Marquard. de Iudęis p. 1. c. 7. n. 2. & has vltimas DD. opiniones non approbo, eo quia delinquentes contra fidem Catholicam puniri debent ab Inquisitoribus, legendus est in hac materia Bullæ nostræ Sanchez ad præcepta decalogi lib. 2. c. 31. num. 19. Ricciulus de Iure person. lib. 2. cap. 28. n. 17. de alijs casibus infrà. n. sequenti discurram.

17. In super veniunt etiam multoties Iudęi in San-

cto Tribunali denunciati, quod media seruitute Christianorũ accendatur ignis in domibus illorum die Sabbati, vnde cum hoc probatur S. Inquisitio illos hebros castigat; vnde aliqui putant talem punitionem dandam esse hebreis quia talis accensio ignis medio Christianorũ seruitio superstitiosa esse, putatur vnde asserunt punitionem talis facti ad Sanctum Officium spectare, sed errant, alia namque causa est qua mediante hebrię de ea accensione ignis puniuntur a S. Inquisitione, vel saltem puniri debent, & est, quia expresse mandatus hebręis in exodo c. 36. his verbis (non succendetis ignem in omnibus habitaculis vestris per diem Sabbati, &c.) vnde Liranus super caput. 11. exodi inquit, quod Iudęis prohibitum erat accendere ignem in die Sabbati; etiam per manum Gentilium, quia eos hebręi tenebant pro natione alienigena, & eorum serua de qua vtebantur in exercitijs vilioribus in despectum religionis Gentilium, & quia in tali ęstimatione, adhuc in die habent Christianos, tanquam Gentiles, & seruos suos, & quia etiam hodie putant Christianos esse gentiles, & seruos suos, & id circo seruitus Christianorum erga hebræos in vilibus exercitijs prohibetur, veluti, ignem eis accendere in die Sabbati præsumitur quod hoc faciant hebrei in contumeliam nostræ Catholicę fidei, vt ostendant in quantum possunt esse Catholicis Superiores, ac Dominos; sicut aliquando fuere gentilibus; vnde etiam ob hanc impiam seruitutem puniuntur Christiani; eo quia coöperantur impiæ intentioni Iudęorum; cum faciant actus indecentissimos dignitatis magnæ Christianitatis, & religionis Catholicæ quæ omnibus

bus

bus supereminet, non enim est conueniens quod filij libere seruiant filijs ancillę. Nicolaus V. summus Pontifex in sua Bulla quæ incipit super gregem Dominicum §. nec possunt subdatum Romæ Kalendas Iulij 1447. sui Pontificatus anno primo. Ricciullus de iure personarum extra Ecclesiæ gremium existentium lib. 2. c. 39. n. 18. & in praxi habetur quod plures hebręi fuere condemnati ad Carceres formales, & ad alias pænas arbitrarias ab ordinarijs, & Reuerendissimis PP. Inquisitoribus Cęsar Carena pagina mihi 327. §. 15. n. 33.

18. vnde cogor laudare Illustrissimum Archiepiscopum Pisarum qui in sua Diœcesi tale delictum facit casum sibi reseruatum, & cum rigore procedit contra delinquentes Christianos sicut, & illius loci Inquisitor, &c.

19. Clemens Papa VIII. de anno 1537. contra hebręos publicauit aliquam constitutionem quæ incipit cum hebreorum malitia, in quibus constitutionibus Gregorij XIII., & Innocenzo IV. Clementis IV. Iulij III. & Greg. XIII. qui per plures vices Talmud damnauerant, & alia scripta, ac volumina detestabilia, prohibendo singulis ne retinelantur vllo modo, exterminando illos ex omnibus Prouincijs, ac Regnis contentis in Republica Christiana.

20. Adiunxit prohibitionem in perpetuum, vt hebręi non possint apud se sub quouis colore, aut prætestu; nec legere, emere, vel vendere, diuulgare, codices, libros, scripta, talmudica, aut cabulistica, &c. tam in hebraica lingua, quam in alia, &c. prout in dicta constitutione, &c. & præcipuè, paginas tam manuscrip-

ſcriptas, quam impreſſas contra Sacram Scripturam; errores continentes, tam antiquæ, quàm, nouæ legis; blaſphemias contra Deum, Sanctiſſimam Trinitatem, ac Saluatorem noſtrum Ieſum Chriſtum, ac eiuſdem Sanctam Fidem contra B. M. V. Angelos Beatos Patriarchas, prophetas, ac Apoſtolos, & alios ſanctos. Contra Sanctam Crucem, Sacramenta nouæ legis. Sacras Immagines, Eccleſiam Romanam, Sanctam Sedem, fideles Chriſtianos, & præcipuè contra Epiſcopos, Sacerdotes, & alias Eccleſiaſticas perſonas; nec non contra nouiter conuerſos ad fidem Chriſtianam; Neophitos, aut quod habeant libros continentes res impudicas, etiam ſub prætextu, quod iterum impreſſi fuerint mutatis nominibus, etiam ſubpretextu quod fuerint, tolerati, aut permiſſi, a Secretario Concilij Tridentini, prout ipſi prætendunt, & ab indice, librorum prohibitorum Pij IV. aut cuiusvis alterius Apoſtolici indulti; aut alicuius Apoſtolici Nuncij poteſtatem habentis, legati alatere, ordinariorum locorum, nec non Inquiſitoris, quapropter reuocat omnem facultatem, literas permiſſiones indulta, tollerantias, &c. legendi, retinendi, etiam ad determinatum tempus, ſub quouis prætextu, dicta ſcripta, volumina, libros, & alia opera prohibita conceſſa quilibet iudeo, in genere, ſiue in ſpecie a ſuis prędeceſſoribus, nec non a S. Sede, ſiue Nuncijs, aut lęgatis etiam de latere, Inquiſitionibus, aut Ordinarijs.

21. Imperando Iudęis Romæ exiſtentibus, vt intra terminum duorum menſium, & alibi commorantibus conſignare debuiſſent dictos libros exemplares, &c.

Supre-

Supremæ Inquisitioni de Vrbe, vel alibi Inquisitoribus locorum, aut Ordinarijs, imponendo dictis Inquisitoribus, & Ordinarijs, &c. vt dictos libros, &c. absque vlla mora illos comburant.

22. Item idem Summus Pontifex vult, & mandat non solùm Iudæis, sed etiam Impressoribus librorum, Bibliopolis, Mercatoribus, & cuilibet Christiano, sub pœna amissionis librorum, ac publicationis bonorum suorum omnium, & alijs pœnis grauioribus; quæ quidem bona sic publicata applicanda sunt fisco Principis in quo Statu dicti libri fuerint inuenti, cum afflictione corporis delinquentis ad arbitrium Ordinarij loci illius, & Reuerendiss. Pat. Inquisitoris, & quoad Christianos sub pœna Excomunicationis maioris latæ sententiæ, ita ut non possint apud se tales libros retinere, legere, imprimere, euulgare, describere, vel transcribere, deferre, emere, vendere, donare, aut commutare in quouis alio modo, extrahere, vel alienare dictos libros, siue impressi sint, siue calamo scripti; & quod nullus possit præbere auxilium, consilium, vel fauorem Iudæis ad scribendum, vel imprimendum dictos libros, aut ad illos extrahendos, vel vt ad illos aliunde perueniant; sicut quod nullus audeat pro illis impetrare facultatem ad illos legendos sub eisdem pœnis, & alijs a Sacris Canonibus infixis, nec non a constitutionibus Summorum Ponificum contra fautores hæreticorum, & apostatarum a fide Catholica; vnde Summus Pontifex præcipit Ordinarijs locorum, & Inquisitoribus, vbi Iudæi commorantur, vt diligenter perquirant tam in eorum Synagoga, quàm in alijs eorum

rum

rum locis tam publicis, quàm priuatis nec non apud Bibliotecarios Christianos; si de dictis libris aliquis inueniatur; qua propter si aliquis in hoc inueniatur delinquens, Inquisitores, & Ordinarij procedant statim ad executionem dictarum pœnarum contra illos, & etiam grauioribus pro illorum arbitrio vtantur illàs delinquentes castigando; omni appellatione postposita, inuocando in hoc etiam brachium seculare, quatenus opus esset.

23. Nec admittenda est excusatio aliquorum dicentium, quod dicti libri sunt expurgati, vel expurgari possunt, quia errores contenti in prænominatis libris inserti sunt, tanto artificioso modo occultati contra nostram Religionem, vt difficillime cognosci possint, & ideo semper remanent inexpurgabiles, nisi per ignem multi de hac Bulla scribunt, & grauissimi DD. quos non refero, quoniam mihi necessarium non videtur: legite Carenam, qui fusè de illa tractat.

CAPVT VIGESIMVMPRIMVM.

De falsis Testibus.

1. Sancta Inquisitio procedit contra falsos testes cum omni rigore; eo quia inter omnia delicta, non est aliud delictum, vt maiorem infamiam contineat in se in persona falsè accusata, & in eius familia, quàm delicta ad Sanctum Officium spectantia; ibi nanque non tractantur, nisi res ad hæresim spectantes, vel ad suspicionem ipsius, qua propter tales accusati acriter puniuntur cum infamia personæ accusatæ, & eius familiæ;

miliæ; hinc est, quod falsi testes, & accusatores rigorosè debent puniri, non solùm pro propria culpa, sed ad aliorum exemplum, videatur Pegna 3. par. com. 122. vnde aduertendum est, quod in casu nostro non solùm dicitur falsus testis, qui contra aliquem iniustè deponit, sed etiam ille, qui veritatem tacet, vt bene probat Farinacc. de hæresi quæst. 188. n. 42. quare dum quis conuincitur de falsitate condemnatur ad triremes per maius spatium temporis, quàm condemnati ob delictum suppositum; ita & taliter quod si accusatus ad mortem damnatus fuit, etiam falsè accusans vel testificans debet ad mortem damnari, ita sentit Zanardus in summa diuinor. præceptor. par. 2. rubr. de testib. in causis fidei, §. sed notandum est primo.

2. Verum est quod plus debet puniri testis pecunia corruptus, quàm ille, qui aliqua vehementi passione motus est ad falsè testificandum, vbi etiam Inquisitores debent respicere qualitatem accusantium, & accusatarum personarum; nihilominus Inquisitores, & locorum ordinarij attendere cum omni diligentia debent an impostura proueniat ab accusatore inducente testes contestes in dicta materia, & forma falsitatis; & præcipuè quando agitur de hæresi, aut propositionibus erroneis, & tales res, testes inter se ordire, ac texere habent, ipsimet suspecti de hæresi redduntur, & isti aliquando fiunt de leui abiurare; vbi etiam considerandum est damnum illatum personæ accusatæ, nec non qualitas personæ accusantis; si sit persona simplex rudis, vel experta, &c. videatur de hac materia Pat. Massin. in praxi S.Officij par. 10. assert. 4. Farinaccius

de testib. quæst. 67. n. 7. & Marius Giurba cons. 64. n. 29.

3. Subornatores, vt dixi numero antecedenti eisdem pœnis plectendi sunt, immo maioribus cum sint in maiori culpa, ipsi etenim sunt causa, accusatores, & testes, instrumentum, Bartol. l. non solùm, §. si mandato meo, ff. de iniurijs, Bald. l. presbiteri, n. 10. C. de Episcopis, &c.

4. Sententia ortiua falsè accusantium ab Inquisitoribus debet ferri in publico adexemplum aliorum, & iustificationem innocentium. Symanch. tit. 69. de cathed. instit. n. 91. circa medium.

CAPVT DECIMVMSECVNDVM.

De confrontatione Testium.

1. RArissimè fit in Sancta Inquisitione testium confrontatio, quia talis actio vt plurimum solet esse magni præiudicij fisco, & causæ inductæ, at quando necesse est hoc facere, duo concurre debent, prima vt sit spes quod talis confrontatio, iuuet fisco ad veritatem habendam; secundo quod inter confrontes non sit nascitura inimicitia quę inter ipsos sit causatura damnum; aut sit inter personas viles de quibus nullatenus timeri potest de tali re, & nunquam fit inter Dominum, & seruum, inter nobilem, plebeum, neque inter inferiorem, & Superiorem, quia, probabiliter de aliquo damno timeri potest, vel quod inferior timore concussus dicat id quod dictus Superior, vel nobilis, aut Dominus eius, istæ confrontationes

quan-

quando fiunt, solent fieri in tempore torturæ, secundum causæ qualitatem. Testes qui confrontantur debent iurare, &c. Franciscus Ghislerius c. 19. n. 16. Farinaccius quæst. 72. n. 148.

CAPVT DECIMVMTERTIVM.

De tortura danda Reis in Causis fidei.

1. VEL Reus constitutus in Sancta Inquisitione fatetur veritatem delicti cum omnibus suis circumstantijs, aut inparte tantùm; vel omnino negat delictum. Si fatetur totum factum, aut vsum [si est in materia sortilegij) & complices, &c. nihilominus datur illi tortura super intentione; & ratio est quia cum sint delicta ad S. Officium spectantia, ex sua Natura inducentia suspicionem malæ credulitatis, necesse est illam superare, ac extorquere rigoroso examine; moderatè tamen, quando aliæ personæ, non sunt aliunde suspectæ.

2. Si vero partem facti reus fatetur, aut vsus siue complicium, dandã est reo tortura ad vlteriorẽ veritatem habendam, super vsum, & complices &c. sine præiudicio confessatorum, & probatorum, &c. quando vero de parte a reo negata conuinctus remanet, siue valide indiciatus, torqueri debet, & talis tortura inseruit etiam super intentione.

3. Si vero totum negat, & inditia sufficientia] sunt torquetur reus, pro veritate habenda, & quia aliquando, inditia ita valida sunt (] vt repetenda sit tortura, repetenda est in diuerso tempore, sed ita vt, id quod

semel debebat fieri, diuidatur in duplici; V. Gr. hodie, & cras.

14. Ordinaria tortura est funis; nec in S. Officio solet dari cum squassis, & quoniam aliqui sunt inhabiles ad torturam prædictam recipiendam, ob impedimenta sui Corporis, datur eis tortura pedibus, tormento [detto la stangetta] aut in manibus, vel etiam pedibus igne.

15. Quando vero Reus indiciatus est V. G. de hæresi, vltra eius Confessionem; videlicet quod talem hæresim protulerit, scripserit, ac docuerit, &c. fatetur etiam illam credidisse, non debet torqueri super intentione, sed super complicibus, & ad vlteriorem veritatem habendam, ratio est quia Confessio similis delicti, naturaliter ex se parit inditium validum vt confessus talem intentionem malam habuerit, & quod plures tale atrox delictum commiserit, præter iam confessum.

6. At quando Reus confessus est delictum in rigoroso examine torturæ, quod aliàs in suis constitutis negauerat, post tempus 24. horarum fit ab eo per Inquisitorem ratificari in loco libero extra locum torturæ, & timoris, ad hoc vt libera sit talis confessio, & longe a timore cadente in virum constantem, videantur sequentes D. D. de hac materia torturæ in his casibus tractantes nempe Pegna comm. 110. versiculo primum ergo p. 3. Farinac. de hæresi q. 185. n. 147. q. 2. n. 26. ibidem, & alibi Roijas de hæret. p. 2. 191. Pegna comm. 39. par. 3. littera D. Bisfeld. de confes. malef. membro 2. post. conclus. 5. S. exempli gratia Farin. in

prax.

prax. quæst. 37. n. 192. Cast. de iusta hæreticorum punitione lib. 1. c. 1. Simanc. in Enchiridion. Iudic. Viol. Religi. tit. 40. de presumptio. n. 5. & 6. Genuens. in praxi Archiepiscopali Neapolit. c. 68. in nouis, & 48. in antiquis n. 8. in fin.

CAPVT DECIMVMQVARTVM.

Aliqua documenta Generalia traduntur.

1. PRimum documentum, quod sicut Sancta Inquisitio in causarum Cognitione, atque expeditione, maxime curat de inimicitia denunciantis, ac testium contra denunciatum; ita Inquisitores, qui denunciationes recipiunt, &c. vel eorum Officiales, cum omni diligentia aduertere, ac curare debent, habendi veritatem; si denuncians, vel testes habuerint aliquod interesse, vel habeant cum accusato, & e contra ita quod potuerit esse, vel sit causa inimicitiæ aut odij vel vindictæ contra illos, vel illum; & quatenus debent receptores denunciationum clare facere talem causam, odij, emulationis, &c. exprimere, & in praxi videtur in die quod de aliquibus denunciationibus grauibus; ac magnæ considerationis, & si sint, non curant Inquisitores, ex hoc capite, videlicet inimicitiæ; dummodo alia adminicula non habeant, quod denunciatum errorem corroborent, quæ quidem inimicitia, liuor, æmulatio, &c. dignosci potest, præcipue, quando denuncians accusat de delicto a multo tempore secuto, etiam ex eo, quod distulit notabiliter denuncia-

tionem, &c. arguitur non denunciare ob Zelum fidei Catholicæ, sed potius ratione vindictæ motus.

2. Secundo quando Reus negat totum delictum, vel partem eius, quod illi opponitur, postquam legitimè, ac competenter constitutus est super indicijs, datur ei semper repititio testium priusquam contra illum deuenjatur ad aliquẽ alium actum iudicalem; vnde si reus suppositus, & accusatus acceptat talem repetitionem; repetuntur testes desuper interrogatorijs à parte datis, ac articulis fisci; verum est quod vt plurimum, à Reis habentur pro repetitis; sed quia aliquando euenit, quod ipsi negant constanter delictum, & ex alia parte ex processu informatiuo resultat parum formi falsitatis, ac conspirationis in testibus; tunc repetuntur ex Officio, & hoc fieri debet maxima diligentia; quando vero integre delictum fatentur, ac de plano, non exhibetur eis repetitio; sed assignatur aliquod tempus ad se defendendum, etiam si illas recusent, in quo tempore, nihil ad sui fauorem probando, Citatur ad sententiam Reus, & ad expeditionem causæ deuenitur.

3. In formatione processus interrogans debet fugere suggestiones, quia solùm iudex veritatem querere debet, & illã extrahere ex ore rei, vel textium via naturali, non deceptionibus; vnde iudex ad talem veritatem habendam prius debet procedere interrogationibus generalibus, deinde specialibus, paulatim, quia suggestiua gestat secum vmbram in mente iudicis, & reddit illum suspectum iniquitatis, quando aliàs se debet gerere, vt iustus, & plus, & quod factum ex

ore

ore rei extrasserit, & testium, non recta veritate; sed à reo cum timore, sicut a testibus, vel ab istis, vt citius expediti remaneant.

4. In causis vero Doctrinæ, V. G. si assereret quod quis faciendo rem talem non sit peccatum, quæ quidem res peccaminosa est, & reus qui talem rem asseruit ignirus est, & rudis solet interogari, si scit Ecclesiam Romanam aliter affirmare, ac tenere, si dicit se nescire, & talis responsio recto Inquisitori, solet ab abiuratione excusari, idest de formali; quando non sunt res quæ de iure naturali, non tenemur scire, vt sunt Dei præcepta, Ecclesiæ mandata, & septem mortalia peccata, quia ignorantia iuris naturalis neminem excusat.

5. Si accidit aliquando, vt accidere potest, reum negare esse personam illam, de qua agitur iudicium pro verificatione iudicij, & identitatis personæ accusatæ, necesse est vt Inquisitor ex officio illam personam recognoscat cum alijs duabus saltem personis eiusdem staturæ nominis, ac familiæ loci, & habitus, & aliquo modo aspectus, & tunc Inquisitor, vel eius Minister debet interrogare personam denunciantem, ac recognoscentem, si inter illas adest illa persona, de qua agitur, &c. & si affirmatiuè respondeat iniungitur illi, vt ipsum tangat suis manibus, & istæ diligentiæ fiunt in Sancto Tribunali ad hoc, vt pura veritas habeatur de persona inditiata, quam debet recognoscere liquidè, & clarè, longè ab omni suggestione, & malitia, quæ in illo Sancto Tribunali debet in bannum mitti.

6. Ali-

6. Aliquibus personis iterum incidentibus in delictum de quo punitæ fuere, dicendo, vel tentando offendere velle Officiales Sancti Tribunalis, vel testes &c. Fit ei sdari cautio de se repræsentando, quæquidem cautio debet esse secura, quantùm fieri potest, nec offendendo, etiam in expeditione causæ, & insuper intimatur illis Bulla Pij V. sub data, si de protegendis, explicando eis quantum valorem habeat, & ad quod se extendat; immo ego dico, quod omnibus in Sancto Officio constitutis in eorum expeditione talis Bulla debet intimari, vt saluetur identitas denunciantium, & testium, aliàs nullus veniret ibi ad denunciandum, nec ad testificandum.

7. Quando verò non bene in Sancto Tribunali Inquisitionis remanet probatum delictum, nec reus illum fatetur, sed nihilominus inditiatus remanet, etiam si ad torturam deueniri potest, & ad causæ expeditionem; iudico tamen bonum esse, & magis consonum iustitiæ, & ad frenandum reum, optimum remedium relinquere processum pendentem, data cautione; si in reo est possibilitas, & illam inuenit aliunde; aliàs saltem cum cautione iuratoria, intimata Bulla, &c.

8. Ordinarij, & Inquisitores nunquam debent acceptare denunciationes, neque processus formare de causis non spectantibus ad Sanctum Officium, sub prætextu quod ad ipsum spectent, V. G. de illis qui non se confitentur ante missæ celebrationem si sunt Sacerdotes, aut dicunt Sacrum sine confessione præuia, si est laicus celebrandi in concubinatu, aut in alio peccato mortali; quod quis Sacerdos confessarius reuelauerit

pecca-

peccata in sacramentali confessione audita; vel quod quis comederit ante Missæ celebrationem si est Sacerdos; sicut de illo, qui ante communionem sumpsit cibum; vel cum proprijs filiabus spiritualibus commercium carnale habuit [seclusa tamen sollicitatione in confessione] cum commatribus, aut alijs personis conuinctis, de quibus casibus Sancta Inquisitio non se intromittit, nisi quando adsunt inditia alia reddentem accusatum de fide suspectum, quia tunc talia delicta aggrauant; punitur tamen a Sancta Inquisitione fractio sigilli Confessionis Sacramentalis. Non procedit pariter Sancta Inquisitio in causis sodomiæ, neque bestialitatis, præterquam in Regnis Hyspaniarum, vnde Hyspani venientes ad Vrbem, & sponte comparentes in Sancta Inquisitione se accusando de tali delicto, Sancta Inquisitio eorum iuridicam depositionem recipit, & deinde Sancta Inquisitio participat negotium cum Summo Pontifice, qui deinde remittit expeditionem causæ suo Cardinali Vicario.

9. Aliquando PP. Inquisitores, & Ordinarij locorum lamentantur inter eos, & iurgia nascuntur, quod si vnus faciat id quod alius putat facere non posse, & vicen versa, & tamen facere possunt, & aliquando putant posse facere ex se solis, quod facere non possunt, nisi vnitim. Id quod possunt facere Inquisitores soli; absque Ordinarij interuentu, & Ordinarij absque interuentu Inquisitorum sunt quinque, nempe citare, capturare, carcerare, formare processus informatiuos, ac decretum absolutorium. Id quod facere non possunt vnus sine altero est tormenta dare reis, inferre pœnas, & sententiare.

10. Aduertere debent Inquisitores, & cautè pergere in casu sollicitationis, quod contra Confessarios denunncatos de sollicitatione mulierum in actu sacramentalis confessionis,&c. non credant, nec ad denunciandum, vel testificandum admittant mulieres meretrices, neque per dictum vnius carcerandus est talis Sacerdos denunciatus, etenim Freitas mox citando numero 27. contra Carenam ait, morem esse apud Inquisitores nullum incarcerari, nisi sufficientes reperiantur præsumptiones ad torquendum. Sufficiens autem non est in hoc casu probatio ad Confessarium torquendum dictum vnius mulieris, & præcipuè malæ famæ. Igitur nec ad carcerandum, quibus addo id, quod Symanch. in Enchyridion violatæ Religionis tit. 25. rubr. de comprehendendis in 5. apud Freitas citandum Farinaccius de hæresi quæst. 183. n. 7. etiam in causa nullus est carcerandus ex dicto vnius testis, sed solùm est inditium ad inquirendum, quando tamen Confessarius est malæ famæ. Si enim constet de mala fama, & vita Confessarij, tunc potest procedi ad capturam, & torturam, ita Freitas 1. c. n. 28. quod firmat Pater Hyeronim. Trimarchi de confessario abutente meæ Religionis Lector Iubilatus, ac in Supremo Tribunali Hyspaniæ Sanctæ Inquisitionis Qualificator pag. mihi 288. qui in hac materia super cęteros optimè scripsit.

11. Immo R. A. P. Laurentius de Peyrin. tom. 2. priuilegiorum constit. 4. in Bullam Gregor. XV. §. 3. n. 5. docet quod Reuerendiss. Inquisitores si mulier est malæ famæ, & Confessarius bonæ, non est audienda, nam creditur hoc facere illam in odium, e contra vero

si mu-

si mulier est bonæ famæ, confessarius verò malæ, tunc recipitur causa; si verò tam fœmina denuncians, quèm Confessarius denunciatus sunt bonæ famæ, non est procedendum ad capturam; quia in paritate qualitatis bonæ famæ præualet Confessarius, vt docet Molphes. in summa tom. 1. tract. 7. cap. 24. n. 37. in fine, & ita determinatum fuit in Sancto Tribunali de Vrbe, vt ex litteris Eminentiss. Cardinalis Mellini missis Vicario General. Illustriss. Archiepiscopi Genuensis, vt refert Pater meus de Peyrinis tom. 3. priuilegiorum cap. 11. n. 4. quas littetas ponit R. Pater Hyeronimus in suo tractatu de confessario abutente disput. vltima sect. 2. pag. 289. n. 11. quod etiam aduertendum est circa mulieres accusantes maritos suos, & econtra, nam in hac materia succedunt plures casus iniquitatis, sicut de subditis contra suos Prælatos, & econtra, vt ego expertus sum in pluribus causis mihi a Sancta Inquisitione commissis pro processu informatiuo formando.

CAPVT DECIMVMQVINCTVM.

Instructio pro formandis Processibus in causis Strigium, Sortilegiorum, & Maleficiorum.

1. EXperientia rerum magistra apertè docet grauissimos quotidie committi errores a diuersis Ordinarijs, Vicarijs, & Inquisitoribus in formandis processibus contra Striges, siue lamias, siue maleficas in notabile præiudicium, tam Iustitiæ, quàm huiusmodi mulierum inquisitarum, ita ut in hac Sancta Romana Inquisitire Generali aduersus hæreticam prauitatem

 uitatem

uitatem obseruatum fuit, vix repertum fuisse aliquem processum similem, rectè, & iuridicè fabricatum; immo plerunque necesse fuisse quàm plures Iudices reprehendere, & multoties punire ob indebitas vexationes, carcerationes, nec non diuersos malos, & impertinentes modos habitos in formandis processibus, reis interrogandis, excessiuis torturis inferendis, ita vt quandoque contigerit iniustas, & iniquas proferri sententias, & vltimi supplicij, siue traditionis brachio seculari, & reipsa compertum est multos Iudices nimis faciles, ac procliues fuisse ob leue, ac minimum inditium, credere aliquam mulierem esse strigem, & ideo nihil omninò prætermisisse, vt ab huiusmodi muliere, & modis illicitis talem confessionem extorqueant, cum tot, tantisque inuerisimilitudinibus, varietatibus, & contrarietatibus, vt super tali confessione nullū, aut modicū ius fieri posset; qua propter vt tam Ordinarij, & Vicarij, quam Inquisitores de cętero magis cauti esse possint in conficiendis huiusmodi processibus, infra diligenter & accuratè pręoculis habeant, & considerent dicenda a me infra in hoc capite vigesimo sexto.

2. Error principalis, & peculiaris omnium fere iudicum in hac materia est deuenire non soum ad Inquisitionem, & carcerationem, sed sępè etiam ad torturam contra aliquam mulierem de maleficio imputatam, quam vis non constet de corpore delicti, siuè maleficij, & tamen in iure indubitatum est ad tales actus deueniri minimè posse, nisi prius de huiusmodi corpore delicti constet, cum agatur de delicto cuius vestigia

vestigia remaneant, &c. corpus autem delicti non dicitur probatum, prout multi Iudices videntur præsuppónere, ex eo quia prętensus maleficiatus sit, vel fuerit infirmus, siuè decesserit; Clarum est enim quod infirmitas, & mors regulariter ex maleficijs non proueniat, ideo oportet exquisitas diligentias iudiciales adhibere, examinando medicos, qui infirmum curarunt; illos diligenter interogando, de qualitate infirmitatis, & antecedenti ex ant medicina dignoscere possint infirmitatem esse, vel esse posse naturalem: Illos etiam interrogando circa totam seriem, & accidentia ipsius infirmitatis à principio, omnia fusius in processu redigentur ad hoc, vt si fortè aliquis medicus per imperitiam (prout multoties euenit) nesciuisset qualitatem morbi, & propterea iudicasset non esse naturalem; sed ex maleficio prouenire; Alius medicus magis peritus habita notitia omnium eccidentium eiusdem infirmitatis licet infirmum non viderit, possit dignoscere an talis infirmitas ex morbo naturali nec ne prouenire potuerit, examinandus est, & vlterius maxime congruum esset ad eundem effectum iudicialiter examinare familiares infirmi, pro habenda notitia principij infirmitatis, & eius progressus; nec non facere vt quis exorcista peritus, in artę, ac bonæ conscientię, illum visitaret, & iudicium suum factis experientijs debitis relationem iudicialiter de toto negotio tribueret, ex hoc enim appareret an conuenirent depositiones medicorum, & familiarium circa accidentia infirmitatis, & sic tutius poterit fieri iudicium à Iudice, an constet de corpore maleficij, &c. quod si ex huiusmodi dili-

gentijs Iudici apparebit infirmitatem, esse, vel fuisse naturalem procul dubio procedere non debet contra accusatam personam de tali maleficio si vero medici periti, exorcistæ clare iudicauerint esse, vel esse possibile probabiliter maleficium; tunc Iudex securius cogitare poterit de inquisitione formanda contra personam accusatam de tali maleficio.

3. Insuper antequam iudex deueniat ad carcerationem pretensæ maleficæ debet diligenter rimari contra inditia quæ sunt contra illā, nec ex sola denunciatione prætensi maleficiati, & eius actinentium esse facilis ad carcerationem, nisi simul aliqua probabilis causa, obquam animus Iudicis rationabiliter moueri possit, ad credendum quod mulier accusata tale maleficium comittere voluerit, & eiusdem causę aliquam probationem, vel saltem non leue Iudicium habeat, ante quam ad carcerationem deueniat.

4. Aduertat præcipuè iudex in ipso actu carcerationis diligenter facere perquisitionem in domo mulieris inquisitæ, & talem perquisitionem per seipsum, aut Vicarium idoneum, ac expertum faciat, adhibito notario; nec huiusmodi perquisitioni interueniant personæ attinentes aut familiares prætensi maleficiati, ne contingat [prout aliquando suspicatum est) dolose aliqua supponi, maleficium denotantia in graue præiudicium Reæ inquisitæ, & indicta perquisitione adnotentur per notarium, omnia reperta in domo, & captis, & non solùm quæ possunt iuuare intentionem fisci; sed etiam quæ possunt iuuare ream inquisitam, prout, Immagines sanctorum, Caronæ, diuina

na officia, libri deuotionum, schedulæ comunionis, aqua, & palmæ benedictæ, & alia similia, illa describendo singillatim in inuentario perquisitionis conficiendo. Nec sint faciles Iudices, ad firmiter credendum, aliqua reperta, prout oleum in vosculis pinguendis, pulueres, & similia, esse aptata ad maleficium, sed faciant illa considerare à peritis, ad effectum vt dignoscatur an deseruire possint ad alium finem, quam maleficij.

5. Multoties euenit quod familiares prætensi maleficiati credentes maleficium perquirunt intus anclinteum ceruical, & lectuum ipsius infirmi, & cum inueniant inuoluera quæ videntur ad maleficium aptata illa deferuut ad Iudicem, qui super hoc maximum facit fundamentum, ad effectum probandi maleficium, & in hoc debet esse multum vigilans, & circumspectus iudex, facile enim euenire potest, vt talia a familiaribns infirmi supposita fuerint, & sic facilius iudex inducatur ad credendum maleficium, & ad procedendum contra aliquam personam, vnde in hoc casu ego vocarem exorcistam expertum, vt illas combureret, pręuio exorcismo, &c. quia abissis in tali actu multoties dignoscitur an sit materia malefici j, nec ne.

6. Præterea iudex bene aduertere debet, qualitatem repertorum in huiusmodi lectis, cum enim anaclienteria, & alia prædicta conficiantur ex pluma, aut lana, & quotidie intermisceantur, facile euenire potest, vt spatio alicuius temporis fiant quædam inuoluera, quæ videantur præseferre suspicionem maleficij, & tamen naturaliter, ex præmissis contingere possunt,

vltra

vltra quod in actu confectionis huiusmodi anaclinteriorum, & aliorum prędictorum, ex incuria magistri illa fabricantis, aliqua intermisceri potuerint, ex quibus huiusmodi inuoluera ex se confecta fuerint.

7. Et ideo, si perquirentur singulorum lecta præcipuè ex pluma confecta facilè in aliquibus similia inuoluera reperientur, nec etiam est mirum quod in huiusmodi quandoque reperiantur acus, nam vbi sunt mulieres, acus vbique abundant, & facile est quod per accidens, spatio alicuius temporis multæ acus in prædictis mobilibus percludantur, propterea ego dixi in hoc C. supra n. 5. quod vocarem exorcistam expertum ad talia cognoscenda, & comburenda.

8. Neque forsan ab re est considerare, Dęmonem talia aliquando supponere potuisse, absque participatione, & assensu alicuius, vt inde credatur maleficium commissum, & sic aliqua persona indebitè damnum patiatur, quemadmodum videmus in actu exorcismi, non nullorum obsessorum, qui videntur euomere acus, claues, & diuersa inuoluera, quæ tamen impossibile est obsessos in corpore habere, prout non habent, sed Dæmon in illo actu talia supponit ad hos obsessos, vt credatur fortè obsessum esse maleficiatum, & aliquis inde indebitè molestetur (vnde in dictis a Diabolo per os obsessi, in hoc non est credendum) ex quibus patet quàm circumspectus esse debeat Iudex Inquisitor circa huiusmodi reperta, cum de facili, vel potuerint supponi, vel esse naturalia, vel facta opera Dæmonis, sine alicuius ministerio, (non nego tamen, quod talia maleficia, a lammijs opera Dęmonis non fiant.)

9. Con-

9. Consueuerunt [parum quidem prudenter] multi exercistæ iuxta non bonam (quo ad hoc] Theoricam flagelli Dęmonum, interrogare Dęmonem in exorcismis, quomodo ingressus fuerit corpus obsessi, & an, ex maleficio, & quis huiusmodi maleficium comiserit; vnde Dęmon pater mendacij, & inimicus quietis humanæ, sæpè respondit se ingressum esse corpus obsessi, & ex maleficio facto a tali persona in tali cibo, siuè potu, & vt Demon magis certum reddat exorcistam, & alios de hac re, supponit euomenda ab obsesso, quędam similia ei rei in qua dicit maleficium factum fuisse, & alia pleraquæ vt supra dictum est.

10. Hinc diuersis vicibus obseruatum est, aliquos Iudices formare processus contra prædictos maleficos nominatos à Dęmone vt supra, tamquam si ex dicto Dęmonis probentur premissa, vnde super huiusmodi processibus nulla vis facta fuit à S. Congregatione, immò semper fuerunt reprehensi exorcistæ qui parum fideliter officium tam pium exercentes, & tamen Dęmonem, vt supra, interrogantes, & Iudices qui supra Dęmonis responsione processum formarunt; & vtinam non reperirentur aliqui exorcistæ, qui parum fideliter dictum Officium exercentes, & potius ratione lucri quam pietatis multas imposturas confingunt. Hinc est vt quandoque plures fuerint priuati munere exorcizandi.

11. Aliqui Iudices opinantur(& perperam quidem) quod eo ipso, quod aliquis reperitur obsessus, id ex maleficio prouenerit, & ex hoc solo iniustè formant pro-

processus contra personas aliquo modo absessis infessas, vel aliundè inditiatas, hoc est maximum absurdum, cui enim dubium est quod sine maleficio, ex Dei permissione potest Dœmon corpus alicuius vexare Caueant itaque omnino Iudices ne ex sola obsessione Dœmonis conficiant processus super maleficio, imo etiam sint cauti, ne decipiantur ab aliquibus, qui in præmissis imposturam committunt, & diuersimode se obsessos, sæpe etenim similes fingunt, o simulatores repe- riuntur.

12. Non sint faciles Iudices ad faciendam magnam contra aliquam personam, vt strigem, & maleficam, ex inditio famæ, quamuis enim aliàs inditium famæ magni momenti sit, attamen in ista materia ob odium commune, quod habetur in striges, contra quas omnes vnanimiter clamant, facillimè insurgit huiusmodi fama contra aliquam mulierem, præcipuè quando est vetula, & turpis famæ, vnde vel modicum fundamentum super tali fama fiat, vel saltem diligenter Iudex interroget testes quanto tempore ortum habuerit, & a quibus, & qua occasione. Hinc enim forsan sæpe ex processu apparebit famam esse inditium modici momenti.

13. Vlterius aduertendum est, quod quemadmodum mulierum genus est maximè superstitiosum, & sortilegijs precipuè amatoris deditum, non tamen sequitur, quod si aliqua mulier sortilegia, & incantationes, vel ad sananda maleficia, vel ad cogendã hominum voluntatem, vel ad alium quemquam finem fecerit, ergo est stri formalis. Potest enim esse sortilegium sine-

ne apostasia formali ad Dœmonem, licèt non careat suspicione apostasiæ, vel leui, vel vehementi, iuxta qualitatem sortilegiorum adnotatam in C. accusatus, §. sane, de hæreticis in 6. & ideo bonus Iudex dum format processum contra aliquam mulierem confessam, vel conuinctam de huiusmodi sortilegis, non sit facilis ad concipiendum in animo suo, quod sit apostata formalis ad Dœmonem, quamuis hoc esse possit, sed quando deueniet ad torturam contra hanc mulierem, illam in genere interroget, an habuerit aliquod pactum cum Dœmone, iuxta ea quæ inferius dicam circa modum torquendi, & ad hoc maximè aduertere debent Iudices, quia in hoc multi decipiuntur falso putantes, quod huiusmodi sortilegia fieri non possint sine apostasia formali ad Dœmonem, & hinc oriuntur maxima preiudicia mulieribus inquisitis de huiusmodi sortilegijs. Iudices enim minus periti, vel aliter nimis faciles ob lecturam aliquando librorum de sortilegijs, & strigibus tractantium, hoc falso præsupposito decepti, nullam viam relinquunt, etiam indebitam pro extorquenda confessione mulierum, quæ sæpissimè ob diuersos malos, & illicitos modos adhibitos, tandem inducuntur ad fatendum, ea quæ nunquam cogitarunt; quod euenit sępissimè etiam in alijs casibus coram Iudicibus criminalibus, & vtinam sic non esset, quia non suspenderentur tot innocentes. Vt ergo euitentur huiusmodi mala, modos ad infrascripta attendant diligenter iusti Iudices.

1. In primis quantum fieri potest non permittant mulierem carceratam ob maleficium, aut sortilegium

S quod-

quompiam alloqui, & si plures reperiantur mulieres carceratæ in materia præfata, non permittantur simul alloqui, sed retineantur in carceribus separatis, quia sępe multæ conuenerunt falsum fateri contra se ipsas in materia apostasiæ putantes hac via citius a carceribus eximi.

15. Nullo modo curent, neque permittant Iudices, quod custos carceris, aut alius, quisquis sit illis mulieribus sic carceratis, suadeat quod fateri debeant, cum examinatæ fuerint, multoties enim compertum est, quod mulieres huiusmodi suasionibus impulsæ, aut etiam spe impunitatis promissa (quæ tamen eis nunquam promitti debet) falsè dicunt, id quod nunquam in eorum mente cecidit.

16. Iudices nunquam alloquantur huiusmodi mulieres carceratas circa merita causæ, nisi iudicialiter eas examinando, nullas suggestiones in illas interrogando illis faciant, sed ab initio interrogentur, el an sciant, vel præsumant causam examinis, seu carcerationis; deinde de inimicis, & causa inimicitiarum, quis fuerit earum confessarius, & alijs similibus, ex quibus detegi possit bona, vel mala earum vita, & conditio; deinde in genere possunt interrogari, an sciant aliquod sortilegium, & ad quem effectum, & an nunquam huiusmodi, aut aliud sortilegium executioni demandauerint, & si negauerint, possunt fieri illis alia interrogatoria in genere paulatim, aperiendo quod deponitur in processu eas scire, aut commisisse tale, vel tale sortilegium, & tandem si omnia negant, possunt eis in diuersis interogationibus paulatim obijci, quæ in processu

cessu contra illas habentur; suppressis tamen nominibus, ac cognominibus testium, sicut & inditijs, ac circumstantijs, ex quibus inquisitæ ad notitiam deuenire possent, qui sint testes; & tandem completo processu informatiuo contra illas, si adhuc persistant in negatiua, erunt repetendi testes processus offensiui; quæ repetitio, vt recta, & valida sit, formandi sunt prius articuli expensæ fisci super capitibus, quæ pro fisco prætenduntur, & copia dictorum Articulorum est danda ipsis inquisitis, assignando eis Aduocatum, & Procuratorem idoneum, etiam ex officio, quatenus inquisitæ, vel ob paupertatem, vel alia de causa illas non habeant, eisdemque tempus congruum detur ad danda interrogatoria; quò elapso, fiat repetitio; facta repetitione detur eisdem tempus, siue terminus ad faciendas defensiones, deturque eisdem etiam copia processus; & factis defensionibus, siue elapso termino ad faciendas illas, Iudex Inquisitor congreget suos Consultores, & alios Officiales, in qua quidem Congregatione per extensum processus legatur, suppressis nominibus, & cognominibus, & circumstantijs, & si de modo expeditionis causæ non sint concordes, aut causa sit grauis, vel ratione delicti, vel ratione personæ, non deueniatur ad torturam, nisi prius consulta Sacra Congregatione, ad quam debeat miti integra copia processus tam offensiui, quàm defensiui, & quando videretur Iudicibus cum voto suæ Congreationis sine difficultate ad torturam deuenire posse, quoniam inditia essent vrgentia, aduertatur ne in ipsa tortura interrogentur de delicto in specie, quod prætenditur,

ditur, sed tantum antequam deueniatur ad torturam, obijciantur eis iterum inditia, quæ in processu habentur, & postea in actu torturæ interrogentur tantum, vt dicant veritatem de his, super quibus fuerunt interrogatæ, & si fateri cęperint, non suggerantur eis aliquid, sed tantùm recipiantur, & scribantur verba præcisa earum confessionis, interrogando postea in genere super vlteriori veritate.

17. Aduertatur ne tortura detur cum squassis, vel aliquo pondere, siue baculo ad pedes; sed sit simplex eleuatio in tortura funis, aut sit simplex tortura alterius generis tormentorum, quatenus tormento funis torqueri non possit.

18. Non sint faciles Iudices ad repetitionem torturæ nisi causa sit grauissima, quo casu erit consulenda Sacra Congregatio Supremæ Inquisitionis de Vrbe, vt supra a me dictum est.

19. Nullo modo abredentur aliqui pili, aut capilli ipsarum mulierum, nec Iudices vim faciant contra inquisitos in quodam inditio, ab aliquibus Doctoribus considerato, videlicet quod forsan huiusmodi mulieres maximè in tortura non emitant lacrimas.

20. Tortura nunquam excedat tempus vnius horæ, nec de facili tortura per horam inferatur, nisi stante grauitate causæ, & vrgentibus inditijs simul, & in fine examinis adnotetur tempus, quo in tormento manserunt.

21. Aduertendum est maximè, quod in euentum, inquem huiusmodi mulieres apostasiam ad Dęmonem, & accessum ad ludos diabolicos fatentur (quo casu corpus

pus delicti aliunde probari non potest, quàm per propriam confessionem) curandum est sane minima suggestione huiusmodi mulieres, tota series facti à semetipsis recenseatur, & cum ab initio ad id inductæ fuerint, de tempore, & alijs circumstantijs, nam hoc modo videri poterit, an confessio huiusmodi apostasiæ, & accessus ad ludos diabolicos, verisimiles sint, nec ne, & casu quo fateantur aliqua particularia, seu circumstantias, quæ sunt verificabilia, omnino Iudices diligentias faciant pro his verificandis, quia sic verisimiles redduntur confessiones circa apostasiam, & accessus ad ludos diabolicos, aliàs si dictæ circumstantiæ falsè adductæ] comparrentur dubitari posset de veritate huiusmodi confessionis forsan sequutæ, vel vi torturæ, quæ est remedium fallax [etiam si Iudices criminales, & vt plurimum crudes maximè in ea confidant) vel suggestione alicuius, vel carceris tędio in quo Iudices semper debent curare causarum expeditionem, vel quia sæpe rei putant sibi indulgendum esse, pro vt aliquando compertum est istis respectibus mulieres falso, falsam esse apostasiam, & accessus ad ludos prædictos. Vnde vt faciliùs Iudices possint se abstinere a quacunque suggestione quando mulieres incipiunt fateri talem apostasiam; forsan melius esset, vt tunc Iudices obliuiscerentur eorum, quæ dicunt Doctores in ista materia, quia sępe visum est, quod Iudices in ordine ad ea, quę perlegerunt apud DD. multa præiudicia faciunt his mulieribus.

22. Et quatenus tales mulieres fateantur apostasiam & accessus ad ludos, & nominent complices in huiusmodi

ſmodi ludis, nullo modo procedatur contra huiuſmod complices, quia cum talis acceſſus plerunque per illuſionem contingere poteſt. Iuſtitia non poſtulat quod contra complices cognitos per illuſionem procedatur, ſed ſolùm contra verè, & realiter cognitos.

23. Omninò Iudices ſcribere faciant in proceſſu interrogatoria omnia per extenſum ab Iudicibus facta, ſicut & propria verba reſponſiua rei conſtituti ad hoc, vt ex lectura proceſſus appareat qualia illa fuerint, & an adſint ſuggeſtiones, &c etenim cum maximo abuſu, & præiudicio conſueuerunt aliqui Iudices mandare vt ſcribatur. Ad interrogationem reſponderunt, ſiue reſpondit, &c.

24. Multi etiam Iudices deueniunt ad formandos proceſſus ſimiles, ita vt ex proceſsu non colligatur vllo modo quale fuerit primum inditium, & vnde proueniatur, ſed ſolùm proceſsum ſic incipiunt. Cum ad aures, &c. peruenerit, &c. ſiue præcedente fama publica, &c. [Caueant igices ab iſto errore, qui non eſt parui momenti] & ſemper examinent in principio proceſsus perſonam, ſeu perſonas, quæ ad aures primo aliqua dixerunt, vel quomodo talis fama ad eius notitiam peruenerit, & cuncta ſeriatim in proceſsu redigant, ita vt nihil omninò omitatur.

25. Contingere poteſt plerunque, quod infantes decidant ex ſuffugatione lectulũ pauperũ matrũ, & nutricũ, & ob id prohibetur ab Ordinarijs matribus, & nutricibus, ne in eorum lectis, ſed in incunabilis ſeparatim infantes retineant; Id circo prudentes Iudices bene aduertant, quia ſequuta aliquando ſimili ſuffugatione,

tione, ne illa detegatur, matres, siue nutrices propalant infantes occisos fuisse a strigibus; & ideo in sumendis denunciationibus similibus Iudices caute currant.

26. huiusmodi causis, & processibus S. Officij formandis omnino debent seruari tam a sacra Congregatione supremi Tribunalis Inquisitionis S. de Vrbe a tã cæteris sub alternis, & quando Rei sunt pauperes cauere debent iudicæ ab eorum bonorum publicatione, ne sub prętestu defensionis fidei calor auri rapiat oculos auidos.

27. An vero in causis lamiarum Inquisitores soli sine interuentu Ordinarij procedere possint, responsio est affirmatiua, eas enim condemnare potest, ita cautum est per constitutionem Adriani 6. incipientem (cum acceperimus) relatam per Pegnam inter litteras pro Sancto Officio, ita ipsemet Pegna in addit. ad lucernam Inquisitorum ad tract. de strigibus vers. quod si quęras fol. 157. addit. tamen in fine quod tutius est in causis lamiarum procedere, ac in ea vsis hæreticorum: & processus fiant requisitis ordinarijs iuxta iuris dispositionem, & vt pax inter dictos ministros Ecclesiæ seruetur ad maiorem Dei honorem bonum erit.

CAPVT VIGESIMVMSEXTVM.

In quo aliqua curiosa addnotantur.

SVperius cap. 12. locutus fui de male loquentibus de excomunicationibus, ac de auctoritate Pontificis & Episcoporum circa hoc videndum est modo an qui

illas

illas non obseruant, dicantur illas spernere si non explicite saltem implicitè, & an Sancta Inquisitio contra istos procedere possit; ego breuiter dico quod putarem, non obseruantia Bullarum Pontificum, & ex comunicationum ipsius Pontificis, sit spretus illarum hac occasione, loquar de ordine Bullæ, aut Decreto facto ab Vrbano octauo Pontifice maximo sub die 30. Ianuarij 1642. quæ incipit [cum Ecclesiæ] pro Archiepiscopatu Hyspalensi in quo sub pęna excommunicationis maioris, &c. prout dicam infra præcipiedo, &c. & Innocentius Decimus similiter summus Pontifex prohibuit Tabachum in Ecclesia, & atrio S. Petri de vrbe, &c. videndum est modo, quid dicent Theologi in hac materia, & an Contrauenientes incidant, &c. & perseuerantes subdantur pœnis contra spernentes Bullam, & excomunicationes Pontificum, &c. ad eius difficultatis claritatem, ac decisionem multa sunt quærenda, ac examinanda, breuissimè tamen.

Quæres I. An sit peccatum accipere Tabaccum quolibet modo; hoc est siue solidum, siue concisum in frustra illud masticando, vel in puluerem redactum ore, aut naso, vel in fumo per tubulos illud hauriendo, vel aliàs quomodolibet in Ecclesijs, vel in earum atrijs, & ambitu? Præmitto, quod tempore Vrbani Papæ VIII. exijt quædam Bulla Apostolica, cuius initium est Cum Ecclesiæ, &c. Dat. Romæ die 30. Ianuarij 1642. pro Archiepiscopatu Hispalensi, vbi Pontifex sub pœna excomunicationis maioris latæ sententiæ, & sine vlla declaratione incurrendæ interdicit, quod a fidelibus illius Archiepiscopatus non sumatur

tabac-

tabaccum siue solidum, siue in frustra concisum, siue in puluerem redactum, siue in fumo in Ecclesijs, eorumque atrijs, & ambitu: Bullam hanc refert noster Pater Angelus Vigus in addit. ad priuileg. seu Bullarum Pat. de Peyrinis Bulla 21. & ad maiorem dilucidationem quæsiti notat §. 2. eiusdem Bullæ verba tenoris sequentis: Omnibus, & singulis vtriusque sexus personis tam sęcularibus, quàm Ecclesiasticis, etiam cuiusuis Ordinis, instituti, ac militarum, etiam Hospitalis Sancti Ioannis Hyerosolimitani, regularibus quomodolibet qualificatis, & quantumlibet priuilegiatis, & exemptis, etiam speciali nota expressione dignis, ac de cętero in quibusuis Ciuitatis, & Diœcesis prædictarum Ecclesijs, earumque atrijs, & ambitu, tabaccum siue solidum, siue in frustra concisum, aut in puluerem redactum ore, vel naribus, aut fumo per tubulos, & aliàs quomodolibet sumere audeant, vel præsumatur sub excomunicationes latæ sententiæ eo ipso absque aliqua declaratione per contrafacientes incurrenda] pœna auctoritate Apostolica tenore præsentium interdicimus, & prohibemus. Vsum Tabacci prohibuit Innocentius Papa X. sub excomunicatioins pœna pro Ecclesia Sancti Petri solùm hoc præmisso.

Dicerem primo quod capitale peccatum committunt omnes existentes intra limites Archiepiscopatus Hyspalensis, si sumunt tabaccum aduersus hanc Bullam Pontificiam: Ita Zaccharias Pasqualigus in cent 99. moral. quæst. 173. n. 1. & huius doctrinæ ratio euidens est, nam illis interdicitur sub pœna excomunicationis maioris, at hæc tam grauis non videtur habere locum, vt

dicunt omnes Doctores Theologi, Canonistæ, & Summistæ, nisi præsupponatur interfuisse peccatum capitale, igitur, &c.

Dicerem II. quod etiam tabaccum sumentes in quolibet modo intra limites dicti Archiepiscopatus in Sacrista peccant mortaliter. Ita non pauci grauissimi Theologi Hyspani è Societate Iesus a me Romæ consulti in vltima Congregatione Generali P. Mutij Vitelleschi Præpositi Generalis eiusdem Societatis, & ratio est, tum quia nomine Ecclesiæ venit etiam Sacristia, vtpote Ecclesiæ annexa: Vndè etiam ibi Sacerdotes Missam celebraturi se se ad illam meditationibus, vel psalmorum, & orationum recitatione præparant, vestibus induunt, & Missa peracta, referentes Deo gratias aliquo modo perturbantur, non solùm quia nunquam tabacchistæ silent, siquidem solent alios inuitare ad sumendum tabaccum, vel nunquam illud petentibus denegare videtur, ac per consequens frangitur silentium illi loco debitum, vt religiosè, ac doctè more suo docet Pat. de Peyrinis in comment. in reg. Minimor. cap. 8. §. 36. quęst. 2. n. 3. sed quia concitantur etiam ipsi ad tabaccum sumendum, quod est indecorum, & indecens, vt patebit ex infra dicendis. Tum quia in citata Bulla prohibetur vsus tabacci in atrijs, & ambitu Ecclesiarum, ergo potiori iure dicitur esse prohibitus in Sacristia, nam magis accedit ad Ecclesiam Sacristia, quàm atrium, & ambitus Ecclesiæ.

Dicerem III. quod etiam sumentes tabaccum illi, qui existunt in Archiepiscopatu Hyspalensi, in Choro peccant mortaliter; ita docti Theologi, nam Chorus

est

est pars principalis Ecclesiæ, vbi ibi militant rationes quæ militant pro Ecclesia, & non solùm est sermo de Choro inferiori post Altare maius posito, sed etiam de Choro superiori, qui vulgariter vocari solet (supra populo.) De primo non est difficultas; est enim Ecclesia. De secundo patet, nam vt intra Ecclesiam, cum sit infra tectum Ecclesiæ, & quicumque Chorus est deputatus ad diuinas laudes decantandas, & non ad excitanda corporis excrementa; & circa has conclusiones aliquot insurgunt difficultates, & ideo

Quæres II. Si in Ecclesia nulla reperiatur persona, quæ possit scandalizari vsu tabacci, an ibi illo vtens peccet mortaliter? Negabant aliqni Clerici sęculares Hyspani dicendo, quod secretè in Ecclesia sumentes tabaccum, ita vt a nemine videantur nequaquam capitale peccatum committere dicuntur. Horum fundamentum erat, nam causa talis vsus tabacci interdicti fuit duplex: prima, ne aliæ personæ scandalum recipiant; Secunda, ne diuina perturbarentur ministeria, sed quando nemo reperitur in Ecclesia cessant illæ duæ causæ, nam nullum sequi potest scandalum, nec vllo modo perturbantur sacra ministeria, præsertim si diuinum non cantatur Officium, nec Missæ celebrantur, & Ecclesiæ portæ reperiantur clausæ.

Ego autem semper dicam, saluo doctiori iudicio, quod licèt nemo reperiatur in Ecclesia, & portæ ipsius essent clausæ, nihilominus vtentes tabacco in Ecclesia, peccatum capitale perpatrare dicuntur: Ita nobilissimi Theologi Hyspani, & ex Minimis Pat. Paulus Turreno Sacræ Theologiæ professor emeritus, & totius Or-

dinis Minimorum Vicarius Generalis in integro: Et huius doctrinæ ratio est, quia vbi lex non distinguit, nec non distinguere debemus, vt patet ex l. de pretio ff. de public. in rem act. l. non distnguemus, ff. de recep. arbitr. l. Præses, ff. de offic. Præsid. l. 2. §. conuenire, ff. de iudic. l. quos prohibet, ff. de postul. l. c. §. quod autem, & ibi gloss. verb. simpliciter, ff. de aleator. l. vnica. C. qui pro sua iurisdictione, l. illam, C. de collat. & patet etiam ex C. Romanorum distinct. 9. c. consuluisti 2. quæst. 5. c. solitæ de maiori, & obedient. c. quia circa 22. de priuileg. Clement. vlt. de rescript. & recipiunt hoc axioma omnes DD. Theologi, Canonistæ, Iuristæ, & Summistæ. Sed Pontifex Vrbanus VIII. in citata Bulla nullam fecit distinctionem de Ecclesia clausa, vel aperta, præsente, vel non præsente alia persona, ergo neque nos possumus facere aliquam distinctionem; & a verbis non est recedendum, vt patet ex l. non aliter, ff. de legat. & ex c. vlt. & ibi gloss. de verbor. signific. nisi constaret voluntatem legislatoris aliter voluisse. Adde quod ex nullo §. citatæ Bullæ colligi potest illa duplex causa prohibitionis tabacci, ergo iure dicendum est, quod vtentes tabacco in Ecclesia, cum in ipsa nemo reperiatur, peccent mortaliter.

Quæres III. An Sacristæ, eiusque ministri, qui habitare solent in domo adhærente ipsi Ecclesiæ peccent mortaliter in illa domo sumentes tabaccum? Ratio dubitandi est, nam Vrbanus VIII. prohibet sub illa graui pęna vsum tabacci in ambitu Ecclesiæ, sed illa Domus, de qua est sermo, est intra Ecclesiasticum ambitum, ergo &c. & affirmatiuè propter hoc motiuum responderunt

runt aliqui cum subito emanata est Bulla illa Verùm ego salua superiorum censura responderunt negatiuè: & huius Doctrinę ratio est; quia durum videtur, quod hoc intendisset Pontifex, siquidem sacristę, ac cęteri Ministri penitus vsu tabacci priuarj viderentur; & Legis mens magis est attendenda, quam verba, vt patet ex l. scire leges ff. de legibus, l. non aliter ff. de legat. 3. l. nominis & rei §. Verbum ex legibus ff. de Verbor. signific. & licet dicatur, quod lex quamuis dura seruari, & casus legis attenditur, vt habetur in l. prospexit ff. qui, & a quibus: nihilominus in puncto nostro casus legis non potest attendi, nam illa domus, de qua est sermo, non est locus cultui diuino dedicatus: tanto magis quod lex non debet esse iniquitatis vinculum, vt docet Cæsar. Angel. de contradictore legitimo quęst. 19. n. 72. & lex non est imposita Verbis, sed rebus, vt patet ex l. 2. in fine C. communi de legat l. fin. de vxor. & ex c. 2. requires, de appellat. & illa domus solùm dicitur esse intra ambitum Ecclesiasticum materialiter, cùm eius muri sint annexi Ecclesię, non autem formaliter, cum non sit cultui diuino dicata, & in gratiosis venit nomine Ecclesiæ V. G. in statu immunitatis Ecclesiasticę, & in alijs gratijs, & Beneficijs, si quæ viderentur esse, non autem in odiosis, vt patet.

Quæres IV. si sacristia esset ita constructa, vt non habeat fænestram in comuni muro, Ecclesiæ scilicet & sacristiæ, neque portam ad Ecclesiam, sed solùm reperiatur communis murus, an in ista sacristia possint vti tabacco sine pæna peccati mortalis? Bordonus, qui

in

in consilijs regularium resol. 30. quęst. 17. n. 21. tenet, quod si in ista sacristia cantetur Canonicum officium ex causa rationabili, cantantes non satisfacerent obligationi chori, & Prælatus non esset excusatus, consequenter asseret, quod in ista sacristia non peccarent mortaliter vtentes tabacco; nam illa ratio, quæ facit ad illam sententiam de officio, militat etiam in hoc casu, nimirum, quia talis sacristia non chorus, cum non esset pars Ecclesiæ. Verum ego dicerem peccare mortaliter ita grauissimi Theologi consulti de hoc puncto; ratio autem fundamentalis est, nam nulla reperitur lex præcipiens, quod sacristia construi debet cum fenestra in communi muro, vel cum porta ad Ecclesiam; sed sacristiæ construuntur iuxta structuram Ecclesiæ, & loci, & si habeant communem parietem verè diceretur esse intra ambitum Ecclesiasticum, & partes principales Ecclesiæ. Adid. autem, quod docet Bordonus, dico, quod non est verum, vt nuperrimè docuit Diana p. 2. resol. moral. tract. 7. resol. 13. nam satisfaciunt obligationi de recitando Canonico Officio in choro, si persoluunt in Sacristia aliqua rationabili causa interueniente, & ante ipsum Dianam docuit Bonaccina de Horis Canonicis disp. 1. quæst. 3. p. 5. prop. 1. n. 3. quos secutus est Castro Palaus tom. 2. tract. 7. disp. 3. p. 4. n. 2. & ratio est, tum quia moraliter censeretur in Ecclesia persolutum esse officium tum quia stante causa rationabili nullo graui commodo, per se loquendo, Ecclesiam priuasse viderentur ita persoluentes.

Quæres V. si sacristia non haberet communem parietem cum Ecclesia, sed inter ipsum, & Ecclesiam

inter-

interlucenter aliqua alia; ita vt Sacristia esset in loco distante ab Ecclesia per plures muros intermedios, ac per plura loca, num sumentes tabaccum in tali sacristia peccent mortaliter affirmatiuè absolute nonulli ex eo, quod sacristia in quocumque loco construatur, semper venit nomine Ecclesiæ. Ego autem dicerem I. quod si in tali sacristia sumentes tabaccum grauiter perturbarent sacerdotes celebraturos, vel gratias Deo referentes, in hoc casu per accidens peccarent mortaliter ratio est, quia ex illa graui perturbatione posset oriri graue aliud incommodum V.G. Perturbatio mentis esset causa grauis distractionis, vel alterius commissionis peccati saltem in deliberatione, vel possent excitarij ad sumendum tabaccum, & per consequens posset excitari stomacus ad eijcienda excrementa, & ita etiam caput ad sua eijcienda, quod in celebraturis, vel Deo gratias agentibus esset graue periculum eijciendi Sacramentum. At si perturbatio esset leuis, & veluti per transitum, peccatum esset solum veniale, quia non graue causaretur incommodum, vt ex se patet.

Dicerem II. quod seclusis istis circumstantijs peccaminosis, & periculosis sumentes tabaccum in tali sacristia nullum peccatum mortale committerent: ita graues Theologi consulti de hoc puncto. Et ratio est, nam talis sacristia neque veniret sub nomine Ecclesiæ, neque sub atrio, neque sub ambitu quia multùm distaret ex hipothesi ab Ecclesia. Confirmatur, quia in tali sacristia si persolueretur diuinũ officiũ, persoluentes non satisfacerent suæ obligationi de persoluendo officio in choro, vt iubent sacri Canones, puta c. final. dist. 92. & c. 1. de

cele-

celebrat. Missarum, vt vult Bordonus loco citato contra Dianam lococitato, & ratio est, nam vt dictum est nullo modo venit nomine Ecclesiæ cum multùm distet ab Ecclesia, & huius opinionis est P. Hyeronimus ab Agrigento nostri minimorum Ordinis Sacræ Theologiæ Moralis professor emeritus; nam semper dicebat, quod persolutio officij sextæ, ac nonæ; quæ interdum efficiebatur in sacristia Conuentus S. Oliuæ Panormi, non erat cum satisfactione, præsertim cum nunquam extabat causa sufficiens; religiosos tamen excusabat ex eo, quod rigorosam non habent obligationem in choro ad persoluendum diuinum officium, vt debent Canonici; & ratione consuetudinis, quę si est legitimè præscripta, & rationabilis, potest abrogare quamcumque legem, vt dicunt omnes DD. Theologi, Canonistæ, ac summistæ, & P. de Perinis in comm. in Reg. Minimor. c. 4. §. 12. quæst. 9. n. 7. docet quod non satisfaciunt obligationi, si recitent Officium in Dormitorio, vel in aliqua cella, vt euitetur frigus, nam aliquid tollerandum est propter Deum. Excusat tamen si frigus esset adeo excessiuum, quod non posset adiri chorum absque euidenti periculo sanitatis, nam humana præcepta non obligant cum tanto periculo.

Quæres VI. Si aliquis Regularium conuentus haberet Chorum, vbi Religiosi solitum habent persoluendi nocturnum officium, qui Chorus non haberet communem murum cum Ecclesia, sed inter ipsam Ecclesiam, & ipsum Chorum interlocetur lata quædam ala nauis Ecclesiæ, an in isto Choro tempore, quo cantatur nocturnum officium, sumentes tabaccum peccatum mortale

tale committere dicantur? Duo dicerem, salua semper superiorum Censura: Primum est, quod si perturbarentur cantantes diuinum officium, & sumentes commouerentur ad expellenda corporis, & capitis excrementa cum maxima perturbatione diuini officij, pręsertim inordinatè, hoc est, multoties, Tabaccum sumentes peccant mortaliter,& ratio est, quia sunt grauis incomodi moralis, nam singuli ex hypothesi perturbarentur,& ita graui subiaceret incõmodo diuinũ officium.

Dicerem II. quod ex vi constitutionis Pontificię non peccarent mortaliter: ita graues Theologi consulti de hoc puncto: & ratio est, quia talis chorus non est Ecclesia, neque dicitur ipsius atrium, neque continetur intra ipsius ambitum, quando quidem multùm distat ab ipsa Ecclesia.

Quæres VII. An sumentes tabaccum in Claustro alicuius Collegiatæ Canonicæ, vel Conuentus Religiosorum peccent mortaliter? Claustrum, de quo est sermo, est illud constructum iuxta Ecclesiam, non verò illud, quod multùm distat ab Ecclesia. Hoc itaque claustrum habet quatuor partes, quorum vna dicitur habere communem murum cum Ecclesia, & ita si quis in ista parte Claustri sumeret tabaccum, peccatum committeret capitale: At ratio huius doctrinæ illa est, nam hęc pars claustri continetur iuxta ambitum Ecclesiasticum: Reliquæ autem claustri partes multùm distant ab Ecclesia, & non habent consequenter communem murum, & ita si aliquis sumeret tabaccum in istis claustri partibus nullum committeret peccatum mortale: & huius Doctrinæ ratio est, quia non con-

tinetur iuxta ambitum Ecclesiasticum, cum multùm distet ab ipsa Ecclesia.

Quæres si quis ignoranter, aut inaduertenter in locis istis prohibitis sumeret tabaccum an peccaret mortaliter? Resp. negatiuè, nam in Bulla habentur hæc duo Verba, audeat, vel præsumat, quæ secùndum DD. omnes cum ponantur in lege pęnali, vel in Bullis Pontificijs non ligant tales pęnæ contrafacientes, si faciant bona fide ignoranter, aut inaduertenter, seu per inaduertentiam; si quidem Audere, aut præsumere supponunt scientiam, & contumaciam; ita explicant DD. in motu proprio Pij Papæ V. de ingressu mulierum in Conuentus Regularium; & in similibus, vbi ponuntur illa verba. Portel. in dub. reg. verbo officia Ordinis n. 30. & 42. in addit.

Quæres VIII. An sumentes tabaccum in Ecclesijs, vel in atrijs, & ambitibus earum extra dictum Archiepiscopatum Hyspalensem V. G. in aliqua Ecclesia huius Vrbis Florentiæ cōmittant peccatum mortale? Zaccharias Pasqualigus loc. cit. n. 2. tria docet, & primùm, quod est peccatum sumere tabaccum in alijs Ecclesijs extra Ciuitatem, & Diœcesim Hyspalensem, & probat; nam vsus tabacchi in Ecclesijs, earumque atrijs non dicitur esse malus, ex eo quod est interdictus. Vnde deformitas, seu malitia illius non videtur restringenda intra confinia dicti Archiepiscopatus Hyspalensis, intra quem restringitur interdictus Vrbani VIII. At propterea dicitur esse interdicta ex eo quod est prauus; & per consequens in omnibus locis dicitur conseruae illam deformitatem; nam ex eo, quod ex proœmio Bul-

læ inferatur finis Pontificis, vt patet ex l. fin. ff. de hęred. inst. & l. cum hi init. ff. de transact. per consequens colligitur ex cit. Bulla Vrbani VIII. quod finis, Papæ fuerit eradicare vsum tabacchi veluti actum prauum, Hęc sunt Pontificis verba, Nos quibus cunctarum per orbem vniuersum Ecclesiarum, cura a Deo commissa est, aduigilare conuenit, vt ab eis de Ecclesijs quicumque actus prophani, & indecentes procul arceantur. Vnde Papa supponere videtur talem vsum tabacchi esse prauum, & consequenter extirpandum ab Ecclesijs. Confirmat hanc Doctrinam idem Pasqualigus ex illis, quæ Vrbanus VIII. §. 1. Citatæ Bullę narrat; quę verba faciens de Presbiteris, & Clericis vtentibus tabacco in Ecclesijs, appellat illos Clericalis honestatis immemores. Igitur huiusmodi vsus est aduersus honestatē Clericalē, & per consequens prauus, & culpabilis. Item verba faciens de cunctis, & Clericis, & laicis ibidem asserit, Ecclesiasque prædictas tetro odore inficere magno cum proborum scandalo, rerumque sacrarum irreuerentia non reformident. Igitur vsus tabacchi in Ecclesijs, vt declarat Vrbanus VIII. in citata Bulla dicitur esse scandalum, & contra reuerentiam debitam rebus sacris; Igitur est etiam prauus, & culpabilis. Hęc autem irreuerentia, quæ committitur ex vsu tabacchi erga res sacras, in illo consistere videtur, quòd ex eo quod sacrũ Templum dicatur Domus Dei, ac Diuino cultui dedicatum; & etiam dicatur esse Domus orationis, cui totalis sanctitas conuenire debet secundùm Dauid psal. 92. in illis verbis: Domum tuam Domine decet sanctitudo, & etiam insinuare videtur

Vrbanus VIII. in dicto proœmio citatæ Bullæ, dum dicit, quod inseruit ad eijcienda corporis excrementa, & in illa efficiuntur actiones reliquis concitantes stomacum, & hoc certè notat abusum multum scandalosum, vt ait Papa in cit. Bulla §. 2.

Secundum Pasqualigi dictum est quod vsus tabacchi, in quibuscumque Ecclesijs ex genere suo est culpa capitalis, nec efficitur venialis, nisi ex leuitate materię: probat hanc Doctrinam ratione; nam talis culpa dicitur fuisse digna vt castigari possit censura excommunicationis latę sententiæ; vt patet ex cit. Bulla, in qua fulminatur censura excommunicationis eo ipso incurrenda prò huiusmodi culpa; igitur cum talis censura nequeat fulminari, nisi pro culpa capitali, vt patet ex c. Romana, & cap. Dilecto de sententia excomunicati. & habent DD. omnes Theologi, Canonistæ, ac Summistæ, talis culpa dicetur esse capitalis, maxime quia castigatur huiusmodi censura veluti de se praua; & vt culpa, & non ex eo, quod est interdictus tabacchi vsus: atque adeo non est asserendum esse culpam capitalem ex eo quia sub Capitali interdicatur ab Vrbano VIII. & non ex eo quia de se sit capitalis, quia Papa inducitur ad interdicendum sub illa censura eo ipso incurręnda ob indecentiam, & irreuerentiam, quam secum affert, & ex eo, quod intendit penitus eradicare abusum adeo scandalosum, atque adeo supponere videtur, quod vsus tabacchi includat, & habeat illam deformitatem, quæ dicitur esse digna, vt tam graui pæna censuræ excommunicationis ipso facto incurrendę castigari possit.

Tertium

Tertium quod docet est, excusari interdum a peccato tabacco vtentem, a peccato mortali ratione paruitatis materiæ; & ratio esse potest, nam paruitas materiæ videtur excusare in omni materia, his solùm exceptis, de quibus alibi.

Verùm ego pensatis, ac rectè, vt fas est, maturo iudicio trutinatis omnibus, & præuijs grauium Theologorum consultationibus Zachariæ Pasqualigi Viri docti, & pij, ita absolutè doctrinæ adhærere non possum, non valeo, non debeo, cum ferè omnes Theologi sentiant oppositum, a quibus discedere nefas iudicaui, præsertim cum valido moueantur fundamento, & vt tale fundamentum ostendatur. Præmitto, quod vsus tabacci dupliciter spectari potest; Primò, quatenus talis vsus est ordinatus, & moderatus, secundò prout est inordinatus, & immoderatus: Primo modo consideratus plures affert vtentibus vtilitates, & grauia commoda, vt sanitas corporalis conseruari possit, vel acquiri, vt patet ex dictis in prima parte huius opusculi: & vt sic nullam de se dicere potest prauitatem, nec physicam, vt dictum est, nec moralem; quæ nullo modo apparet, nisi quis dicere velit, quod illa sit somniata, vel imaginaria, quæ in vsum tabacchi a spatijs illis imaginarijs descenderit: Secundo modo consideratus continet malitiam physicam, cum multa secum afferat incommoda, & quidem grauia sanitati corporali vtentium, & per consequens continet grauitatem moralem, quia homo tenetur sub culpa prouidere saluti suæ. Quæ grauitas moralis dicetur esse capitalis, vel venialis iuxta grauitatem inordinati, & immo-

immoderati tabacchi vsus; nam si fuerit tam inordinatus, & immoderatus vsus erit mortalis, si autem erit leuiter inordinatus, & immoderatus dicetur esse venialis. Vsus itaque tabacchi secundo modo considerati aliam potest habere moralem considerationem, nimirum in ordine ad locum, in quo sumitur ipsum tabaccum, V. G. respectu Ecclesiæ, præsertim illius, in qua conueniunt fideles; & hæc moralis consideratio in ordine ad Ecclesiam habet quandam grauitatem, & malitiam per accidens, & vt ita loquar quatenus inordinatus, & immoderatus vsus, vt patet, secum affert cęterorum perturbationem. Siquidem etiam alij concitantur ad vtendum tabacco, & ita non silent, non attendunt sacris ministerijs, non parum sternutari solent, eijciunt excrementa per nares, & multùm expuere solent, non pauci rident, alij maledicunt, & ipsum tabaccum, & illo vtentes, & illius inuentores, & illius etiam delatores, & tandem illius venditores: alij proclamant contra Principes, qui non prohibent tabaccum, vel saltem non apponunt grossam, vt ipsorum vocabulis vtar, gabellam; & hæc prauitas accidentalis est contra reuerentiam rebus sacris debitam, & interdum solet esse scandalosa: Et hanc moralem, & accidentariam prauitatem non habet ordinatus, & moderatus tabacchi vsus; nam ita erit secundùm prouidentiæ regulas; & per consequens non caussat illa incommoda, quæ modo dicta sunt propter inordinatum, & immoderatum vsum. Hoc præmisso

Dicerem I. quod vsus moderatus, & ordinatus tabacchi in Ecclesijs extra limites Archiepiscopatus Hyspa-
lensis

lensis existentibus non est peccatum; si tabaccum per nares sumatur, vel per os illud masticando; non autem si sumatur in fumo, illum hauriendo per tubulum. Ita plurimi, & grauissimi Theologi. Et huius doctrinæ ratio quo ad primam conclusionis partem est, tum quia sumptio tabacchi in Ecclesijs non est praua de se, vt constat ex modò dictis, nec prohibetur in omnibus Ecclesijs, sed est mala, quia prohibita per citatam Bullam Vrbani VIII. cuius prohibitio coarctatur intra terminos, & limites Archiepiscopatus Hyspalensis. Tum quia talis vsus scandalum causare nequit apud alios, nec diuina perturbantur ministeria, nam ex hypothesi tabacci vsus est ordinatus, & moderatus, & sumptio fit seruatis prudentiæ regulis. Ratio autem secundæ partis conclusionis est, quia vsus tabacchi in fumo hausti per tubulum est scandalosus in Ecclesijs; posset enim causare risum in alijs, & murmur sequi posset ex illo prauo, & tetro odore, quo Ecclesia inficiatur. Adde quod vsus tabacchi in fumo per tubulos hausto debet esse in aurora, per consequens de die, vel nocet, aut saltem non est vtilis, vnde talis sumptio non fit ex prudentiæ regulis.

Dicerem II. quod vsus tabacchi inordinatus, & immoderatus in Ecclesijs est peccatum mortale: ita doctissimi Theologi, & ratio est; nam ita consideratis habet illam malitiam, de qua dictum est supra in doctrina præmissa. Adde quod finis Vrbani Papæ VIII. fuit extirpare ab Ecclesijs Archiepiscopatus Hyspalensis vsum tabacchi immoderatum, & inordinatum, qui erat scandalosus, vt patet ex proemio Bullæ, & per consequens

ex eo quod Hyſpani, & præſertim Betici conſueti ad ſumendum tabaccum non poſſunt contineri intra limites ordinatæ, ac moderatæ ſumptionis iuxta prudentiæ regulas, propterea prohibuit ſub graui illa pœna excomunicationis maioris latæ ſententiæ eo ipſo incurrendæ vſum tabacchi, & ordinatum, ac moderatum, & inordinatum, ac immoderatum.

Dicerem III. contra Paſqualigum, quod non datur paruitas materiæ in ſumptione tabacchi, & huius doctrinæ ratio eſt, nam tabaccus ſumitur in ſatis exigua quantitate, cum quis vtitur illo moderatè, ac ordinatè, vt patet. Niſi Paſqualigus vel nomine paruitatis materiæ intelligat odorem tabacchi, & non ſumus in caſu, quia odor non ſumitur, vel niſi intelligat ſumptionem tabacchi moderatam, & ita ſentit nobiſcum.

Quæres IX. An ſumentes tabaccum in quocumque loco peccent mortaliter? Nonnulli ſicuti Philophraſti, ita & Nuolograſti auſi ſunt aſſerere vtentes tabacco peccare mortaliter. Verùm hæc doctrina eſt falſa, ſecus bona pars fidelium eſſet in ſtatu peccati mortalis, quod non videtur probabile, ergo, &c. Sequela eſt euidens, nam bona pars fidelium vtitur tabacco; & aliqui Prælati Regularium intenderunt illud prohibere, ſed non potuerunt: & alij nonnullas modificationes in modo ſumendi præceperunt, vt fuit Miniſter Generalis Fratrum Cappuccinorum.

Ego autem duo dicerem, primum, quod vſus ordinatus, & moderatus tabacchi nullo modo eſt peccatum mortale; imò ſi aliquis tabacco vteretur iuxta prudentiæ regulas, vt conſeruaretur ſanus in ordine ad ſeruiendum

uiendum

niendum Deo magis, & magis, infirmus enim nequit vsu vacare Dei seruitijs, sicuti sanus iste talis non peccaret, sed meretur propter sanctum illum respectum ad diuinum seruitium.

Dicerem II. quod inordinatus, & immoderatus vsus tabacchi si multum nociuus esset vtenti, peccatum esset mortale: & ratio est, quia homo tenetur seruare suam sanitatem sub pęna capitalis culpæ, nec est Dominus suæ sanitatis corporalis. At si non esset multùm nociuus, sed parum, esset solùm peccatum veniale, & ratio est, nam non perderet multùm sanitatis: patet quia vsus & inordinatus, immoderatus tabachi plura causat, & quidem grauia incommoda illo vtenti, nec dici potest oppositum, nam incommoda tandem apparent, & habetur experientia plurium qui sunt stolidi, quasi ex illo inordinato, & immoderato vsu tabacchi.

Quæres 10. An vsus tabacchi ante Missam soluat ieiunium naturale? Et quæsitum procedit de omni tabacco tam in puluere per nares, quam conciso per masticationem, & in fumo per tubulos hausto. Circa hoc quęsitum non vna est DD. Theologorum sententia; quarum prima docet soluere ieiunium naturale, ita Lezana in summa 99. regul. tom. 3. Verbo Eucharistia quoad Regulares, n. 18. & alij, secunda opinio docet, esse indecens multùm, & quod hic vsus sumendi tabaccum ante Missam esset plane ablegandus a sacerdotibus, & ministris altaris, tanquam corruptela: ita Marchantius in resolut. Pastor. tract. 4. in Append. ad c. 2. Immo Diana p. 8. resol. mor. tract. 7. miscell. resol. 3. consulit propter reuerentiam tanto sacra-

X mento

mento debitam, vt a sumptione tabacchi abstineatur, maximè in folio per os, ob periculum illud traijciendi in stomachum. Et noster Pater Paulus Franciscus de Nigro in addit. ad Bull. p. 1. præsupp. 4. n. 32. hæc habet verba.

An Vsus tabacchi ante Missam sit licitus. Vtuntur omnes communiter, & dicunt non esse illicitum, & præcipuè Hyspanis. Ego autem laudarem contrarium, quia sępissimè descendit in guttur, & videtur potius irreuerentia, & video timoratos scrupulizare; ita P. de Perynis. Hæc P. de Nigro. Tertia sententia docet, vsum tabacchi ante missam non frangere ieiunium naturale, ac per consequens non esse peccatum mortale: Ita Auersa de Eucharistia quæst. 8. sect. 8. §. 3. & 6. Pasqualigus in praxi de Ieiunio decis. 438. Marchantius loco cit. Diana p. 5. resol. mor. tract. 13. miscell. resol. 1. & loc. cit. Leandrus de Sacramentis tom. 1. in rigore loquendo non discedit a sententia, quam alibi docuit: hanc opinionem affirmatiuam tuetur Antonius Escobar. in Theolog. mor. tract. 7. exam. 6. 11. 5. n. 62. & probabilem docet Machadus tom. 1. lib. 2. p. 4. tract. 8. docum. 4. a n. 3.

Ego autem dicerem I. quod absolutè loquendo vsus tabacchi quocumque modo sumatur tabaccus non frangit ieiunium naturale: & huius Doctrinæ ratio videtur esse satis bona illa, quam affert Marchantius loc. cit. nam nequaquam violat ieiunium naturale tabacchi vsus nisi cum per os accipitur, ac in stomachum transmittitur; nam in isto euentu videtur esse sumptio per modũ cibi; & quamuis fumus tabacchi per os ex tubulo hauriatur, nihilo-

nihilominus nequaqnam accipitur per modum cibi, vel potus, nam non propterea accipitur, vt per se, ac ex intento, & voluntate traijciatur ad stomachum manducando, aut bibendo, quod est proprium sub formalitate cibi, aut potus accipere; quin potius è naso videtur egredi. At Licet concedatur, vt nonnulli volunt, quod aliquid fumi traijciatur in stomacum, nihilominus magis hoc effici videtur per modum respirationis, seù a virtute respiratiua quàm per aliquam actionem, que dicatur esse manducatio, aut potus. Item quamuis concedatur aduersarijs, quod virtute tabacchi humor aliquis commoueri possit in capite, qui forsitan ad stomacum descendere queat [vt videtur sentire P. de Nigro, & non est improbabile) nihilominus nequaquam dici potest commestio. Propterea si rigorosè, ac per se loquendum sit, talis vsus de ordinario non potest impedire, quasi rumpens ieiunium naturale, & ratio est, quia ad solutionem huius ieiunij ordinariè duo exiguntur a Theologis, primùm sumptio alicuius cibi, aut potus; secundum quod hæc sumptio fiat per actionem commestionis, vel potationis, & consequenter exigitur quod fiat traiectio per os ad stomacum propria actione vitali. Legendus est Eminentissimus Lugus de Eucharistia disput. 5. sect. 2. n. 28. & 33. confirmatur ex Doctrina, quam affert idem Eminentissimus loco cit. n. 31. quia si aliquis V. G. (vt interdum accidisse non dubitatur] ad occultandas monetas aureas, & secretè portandas in itinere, illas deglutiret, vt deinde integras, & saluas haberet, non propterea frangeret Ieiunium Ecclesiasticum, licet non

lam haberet necessitatem, sed adhuc posset licitè hora solita prandere, vt si nihil manducasset, nam illa deglutio non iudicaretur cibus, at depositum intra corpus, vt in arca, vel bursa; & idem est asserendum si acum, aut filum ferreum vel globum plumbeum per errorem deglutiret. Igitur nomine cibi non veniunt nisi illa, quæ per se loquendo alterari queunt a stomacho, non illa, quę perinde sunt in stomaco, sicut Angelus in Aretijs, qui nequit a stomachi actiua virtute pati. Igitur talis materia sicut non frangit ieiunium Ecclesiasticum, sic nec franget naturale. Et hęc Doctrina optimè potest applicari nostrę materiæ, de qua est sermo.

Dicerem II. quod vsus tabacchi moderatus, & ordinatus per horam, vel per dimidium horę saltem ante missam nullam secum affert indecentiam; imò multùm decens, nam multùm confert ad munditiam corporis, ex eo quod post purgationem narium magis districtè loquitur, & legit sacerdos illa, quę legere debet, item post aliquas sternuta, & capitis purgationem, maiorem habet attentionem celebrans ad illa, quę debet attendere.

Dicerem III. quod illud periculum traijciendi in stomachum aliquid tabacchi in ore masticati non est contra reuerentiam debitam tanto Sacramento: & huius Doctrinę ratio est, nam si aliquis sacerdos celebraturus abluendo aqua os habet periculum deglutiendi parum aquę, & tamen periculum illud non est contra reuerentiam debitam Sacramento, & omnes Theologi docent quod qui abluendo os, deglutit guttam aquę non

frangit ieiunium, quia deglutio est per modum saliuę, cui admixta est, & habetur expressè in Missali par. 3. de defectibus in celebr. Miss. occuren. tit. 9. n. 3. Idem dicendum si lauando os deglutiatur stilla aquę prętet intentionem.

Dicerem III. quod parum refert si nonnulli timorati scrupulizant circa vsum tabacchi ante Missam, nam bonarum mentium est timere, vbi nullus est timor: nec est verùm, quod sępissimè tabaccum descendit per guttur in stomacum, nam de fumo dictum est, de puluere negatur, & dato, quod descendat, est rarissimè; Deglutitur per modum saliuę, vt Missale dicit de stilla aquę, & dę cibi frustulo, quod remansit post cęnam inter dentes, ac descendit casu, & prętet intentionem.

Dicerem IV. quod si folium tabacchi in ore retentum in stomacum traijciatur integrum impedit celebrationem Missæ: ita Excobar loco cit. quem videtur sequi Diana loco cit. & huius doctrinæ ratio est, nam ita descendit in stomacum actione commestiua, ac per modum cibi. At si descendat per accidens, & casu, ac præter intentionem tantillum folij non impedit, vt dictum est in Missali de stilla aquæ, & docent Excobar, & Diana de resolutione folij.

Objicies in primis fundamenta Lezanæ, nam tabaccus verè est nutrimentum, vt patet ex pluribus experimentis, nam plures ipso solo substentati sunt; Verè etiam est medicina, quia hoc prætextu sumitur: Sumitur etiam non casu, sed ex intentione, & proposito, vt supponitur. Negatur negando, quod tabac-

cum

çum ſit alimentoſum, cum medicamentum purgans. Ad experientias quid reſpondendum ſit patet ex dictis; Et licèt ſumatur vt medicina, non inde infertur frangere ieiunium, nulla enim apparet connexio medicinæ cum fractione ieiunij naturalis, & ſi accipiatur ex intentione, & propoſito.

Obijcies II. Tabaccus in puluere ſumitur ſub ratione cibi, nam licèt accipiatur per naſum, nihilominus non tollit, quominus huiuſmodi actio dicatur eſſe commeſtio, & ſi non communis, & ordinaria, ſed extraordinaria, vt eſſet, ſi infirmo manducare per os non volenti liquor aliquis præberetur per naſum, & inde in ſtomacum traijciatur. Reſpondetur negando, tabaccum poſſe habere rationem cibi; nam licèt concedatur aduerſarijs, quod poſſit dari caſus in quo quis infirmus non manducaret per naſum, nihilominus actus iſte ſumendi tabaccum nullo modo poteſt dici commextio, nam nullo modo intercedit actio vitalis, vt intercedit in illa liquoris ſumptione per nares.

Hinc habes primum illud, quod etiam docet Lezana loco cit. nimirum non eſſe peccatum mortale, ac per conſequens non frangere ieiunium naturale ſumere tabaccum in minima quantitate, non eſſe verum, nam vt patet ex dictis in ſumptione tabacchi, ſi eſt ordinata, ac moderata, tantillum enim tabacchi per nares ordinatè ſolet accipi: Quod ſi Lezana per minimum tabacchi intelligat odorem ipſius tabacchi non ſumus in caſu, de quo eſt difficultas; at ſi intelligat ordinatam ſumptionem ſentit nobiſcum, & ideo.

Habes II. Quod ſumere tabaccum inordinatè, ac immo-

immoderatè ante Missam est multùm indecens, & contra reuerentiam debitam tanto Sacramento, nam Sacerdos esset in continuo corporis motu, vel sternutando, vel expuendo, vel eijciendo excrementa narium, vel lacrimando; & quasi stolidus accederet ad altare; nec dici potest quod bene se expurgat, & mundat priusquam celebret, nam præsupposito tali vsu inordinato, ac immoderato nares stant in continuâ suorum excrementorum purgatione, vt patet experientia in omnibus his, qui tabaccho immoderatè, ac inordinatè vtuntur.

Quæres II. An vsus tabacchi immediatè ante Missam sit peccatum mortale? Si Sacerdos vtens tabaccho est ita consuetus ad sumendum tabaccum, vt semper continuo illud sumat, & expertus est, quòd nequaquam illum excitat ad vomitum, vel ad eijcienda narium excrementa, neque multùm solet expuere nullum peccatùm mortale committit; & ratio est, quia talis vsus nullam habet prauitatem moralem, neque vllam denotat irreuerentiam erga tantum Sacramentum, vt patet. Verùm si talis Sacerdos, qui statim celebrare debet non est ita consuetus ad sumendum tabaccum, consequenter nequaquam dicitur expertus de illa vomitus excitatione, neque de sternutis, nec de corporis purgatione; neque de eiectione excrementorum è naribus, dicerem ego saluo meliori iudicio, cui me submitto, quod non est excusatus a culpa, & culpa erit grauis pro grauitate periculi, cui se exponit, vt inter celebrandum illi accidant ea, quæ dicta sunt de vomitu, de sternutis cũ eiectione narium excrementorum, de corporis purgatio-

ne,

ne, ac de alijs, quæ possent euenire contra reuerentiam debitam tanto Sacrificio: Et huius doctrinæ ratio est, nam talis tabacchi sumptio habet prauitatem istam, nimirum non esse iuxta Religionem, quæ dictat, vt omnes celebrantis actus præsertim in actuali celebratione, sint ad colendum Deum, qui cultus esse nequit cum immunditia corporis, quæ reperiretur, si talia euenirent accidentia celebranti. Adde quod hæc accidentia essent cum circumstantium, præsertim simplicium graui scandalo, & perturbatione deuotionis, vel per risum, vel per murmur, vt sequi possent iuxta experientias extra Missam, cum sumatur tabaccus.

Quæres XII. Cum aliquis obligatus ad recitandum Canoncicum Officium in actuali recitatione priuata, si vtatur tabacco, an peccet mortaliter? Præmitto pro responsione, quod iuxta probabiliorem sententiã iste talis teneretur recitare diuinum Officium cum interiori attentione sub pœna culpæ capitalis, cum hęc recitatio sit absque dubio vera oratio, ad quam essentialiter attineat oratio, vt grauissimi sentiunt Theologi, de qua doctrina alibi erit sermo. Hoc præmisso

Dicerem primò, quod si semel vtatur tabacco, cum se periculo exponat ad perdendam attentionem per parum temporis, peccatum erit veniale, & eius doctrinæ ratio est, nam excusaretur a prauitate amissionis attentionis debitæ ad recitandum Officium Diuinum a peccato mortali.

Dicerem II. Quod si pluries vtatur tabaccho, maxime cum narium strepitu in sumptione non excusarem a peccato mortali: & ratio est, nam moraliter loquendo vi-

do videtur esse impossibile, vt debitam habeat interiorem attentionem iste talis in recitandis Horis Canonicis, experto credendum est.

Stantibus dictis non dubitarem asserere quod habentes cognitionem de tali voluntate Pontificis, possent, si non puniri grauiter a Sancta Inquisitione, saltem grauiter reprehendi: quia qui scit voluntatem Sanctam, ac zelantem Summi Pastoris, & Christi Vicarij, & illam contemnit, implicicitè, vel explicitè redditur suspectus de infidelitate; nam operantes externè, & ex malitia contra præceptum Pontificis, & pręcipuè quando transgressori est imposita pœna culpæ grauis, & excomunicationis: tales se ostendunt, etenim vel credunt Pontificem hoc facere posse, & sic contrafacientes illum despiciunt; vel non credunt tale præceptum imponere posse, & sic negant eius auctoritatem, quod dicit infidelitatem, nam idem valet de hac Bulla, ac de alijs in similibus materijs spectantibus ad decorem Ecclesiæ, & fidei nostræ. Colligo arguitiue ex Farinaccio de consult. quæst. 135. n. 43.

Verum est quod non impedientes non incurrunt, quia ad hanc Bullæ prædictæ Vrbani, & Innocentij non se extendunt; dummodo non teneatur ex iustitia impedire, videatur idem Farinacc. de inditijs, & tortura, quæst. 51. n. 26. Secus verò si ex iustitia teneatur abiurare inobedientiæ Bullæ Summorum Pontificum respicientibus cultum, & honorem Ecclesiæ, & Sacramentorum, vt in casu nostro videatur Suarius de censuris disp. 45. sect. 4. n. 5. vers. dico 2. Henriquez in summa lib. 14. cap. 12. Sayrus de censuris lib. 7.

cap. 4. n. 3. Corinch. de sacramentis disp. 18. dub. 7. n. 71. Bonaccina de censuris disp. 7. quæst. 4. ratio est quia non obstans moraliter influit, vt alibi dixi; in hac re tamen, sicut in alijs a me dictis, me remitto sapientioribus, ac peritioribus Scriptoribus, sed præcipuè iudicio infallibili Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, pro cuius amore libenter meum sanguinem effunderem.

APPENDIX.

Aliqua Adminicula ponuntur contra Blasphemantes.

1. PRimò contra proferentes propositiones hæreticales, scandalosas, vel temerarias, tam in palestris argumentationum, quàm in concionibus, aut in Confessionibus audiendis, vltra pœnas impositas a Summis Pontificibus debent Inquisitores sua charitate operari, vt dictæ personæ tollant scandalum seminatum proprio ore coram malè informatis, vel edoctis a similibus personis, ita Franciscus Leo in Thesauro Fori Ecclesiastici par. 1. cap. 8. n. 12. Flour. Cerub. scol. 2. ad constitut. Pauli III. Campanil. in diuersis Iur. Canonic. rubric. 12. cap. 13. n. 21. Zanardus in summa diuinor. præceptor. par. 1. rub. de Inquisitore quæst. 54. vers. 2. Noto quod

2. Et si ex vi citatæ Bullæ Ordinarij locorum sunt Iudices Sedis Apostolicæ delegati, vt ait Trident. sess. 5. cap. 2. vers. nisi verò. Inquisitores tamen in hoc sunt æqualis facultatis. Si verò diteminatores talium propositionum Laici essent, tunc Inquisitores sunt Iudices

delegati

delegati Sanctæ Sedis. Ordinarij verò. Iudices Ordinarij cum facultate ordinaria sibi de iure competenti, & si tales propositiones proferentes sint viri docti, procedendum est ea via, qua contra hæreticos, vt dixi in Cap. de hæreticis supra. Non sic si sint viri ignari, aliàs probatæ vitæ.

3. Si verò propositiones prædictæ non erunt contra articulos Fidei omnibus notissimæ, V. G. contra articulum Incarnationis, Virginitatis Deiparæ, &c. Si sit persona rudis, & asserat credidisse se tales propositiones, non est statim cogendus ad abiurandum de formali, nisi correctus ab Inquisitore, vel Ordinario, vel comulatim ab vtroque pertinax existeret in assertione talium propositionum; sufficit namque, vt promptus sit corrigi, & abiuret de leui, vel de vehementi pro modo suspicionis.

4. Si verò quis, quod Deus auertat, crederet quod dœmon in sortilegijs violenter posset hominis voluntatem, & hoc pertinaciter assereret, debet peractis peragendis ab Inquisitoribus abiurare de formali. at si paratus iste sit corrigi satis erit si abiuret de vehementi, vt dixi in Cap. de sortileg.. Vide Alphonsum à Castro, Binsfeld. l. eorum c. de malefic. & mathem. quæst. 2. conclus. 4.

5. Quando verò propositiones sunt dubiæ, debet proferens illas secundùm illarum verum explodere in publico, si publicè illas protulit, priuatim, si illas priuatim pronunciauit, obseruandum est tamen ab Inquisitoribus quid sit de eius fama, vita, & moribus, & si auditores talium propositionum scandalizati sint,

& sensum illarum intellexerint, & retinuerint; & si non possint cogi ad abiurandum, saltem cogi debent ad reuocandum dictas propositiones, & suum errorem detestandum, prout ait Extrauagan. Vas elect. de hæret, & traditam per Ludouicum a Paramo d. n. 174. vbi quaplurimos allegare habet Scriptores.

6. Hæc quæ dixi, quibus Deo gratias agens finem impono, omnia submicto correctioni, & iudicio Sanctæ Matris Ecclesiæ Romanæ, & censuræ Sancti Tribunalis, & aliorum, vt iustum est, &c.

CAPVT VIGESIMVMSEPTIMVM,

SIVE VTLTIMVM.

De Aduocato Reorum.

1. NOto hic pro Aduocato Reorum in Sancta Inquisitione, quod multum aduertere debent tàm pro Reis, quàm pro Fisco, ad præsumptiones, prout in Bulla Pij V. super illa verba, per claras probationes, &c. etenim per talia verba, præsumptiones non excluduntur, nam præsumptio coniecturalis est euidens probatio, tàm ad defensam rei, quàm contra ipsum, vt videre est apud DD. cum de probationibus. Tenet Merenda lib. 5. cap. 29. n. 11. & seqq. & lex de prob. nil loquens debet intelligi etiam de præsumptionibus, vt post Bero. in Rubric. n. 47. vers. Si vero a lege in casu pulcherrimo. Eugen. consil. 82. n. 24. vol. 1. Vnde Bulla citata non excludit præsumptiones; Et hoc non solùm in præsumptionibus legis, & iuris, sed etiam

etiam in præsumptionibus personæ, quando præsumptio est momenti alicuius, nempe persona accusata est bonæ famæ, & alicuius estimationis apud Ciuitatem, vel locum; Econtra accusator, vel testes sunt malæ famæ, & vitæ, tunc pro reo stat præsumptio innocentiæ eius, sicut a contrario præsumptio malitiæ, probat contra accusatorem, & tales testes. Bero. vbi supra n. 42. & ante ipsum Baldus in addit. ad specul. in titulo de præsumptionib. §.Septies, in verbo an presumatur præsumptio, habetur etiam Text. in lege licet Imperator de legib. 1. Merendâ supracitatus ibid. n. 26. quia præsumptio grauis est probatio clara.

2. Vnde Pat. Reuerendiss. Inquisitor aduertere debet multum, quæ personæ sint denunciantes, & denunciatæ; etenim aliquando denunciantes sunt personæ malæ vitæ, & præcipuè in materia sollicitationis. Multum pede tento currendum est, quoniam cum istę, vt plurimum eam perdiderunt [vt ita dicam] animam, & famam, de aliena non curant, & pro lucro aliquando ad instantiam aliorum, Confessarium innocentem accusant, propterea ego iudicarem optimum esse, vt ipsi Patres Inquisitores prius de qualitatibus accusati, & accusantis per viros bonos de vtraque persona informationem secretam acciperet. Iuxta ritum Inquisitionis Supremæ Hyspaniarum; Etenim fama bona sufficit ad subleuandum innocentem, sicut mala ad reum torturandum tenet Franciscus Gislerius in sua practica criminal cap. 18. titulo de fama num. 39. Gandinus tract. de malephicijs in rubrica a quo, vel a quibus possit incipere fama num. 12. Duenas in d. Reg. 301. limit.

limit. 3. Vide quæ dixi in Capite de libris prohibitis num. 3.

3. Addo, quod bona fama est tanquam compurgatio; Sicut mala fama probatio si non plena, saltem semiplena delicti, deduco ex c. Presbyter 2. quæst. 4. & toto titulo de purgatione canonica: vnde crederem, quod personæ bonæ famæ sufficeret pro sui iustificatione iuramentum, quo iurat se esse immune a delicto, de quo accusatus est, ita in c. Accepimus extra de purgatione Canonica, & ex c. Si quis vidua, l. dist. & 2. quæst. 5. cap. Auditum, & cap. Quoties extra eodem titulo, respiciendum est tamen semper ad qualitatem personæ Abbas in cap. 1. de purgat. canonica secundùm qualitatem delicti, & quantitatem, vt 2. quæst. 5. cap. Omnibus multa alia posse hic abducere, sed illa relinquo breuitatis causa, tanto magis, quod hanc rem tetigi cap. 21. De falsis testib. &c.

4. Hæc omnia multum aduertere debent Aduocati reorum huius Sancti Tribunali, qui valde has causas obseruare debent, & diligenter tractare ad hoc, vt veritas elucescat, & reus potiatur Beneficijs huius Sancti Tribunalis, & cum tamen quam plurimi Aduocati eo in genere videantur excellere, nihilominus proculdubio primos ante alios tenere videtur Excellentiss. & Eruditiss. Dom. Meus Ioseph Bonauentura Excellentiss. Dom. Vincentij del Teglia Filius Iuris V. Consultus, qui viginti quatuor Anorum spatio, cum mira integritatis suæ pietatis, atque doctrinæ exempla præbuerit, quique vel ad tollendas pœnas ad innocentium tutelam, vel ad eas temperandas ad reorum leuamen cum prudenti,

& effi-

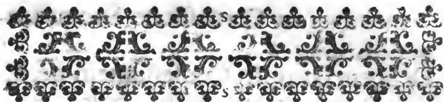
& efficaci eloquio, assiduoque labore in hoc Sancto Tribunali, causas magna cum laude dixerit; in illud nos inducit, vt diuturnam illi vitam ad maiorem Sanctæ Fidei gloriam Cœlitus adprecemur.

FINIS.

APPRO-

SYLLAB.

CAPITVLORVM HVIVS OPVSCVLI.

ſentant

SY-

SYNOPSIS

Rerum notabilium, quæ in hoc Opere continentur.

A

B

C.

C

Con-

D

E

F

H

I

L

R

in-

Sorti-

F I N I S.

